

Oljumarknaðurin í Føroyum

Frágreiðing um söluna av brennievnum í Føroyum

17. juni 2016

Kappingareftirlitið

Útgevandi: Kappingareftirlitið
Skálatrøð 20
FO-110 Tórshavn
Faroe Islands

Telefon: +298 35 60 40
T-postur: kapping@kapping.fo
Ábyrgd: Terje Sigurðsson, deildarstjóri

ISBN 978-99918-870-1-2

www.kapping.fo

Innihaldsyvirlit

Kapittul 1: Samandráttur	1
Kapittul 2: Inngangur	2
2.1 Kanningin í 2004.....	3
2.2 Skilmarking av kanning	4
2.3 Avmarking.....	4
1. PARTUR – LÝSING AV FØROYSKA OLJUMARKNAÐINUM	5
Kapittul 3: Føroyski oljumarknaðurin	5
3.1 Lýsing av heilsøluliðnum	6
3.2 Marknaðarpartar	7
3.3 Nýtslan av brennievni.....	9
Kapittul 4: Prísbygnaður hjá føroysku oljufeløgnum	10
4.1. Innkeypsprísur.....	11
4.2 Flutningur av brennievni til Føroya.....	11
4.2.1 OECD Roundtable 2013 on Competition in Road Fuel.....	12
4.2.2 Útrokning hjá Kappingareftirlitinum av flutningskostnaðinum.....	12
4.3 Flutningskostnaður innanlands.....	14
4.3.1. Danmark.....	15
4.3.2. Svøríki.....	17
4.3.3. Noreg.....	18
4.3.4. Finnland.....	18
4.3.5. Samanbering av landafrøðiligum viðurskiftum o.ø.	19
4.4 Avgjöld og mvg.....	20
Kapittul 5: Hagtøl úr Norðanlondum og ES.....	23
Kapittul 6: Prísstøði í Føroyum samanborið við Norðanlond og ES.....	23
6.1 Prísmunur á blýfríum bensini.....	24
6.1.1 Prísgongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborið við gongdina í Platts.....	24
6.1.2 Prísgongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborin við gongdina í Danmark.....	26
6.1.3 Prísgongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborið við gongdina í Noregi.....	27
6.1.4 Prísgongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborið við gongdina í Svøríki.....	28
6.1.5 Prísgongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborin við gongdina í Finnlandi.....	29
6.1.6 Prísgongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborin við gongdina í ES	30
6.1.7 Samanumtikið um prísgongdina á blýfríum bensini	30
6.2 Prísmunur á Diesel.....	31
6.2.1 Prísgongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í Platts.....	31

6.2.2	Prísongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í Danmark.....	32
6.2.3	Prísongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í Noregi.....	33
6.2.4	Prísongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í Svøríki.....	34
6.2.5	Prísongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í Finnland.....	35
6.2.6	Prísongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í ES.....	36
6.2.7	Samanumtikið um prísongdina á diesel.....	36
6.3	Prísmunur á gassolju.....	37
6.3.1	Prísongdin á gassolju samanborin við gongdina í Platts.....	37
6.3.2	Prísongdin á gassolju í Føroyum samanborin við gongdina í Danmark.....	38
6.3.3	Prísongdin í Føroyum samanborin við gongdina í Noregi.....	39
6.3.4	Prísongdin á gassolju í Føroyum samanborin við gongdina í Svøríki.....	40
6.3.5	Prísongdin á gassolju í Føroyum samanborin við gongdina í Finnlandi.....	41
6.3.6	Prísongdin í Føroyum samanborin við gongdina í ES.....	42
6.3.7	Samanumtikið um prísongdina á gassolju.....	42
6.4	Meirkostnaður fyri føroyska samfelagið.....	43
6.4.1	Sammett við onnur Norðurlond og ES.....	43
6.4.2	Gongdin á bruttovinninginum á brennievnum.....	46
6.4.3	ROIC – Return on invested capital.....	48
6.5	Niðurstøða.....	51
2.	PARTUR – HVÍ ER STØÐAN Á OLJUMARKNAÐINUM, SUM HON ER?	52
Kapittul 7:	Kappingin í Føroyum	52
7.1	Ástøðið um duopol.....	52
7.2	Tigandi avtalur.....	52
7.3	Parallelisma – javnsett prísáseting.....	55
7.4	Prísleiðari.....	56
7.5	Niðurstøða um kappingina føroyska oljumarknaðin.....	57
Kapittul 8:	Kappingin í øðrum londum.....	57
8.1	Vertikal sameining er ein trupulleiki.....	57
8.2	Minkandi kapping við øktum bruttovinningi í Noregi.....	58
8.3	Heilsøluliðið í øðrum londum	60
8.4	Kappingin í øðrum londum samanborin við Føroyar - samanumtikið	62
3.	PARTUR - MØGULIG KAPPINGARFREMJANDI TILTØK.....	63
Kapittul 9:	Kappingarfremjandi tiltøk.....	63
9.1	Ástøðið um kappingarjavnan marknað - “Contestable Markets”.....	63
Kapittul 10:	Marknaðarforðingar á føroyska oljumarknaðinum	64
10. 1	Forðingar fyri at koma inn á heilsølu- og smásøluliðið.....	64
Kapittul 11:	Kjakpartur - Fyrimynd í einum kappingarjövnum føroyskum oljumarknaði	65

11.1 Møgulig tiltøk til tess at fremja kapping	66
Kapittul 12: Hoyring	68
12.1. Felags sjónarmið hjá oljufeløgum	68
12.1.1. The European Commission's Oil Bulletin	69
12.1.2. Prísir við ella uttan avsláttur?.....	72
12.1.3. Miðalprísur - vanligt miðal ella vektað miðal?	73
12.1.4. Ósamsvarandi prísáseting	74
12.1.5. Economics of scale	75
12.1.6. Sambæri	80
12.1.7. Útrokning av avkasti	80
12.2. Hoyringarsvarið frá Effo	81
12.2.1. Inntriv – Kap. 2 í hoyringssvarinum frá Effo	81
12.2.2. Best Practice og Benchmark - Kap. 3 í hoyringssvarinum frá Effo.....	81
12.2.3. Avbjóðingar í sambandi við samanberingar – kap. 4 í hoyringarsvarinum frá Effo	82
12.2.4. Meirkostnaður - Kap. 7 í hoyringssvarinum frá Effo	83
12.2.4. ROIC - Kap. 8 í hoyringarsvarinum frá Effo.....	84
12.3. Hoyringarsvarið frá Magn.....	84
12.3.1. Føroysku prísirnir eru sera kappingarførir – kap. 2 og 3	84
12.3.2: Samanberingar við ES eru skeivar og órímiligar – kap. 4 og 5.....	85
12.3.2: Tað ber ikki til at bera smá oyggjasamfeløg saman við lond í ES – kap. 6 og 7	85
12.3.3 Ósamsvarandi prísáseting – kap. 8 í hoyringarsvarinum frá Magn	88
12.3.4 Kostnaðurin er hægri í smáum samfeløgum – kap. 9 í hoyringarsvarinum frá Magn.....	88
12.3.5 Marknaðarpartar flyta seg – kap. 10 í hoyringarsvarinum frá Magn.....	88
12.3.6 Samanberingar millum Føroyar og Danmark eru skeivar – kap. 11 í hoyringarsvarinum.....	89
12.3.7 ROIC – útrokningarnar – Kap. 12-13 í hoyringarsvarinum hjá Magn.....	89
12.3.8 Altjóða innkeypsprísir – Kap. 14-15 í hoyringarsvarinum hjá Magn.....	89
12.3.9 Atfinningar at dómum í frágreiðingini – Kap. 16 í hoyringarsvarinum hjá Magn.....	89
12.3.10 Hugtøkini Gross Retail Margin og bruttovinningur – Kap. 17 í hoyringarsvarinum	90
12.3.11 Miðsavning – Kap. 18 í hoyringarsvarinum	91
12.3.12 Tøl verða ikki greina nóg gjølla – Kap. 19 í hoyringarsvarinum	92
12.3.12 Snøklar – Kap. 20 í hoyringarsvarinum	92

Kapittul 1: Samandráttur

Sum framhald av oljukanningini í 2004 hefur Kappingareftirlitið í 2014/15 gjørt eina nýggja kanning um føroyska oljumarknaðin. Kanningin fevnir í stuttum um eina støðumeting av marknaðinum, hví marknaðurin er soleiðis og um nøkur kappingarfremjandi tiltøk skulu setast í verk.

Príssamanberingarnar í hesi kanning vísa, at bensin- og diesel prísirnir í Føroyum hava síðani seinastu kanning yvirhøvdur verið hægri enn í okkara grannalondum og ES. Sama tíðarskeið hefur gassoljuprísurin í Føroyum ligið niðan fyri prísstøðið í Danmark og Noregi, men oman fyri prísstøðið í Svøríki, Finnlandi og ES. Kanningin vísir eisini, at diesel og gassolja í Føroyum eru lutfalsliga dýrkað seinastu árinum sammett við áðurnevndu lond og ES.

Føroysku oljufeløgini hava ført fram, at tað er dýrt at reka oljufeløg í Føroyum, serliga eftir at oljufeløgini fóru úr samtökunum hjá Shell og Statoil. Flutningurin til Føroya og innanlands er serliga dýrur, tí nøgdirnar eru so smáar. Somuleiðis verður víst á, at Føroyar eru eitt oyggjasamfelag, og tí er innanlandsflutningurin dýrari enn í okkara grannalondum.

Kappingareftirlitið hefur samanborið avkastið hjá føroysku oljufeløgnum við sambærilig feløg í okkara grannalondum og er komið til ta niðurstøðu, at føroysku oljufeløgini klára seg nógv betur enn líknandi feløg í okkara grannalondum.

Kappingareftirlitið hefur mett um flutningskostnaðin bæði til Føroya og í Føroyum. Her er niðurstøðan, at flutningurin til Føroya er vorðin lutfalsliga bíligari síðani 2004, og flutningskostnaðurin til Føroya er lutfalsliga lítil partur av samlaða kostnaðinum.

Metingin av flutningskostnaðinum til Føroya er grundað á ítøkiligar útrokningar, men tað hefur ikki borið til, tá ið talan er um innanlandsflutningin. Í staðin hefur Kappingareftirlitið grundað sínar metingar á hagtøl frá norðurlendsku hagstovunum um fólkatættleika, bústaðatal og onnur viðkomandi hagtøl. Hesi hagtøl geva, saman við frælsi hjá hinum norðurlondunum frá lívrunnum brennievnum ábendingar um, at føroysku oljufeløgini ikki standa fyri serligum avbjóðingum, tá ið tað snýr seg um innanlandsflutning.

Við at hyggja eftir gongdini á bruttovinninginum fyri hvørt brennievni er Kappingareftirlitið komið til ta niðurstøðu, at bruttovinningurin fyri diesel og gassolju er nógv vaksin.

Kappingareftirlitið er komið til somu endaligu niðurstøðu sum í 2004, hvat viðvíkur orsökini til høgu prísirnar á brennievnum í Føroyum. Kappingareftirlitið metir nú sum tá, at marknaðarbygnaðurin í Føroyum hefur við sær, at lítil og ongin kapping er á hesum marknaði. Trupulleikin, sum marknaðarbygnaðurin hefur við sær, styrkist av, at hesi somu feløg hava verið á marknaðinum í skjótt 100 ár, og bert í stuttum millumbilum hava havt aðrar kappingarneytar. Ein avleiðing av marknaðarbygnaðinum er, at tigandi avtalur eru millum Magn og Effe um prísáseting. Tað sæst einamest aftur, tá ið altjóða prísstøðið fellur, eru tey sein at fylgja rákinum, men tey eru skjót at broyta prísirnar, tá ið altjóða prísstøðið hækkar.

Støðan er broytt síðani oljufeløgini fóru úr samtökunum hjá ávikavist Statoil og Shell. Bruttovinningurin á brennievnum, diesel og gassolju, fór longu at vaksa í 2008 og hefur hildið á síðani. Effe og Magn hava ført fram, at rakstrarkostnaðirnir eru hækkaðir, tí feløgini ikki longur eru dótturfeløg hjá Statoil og Shell.

Kappingareftirlitið hefur ikki kunnað staðfest stórvegis hækkingar í rakstrarkostnaðinum hjá feløgnum, men hefur hinvegin staðfest, at ROIC hjá báðum feløgum er hækkað síðani 2008 og er nógv hægri enn hjá líknandi feløgum í Norðurlondum.

Kappingareftirlitið metir, at neyðugt er við tiltøkum, sum kunnu broyta marknaðarbygnaðin í Føroyum. Fyri at broyta marknaðarbygnaðin er neyðugt at lætta um atgongdina til marknaðin. Fyri at byrja virksemi á føroyska brennievnismarknaðinum er neyðugt at gera íløgur í goymslur, flutningsakfør og sölustøð, umframt at nógvur kapitalur verður bundin í sambandi at brennievni verður keypt frá oljueinsiverkum.

Fyri at kunna broyta marknaðarbygnaðin varandi er neyðugt, at fyrirøkur kunnu byrja virksemi við smásølu av brennievnum uttan samstundis at vera noyddar at gera íløgur í heilsøluvirksemi. Her ber m.a. til at troyta royndirnar hjá øðrum londum, tí flest lond í Evropa hava kappingartrupulleikar á sínum oljumarknaðum. Møguleikar eru t.d. at stovna eitt alment innkeypsfelag, lata privatar fyrirøkur stovna líknandi felag og áleggja tí almenna samhandilsskyldu við øll feløg á marknaðinum ella at áleggja núverandi oljufeløgunum samhandilsskyldu.

Kapittul 2: Inngangur

Søgan undirstrikar ferð eftir ferð, hvussu torført tað er at meta um prísín á olju. Fyri fjóruti árum síðani var fyrsta stóra áminningin um, hvussu bundin heimurin er av olju. Kreppan millum arabarar og Ísrael í 1973 gjørdi, at oljuprísurn fleirfaldaðist og skelkaði allan heiminn.

Hyggja vit eftir altjóða oljuprísunum seinastu tíggu árin, sæst á myndini niðanfyri, at prísurn hevur verið óstøðugur á Brent Crude í tíðarskeiðinum 2005-2015.

Mynd 2: Spotprísurn á Brent Crude olju í dollarum fyri hvørja tunnu (2005-2015)

Kelda: U.S. Energy Information Administration

Óstøðugi oljuprísurn var úrslit av útboði og eftirspurningi á olju. Frá 2005 og fram til á sumri 2008 óktist oljuprísurn frá 54\$ fyri tunnuna til 132\$. Talvan vísir miðalprís fyri hvønn mánað. Tá ið prísurn var hægstur, lá hann onkrar dagar á 147\$ fyri tunnuna. Høvuðsorsøkin var ein alsamt óktur eftirspurningur eftir olju, av tí at heimsbúskapurn hevði uppgongutíðir. Harumframt elvdu ófriður, kríggj og náttúruvanlukkur kring heiminn til, at stígur kom í oljuframleiðsluna.

Fíggjarkreppan førði við sær, at oljuprísurn bráðliga fall aftur. Orsøkin var, at eftirspurningurn eftir olju fall nógv, tá ið stígur kom í heimsbúskapin. Fíggjarkreppan hevði við sær, at oljuprísurn á sumri 2008 eftir fáum mánaðum fall frá 147\$ fyri tunnuna til 34\$ fyri tunnuna.

Síðan 2009 og fram til 2012 hækkaði oljuprísurn støðugt. Orsøkin til tað var m.a. áhaldandi ófriður í

Norðurafrika og í Miðeystri. Harumframt var búskapurin í menningarlandum s.s. Kína og India stöðugt vaksandi. Tað økti eftirspurningin nógv, hóast amerikanski og evropiski búskapurin hevði afturgongd seinnu árin.

Frá 2012 til á heysti 2014 var prísurin stöðugur.

Á heysti 2014 fór prísurin frá uml. 100\$ niður á uml. 47\$ fyri tunnuna, og prísurin helt fram at falla í 2015. Fleiri orsøkir kunnu vera til hesa gongdina, men ein meginorsøk var, at útboðið vaks, tí USA økti nógv sína oljuframleiðslu úr tjørusandi og skifuri.

Tað, sum ger altjóða oljumarknaðin serligan, er, at hesin marknaðurin er stórpolitikkur. Av kappingarávum verða kappingarsemjur vanligar ikki góðtiknar í flestu londum, men fara vit upp á eitt altjóða støði, er OPEC t.d. ein kappingarsemja, sum kappingarmyndugleikar ikki kunnu røra. OPEC ásetur limalondunum framleiðslukvotur og er harvið við til avmarkað útboðið hjá limalondunum. Endamálið er at tryggja eina høga príslegu.

OPEC er tó ikki so máttmikið longur. Tað kemst av oljuframleiðslu í Norðsjónum, og at virðispolitikkur við grønari orku er komin á altjóða dagskránnu. Harumframt hevur USA økt nógv um sína heimaframleiðslu av olju úr tjørusandi og skifuri.

Seinastu mánaðirnar er prísurin á olju fallin við einum helmingi. Hjá londum, sum innflyta olju, merkir tað, at íbúgvar landsins fáa fleiri pengar um hendi., Í londum s.s. Føroyum, har ongin oljuframleiðsla er og tørvur á olju er stórur, er greiður samanhangur millum lækkandi oljuprísir og búskaparvøkstur.

Búskaparvøkstur er tó treytaður av ymiskum viðurskiftum. Fleiri kanningar vísa, at kapping er sera týðningarmikil fyri búskaparvøkstur. Við kapping er góður móguleiki fyri lægri prísnum, størri úrvali og betri góðsku á vørum. Harumframt stimbrar kapping nýmenning, betri gagnnýtslu av tilfeingi og loyvir nýggjum kappingarneytum inn á marknaðin.

Kapping skal ikki vera tikin fyri givið. Vanliga stremba fyrítøkur eftir at vinna sær so nógv fyrimunir á einum marknaði sum gjørligt fyri at fáa so stóran vinning sum til ber. Av hesi orsøk krevst ein so góður og almennur kappingarpolitikkur sum gjørligt. Kappingarpolitikkurin skal eisini tryggja, at kundar ikki vera við sviðusoð, umframt at hann skal beina burtur marknaðarforðingar. Tískil hava meira enn 100 lond í dag eina kappingarlóg.

Kappingareftirlitið hevur sum uppgávu at fremja kapping og harvið tryggja, at samfelagsliga tilfeingið verður gagnnýtt á skilabestan hátt til frama fyri bæði fyrítøkur og brúkarar. Sambært §24a í kappingarlógini kann Kappingareftirlitið kanna vinnugreinar við tí endamáli at fáa kunnleika til ella innlit í kappingarstöðu teirra.

Henda kanningin er um føroyska oljumarknaðin. Olja er ein stór útreiðsla hjá húsarhaldum, vinnu og tí almenna. Hús skulu hitast, bilar skulu koyra, skip skulu sigla o.s.fr. Tískil koma lækkandi oljuprísir væl við hjá vinnu og borgarum. Við lágum oljuprísnum eru betri móguleikar fyri at spara gera íløgur og keypa ymiskt, sum tørvur er á.

2.1 Kanningin í 2004

Í 2004 gjørdi Kappingareftirlitið eina kanning av føroyska oljumarknaðinum. Kanningin fevndi m.a. um prís samanbering á bensini, diesel og gassolju í Føroyum, Svøríki, Danmark, Noregi, Finnlandi og ES-limalondunum. Niðurstøðan var, at prísur og harvið vinningur á bensini og diesel uttan avgjöld og meirvirðisgjald var væl hægri í Føroyum.

Í kanningini frá 2004 megnaðu føroysku oljufeløgini ikki at skjalprógva, at høga prísstöðið í Føroyum kom av fíggarligum ávum, sum á einhvønn hátt vóru sermerkt fyri Føroyar, t.d. at høga prísstöðið

stavaði frá hægri flutningskostnaði ella øðrum meirkostnaði.

Kappingarráðið vísti hinvegin á sannlíkindini, at vantandi kapping millum oljufeløgini var høvuðsorsøkin til høga prísstøðið í Føroyum.

2.2 Skilmarking av kanning

Sum úrslit av kanningini frá 2004 hevur Kappingareftirlitið gjørt av at kanna viðurskiftini á føroyska oljumarknaðinum neyvri. Endamálið við kanningini er partvíst at fáa greiðu á, um munur er á prísi á brennievni í Føroyum og grannalondunum. Um so er, skal greiða finnast á, hvaðani munirnir stava, og um kappingarfremjandi tiltøk kunnu verða sett í verk.

Í høvuðsheitum er kanningin av føroyska oljumarknaðinum býtt sundur í tríggjar høvuðspartar:

1. Partur – Lýsing av føroyska oljumarknaðinum

Í fyrstu atløgu verður hugt eftir prísamansetingini hjá oljufeløgum í Føroyum. Hereftir verða prísirnir á brennievnum í Føroyum samanbornir við prísir í Norðurlondum og ES. Í triðju atløgu verður hugt at, hvussu neyvt brennievnisprísirnir í Føroyum fylgja Platts-skrásetingunum.

Høvuðsendamálið við hesari lýsing er at kanna, um bruttovinningurin av oljusølu er hægri í Føroyum samanborið við oljufeløgini í grannalondunum.

2. Partur – Hví er støðan á føroyska oljumarknaðinum, sum hon er?

Her verður komið inná, hvørji kappingarlig viðurskifti gera seg galdandi á oljumarknaðinum bæði ástøðiliga og verkliga. Dømi verða tikin fram fyri at lýsa, hví støðan er, sum hon er.

3. Møgulig kappingarfremjandi tiltøk

Kappingareftirlitið hevur sum uppgávu at fremja kapping og harvið tryggja, at samfelagsliga tilfeingið verður gagnnýtt á skilabestan hátt til frama fyri bæði fyrirkur og brúkarar. Í triðja parti verður mett um, hvørjir trupulleikar eru á marknaðinum, og um átøk eru, sum kunnu loysa hesar trupulleikar heilt ella lutvíst.

2.3 Avmarking

Kanningin avmarkar seg til útboðið á føroyska oljumarknaðinum. Útboðið á einum oljumarknaði fevnir um tær fyrirkur, sum eru á marknaðinum. Í hesum sambandi er m.a. áhugavert at kanna marknaðarbygnað, prísáseting og hvussu fyrirkurnar skipa seg.

Tað er tó eisini ein eftirspurningur á oljumarknaðinum. Eftirspurningurin snýr seg m.a. annað um, hvussu brúkaramentanin er. Dømi um tað er t.d. norðurlenska siðvenjan um at tingast verður ikki um prís. Møguleiki er fyri at kanna eftirspurning í eini kanning fyri seg, men av tí at føroyski oljumarknaðurin einans hevur tveir útbjóðarar, verður mett, at brúkarin hevur lítlan ella ongan tingingarmakt.

1. PARTUR – LÝSING AV FØROYSKA OLJUMARKNAÐINUM

Kapittul 3: Føroyski oljumarknaðurin

Tað eru tvær fyrirkur, sum standa fyri söluni av oljuúrdráttum á føroyska marknaðinum: P/F Effo og P/F Magn. Virkseimið hjá báðum oljufeløgnum er fyrst og fremst at selja sethúsum, virkjum, akførum og skipum brenniolju. Í hesum parti verður lýsing gjørd av P/F Magn og P/F Effo, söluni av brennievni og hvussu marknaðarbýtið er millum feløgini.

P/F Magn

Shell byrjaði upprunaliga sítt virkseimi í Føroyum í 1925, og í 1953 var Shell í Føroyum umskipað til eina deild undir Dansk Shell A/S.

1. juni í 2007 keypti partafelagið “21. mai 2007” allan partapeningin í Føroya Shell. Tá broytti Føroya Shell navn til Føroya Hedda og fór úr Dansk Shell A/S samtakinum, sum tá var partur av altjóða Shell samtakinum.

Í 2008 vórðu partafeløgini “21. mai 2007” Føroya Hedda lögð saman í eitt felag, og í apríl í 2009 skifti felagið navn til P/F Magn.

Sambært roknskapinum hjá partafelagnum “21. mai 2007” eigur íslenska felagið Uppspretta Eginarhaldsfélag ehf í Reykjavík allan partapeningin í felagnum.

Eftir söluna gjørdi Føroya Hedda avtalu við Shell Brands International um at felagið, hóast sölum og navnabroyting, kundi halda fram at marknaðarføra seg við vørumerkinum hjá Shell. Tann avtalan er farin úr gildi, og Magn marknaðarførir nú sínar vørur og tænarur undir egnum navni. Magn umboðar tó framvegis oljuvørur frá Shell í Føroyum.

Í 2014 verða 11 bensinstøðir ríknar undir vørumerkingum hjá Magn Hesar eru allar 100% ogn hjá P/f Magn.

Niðanfyrri í talvu 3A sæst fíggarliga gongdin í felagnum

Talva 3A: Roknskapartøl hjá Magn í mió. kr. fyri árinum 2004 - 2014

Ár	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Nettosøla	694	848	780	665	691	529	774	647	646	534	477
Bruttovinningur	94	91	96	86	89	83	79	81	75	73	68
Ársúrslit	23	20	19	17	17	9	0,2	10	16	15	13
Eginpeningur	158	140	145	126	114	100	94	41	30	25	22
Ogn	311	328	339	332	308	322	313	152	123	123	109
Ognaravkast (%)	11	9	10	9	9	7	6	10	16	15	15
Tal á starvsfólki	76	75	77	72	70	70	82	91	95	91	80
Vinningsbýti (mió. kr)	5	25	0	5	0	0	0	0	10	12	14

Kelda: Magn, 2015

P/F Effo

Hin veitarin á føroyska oljumarknaðinum er Effo, t.e. fyrrverandi Statoil. Ognarfelagið Megd P/f keypti í novembur í 2007 Statoil Føroyar frá Den Norske Stats Oljeselskap í Noregi, sum átti allan partapeningin í Statoil Føroyar P/f. Megd P/f var eitt samtak av føroyskum íløgufeløgum.

Statoil Føroyar skifti í tí sambandi navn til Mentir P/f, men hevur kortini marknaðarført sínar vørur og tænastur undir vørumerkinum hjá Statoil.

Feløgin Mentir P/F og Ognarfelagið Megd P/F eru síðani lögð saman í eitt felag, og í november í 2009 skifti felagið navn til Effo P/f. Um sama mundið sum Statoil Føroyar kom á føroyskar hendur, keypti Ognarfelagið Megd eisini allan partapeningin í Faroe Bunkers P/f í Fuglafirði, sum tá fyrireikaði sølu av tungari olju í Føroyum.

Tveir mánaðir seinni, í desember í 2007, stovnaði Mentir P/f felagið Mentir Finans P/f. Tað er felag, sum skal fígga og umsita skuldararnar hjá Effo P/f.

Niðanfyrri í talvu 3B sæst fíggarliga gongdin í felagnum

Talva 3B: Roknskapartøl hjá Effo í mió. kr. fyri árinum 2004 - 2014

Ár	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Nettosøla	883	762	961	825	617	471	673	641	618	569	451
Bruttovinningur	110	100	103	88	97	89	87	78	74	80	74
Ársúrslit	27	20	19	13	18	15	6	10	15	16	16
Eginpeningur	157	141	129	122	113	99	88	65	55	40	39
Ogn	294	312	313	339	314	299	291	239	191	194	171
Ognaravkast (%)	11	8	8	5	8	8	6	5	10	11	13
Tal á starvsfólki	86	86	85	86	90	91	88	88	83	77	77
Vinningsbýti (mió. kr.)	12	8	19	4	4	4	0	0	0	15	15

Kelda: Effo, 2015

3.1 Lýsing av heilsøluliðnum

Brennievni, sum verða innflutt til Føroya, koma frá reinsiverkinum hjá Statoil í Mongstad. Ofta verða innkeypini samskipað soleiðis, at tey koma til Føroya í sama skipi. Eitt av endamálunum við hesum flutningshátti er, at nøgdirnar av brennievni verða so stórar sum gjørligt. P/F Magn og P/F Effo hava tó hvør sín keypsáttmála við Statoil í Mongstad.

Føroysku oljufeløgin hava eina býtisavtalu, sum Kappingarráðið hevur góðkent. Avtalan loyvir feløgnum at samskipa sínar goymslur t.e. at útflyggja brennievni frá goymslunum hjá hvørjum øðrum. Samfelagsligi fyrimunurin við hesum er, at innflutningur og goymsla av brennievnum kann fara fram á fulldyggasta hátt.

Í talvu 3.1A og 3.1B er yvirlit yvir goymslurnar hjá Effo og Magn, sum vísir staðseting og stødd.

3.1.A: Yvirlit yvir goymslurnar hjá P/f Magn

Fermetrar (m ³)	Gassolja	Bensin	Diesel
Klaksvík	4.100	500	0
Tórshavn	2.400	0	2.400
Samlaður kapasitetur	6.500	500	2.400

Kelda: P/f Magn

3.1.B: Yvirlit yvir goymslurnar hjá P/f Effo

Fermetrar (m ³)	Gassolja	Bensin	Diesel
Søldarfjørður	5.900	1.650	0
Tórshavn	4.900	0	0
Tvøroyri	4.000	350	0
Samlaður kapasitetur	14.800	2.000	0

Kelda: P/f Effo

Harumframt eru seks tangar í Sørvági til flogfarsolju. Tað er landið, sum eigur tangarnar í Sørvági og Søldarfirði. Landsverk umsitur hesar tangarnar vegna Fíggjarmálaráðið.

Føroysku oljufeløgin fáa brennievni umleið tvær ferðir um mánaðin. Til tíðir koma sendingarnar hjá oljufeløgnum samstundis og við sama skipi, aðrar tíðir koma sendingarnar hvør sær.

Goymslurnar í Føroyum eru lutfalsliga lítlar sammett við nýtsluna¹. Eitt nú setur IEA (International Energy Agency) limalondum sínum krøv, at tey altíð hava goymslur, sum svára til 90 dagar. Verður støði tikið í nýtsluni í 2013, høvdu føroysku goymslurnar í mesta lagi vart umleið 50 dagar².

Valið hjá føroysku oljufeløgnum er at økja um goymslurúmmátið. Tað hevur við sær íløgukostnað, figgingarkostnað og størri kapitalbinding í vørur. Møguleiki at fáa tap vegna prísveggj verður eisini størri. Tað skal sammetast við fyrimunir og vansar við núverandi støðu. Sum áður nevnt í hesi kanning, hava verandi oljufeløg verið á marknaðinum í skjótt 100 ár, og vinningsfærið hevur altíð verið gott. Samlaða ársúrslitið seinastu tíggu árinum fyrri bæði oljufeløgin hevur verið umleið 300 mió. kr³. Tískil er ongin orsök at halda, at støddin á føroysku goymslunum er annað enn hóskaði til føroyskar umstøður

3.2 Marknaðarpartar

Í hesum parti verður hugt eftir marknaðarpørtunum hjá feløgnum. Talan er um marknaðarbýtið á bensin-, diesel- og gassoljusølu. Í roynd og veru kunnu hesir marknaðir bítast sundur í smærri eindir, t.d. kann gassoljusølan bítast sundur millum reiðarí, aðrar vinnufyrirtekur, almennar stovnar og húsarhald.

Yvirskipað sæst, at marknaðarpartarnir hjá Magn og Effo eru næstan líka stórir á øllum trimum marknaðum, umframt at býtið millum teirra er støðugt gjøgnum alt tíðarskeiðið. Tað síðsta ber brá av, at brúkarar sjáldan skifta veitara.

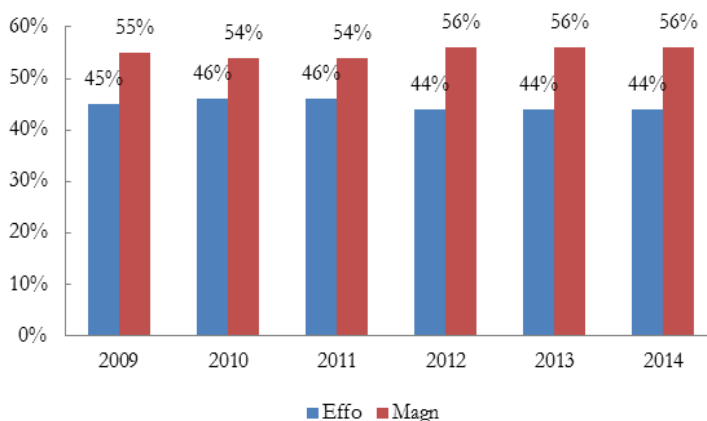
¹ 21.300 m³ av gassolju, 2.500 m³ av bensini, og 2.400 m³ av diesel.

² Frymilin er: Dagsnýtslan av brennievni, tons/ goymslurúmd, tons.

³ Talið er ikki pristalsviðgjort.

Á myndini niðanfyri sæst marknaðarbýtið millum Effo og Magn á marknaðinum fyri bensinsølu í tíðarskeiðinum 2009-2014.

Mynd 3.2A: Marknaðarbýti á bensenmarknaðinum (2009-2014)

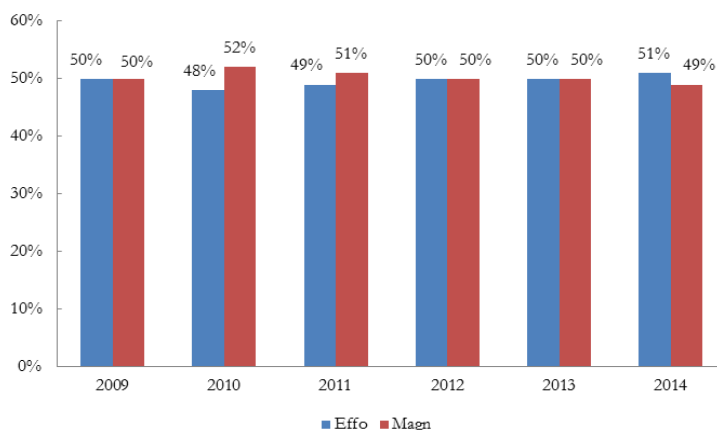
Kelda: P/f Magn og P/f Effo

Sambært myndini hevur marknaðarbýtið verið tað sama seinastu árin. Í tíðarskeiðinum 2009-2014 hevur marknaðarluturin hjá Magn ligið millum 54-56%, meðan marknaðarluturin hjá Effo hevur ligið millum 44-46%. Magn situr sostatt á meiri enn helminginum av marknaðinum.

Marknaðbýtið millum Magn og Effo hevur verið støðugt í tíðarskeiðinum: bert 2% eru flutt aftur og fram millum feløgini. Talan er sostatt um ein marknað við lítlum og ongum flytføri. Seinastu trý árin hevur ongin broyting verið.

Myndin niðanfyri vísir marknaðarbýtið millum Magn og Effo á marknaðinum fyri dieselsølu í tíðarskeiðinum 2009 til 2014.

Mynd 3.2B: Marknaðarbýtið á dieselmaknaðinum (2009-2014)

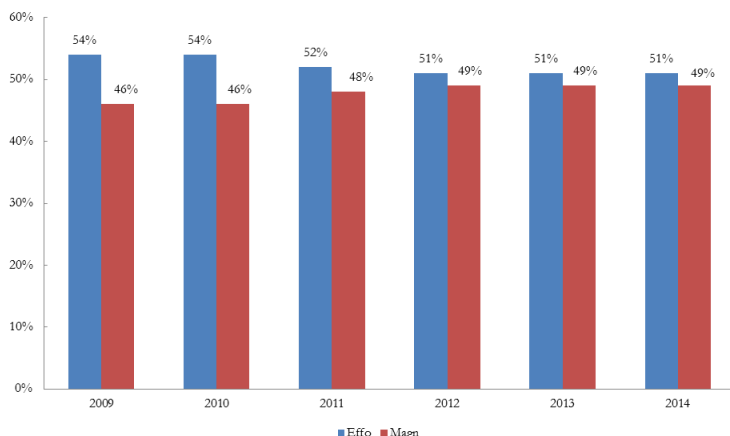
Kelda: P/f Magn og P/f Effo

Myndin vísir, at marknaðarbýtið millum feløgini hevur verið at kalla óbroytt alt tíðarskeiðið. Effo hevur havt ein marknaðarpart, sum hevur ligið millum 48-51%, og Magn hevur havt ein marknaðarpart, sum hevur ligið millum 49-52%. Í dag (2014) hevur Effo 51% og Magn 49%.

Marknaðarbýtið millum feløgini hevur verið nærur fastlæst í hesum tíðarskeiðinum, bert 1-3% eru flutt aftur og fram. Sostatt er talan um ein marknað við lítlum og ongum flytføri.

Á myndini niðanfyri er marknaðarbýtið millum Effo og Magn á marknaðinum fyri gassoljusølu í tíðarskeiðinum 2009 til 2014.

Mynd 3.2D: Marknaðarbýtið á gassoljulmarknaðinum (2009-2014)

Kelda: P/f Magn og P/f Effo

Marknaðarbýtið millum Effo og Magn er broytt nógv meira enn á hinum marknaðunum. Tá ið tíðarskeiðið byrjar, sat Effo á 54% av marknaðinum, men í 2014 er marknaðarparturin komin niður á 51%. Gongdin hevur verið tann, at Effo hevur mist marknaðarpart, meðan Magn hevur fingið størri marknaðarpart.

Sostatt tykist flytførið at vera størri á hesum marknaði. Ein orsök kann vera, at lutfalsliga stórir partur av gassoljusølu fer til vinnulívið t.e. serliga fiskivinnuna. Tað skal tó viðmerkjast, at seinastu trý árinum hevur marknaðarstöðan verið støðug.

3.3 Nýtslan av brennievni

Talvan vísir árligu nýtsluna av brennievni frá 2005 til 2014. Nýtslan av brennievni í Føroyum hevur verið fallandi frá 2005 til 2014. Í 2005 var árliga nýtslan umleið 201.000 tons, meðan nýtslan í 2014 var 141.000 tons. Nýtslan fall sostatt við 60.000 tonsum. Fallið í nýtsluni fór fram í tíðarskeiðinum 2005 til 2009. Síðani 2010 hevur samlaða nýtslan verið støðugari, í miðal 141.000 tons.

Talva 3.3: Árliga bensin-, diesel- og gassoljunýtslan í tonsum árinum 2005 til 2014

Tons	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bensin	11.199	12.059	12.406	12.251	12.276	11.802	11.571	11.126	10.313	10.257
Diesel	15.524	16.274	17.386	17.527	16.526	16.546	16.869	16.534	15.938	17.295
Gassolja	173.902	153.554	155.902	131.449	109.981	118.769	108.001	116.103	112.440	112.705
Tilsamans	200.625	181.887	185.694	161.228	138.783	147.117	136.467	143.765	139.143	140.602

Kelda: Hagstovan

Viðmerkingar: Føroysku nýtslutølini verða roknað við støði í inntøkunum, sum Landskassin fær frá avgjøldum álögð bensin, diesel og gassolju. Í tølunum frá Hagstovuni er nýtslan av diesel og gassolju samlað undir einum. Fyri at fáa sjálvstøðug tøl fyri diesel og gassolju er nýtslan av gassolju hjá brúkarabólkinum “Akfór og flogfór” drigin frá samlaðu nýtsluni av gassolju. Nýtslan av gassolju hjá brúkarabólkinum “Akfór og flogfór” er sambært Hagstovuni nýtslan av diesel í Føroyum.

Nýtslan av gassolju er fleiri ferðir størri enn samlaða nýtslan av bensini og diesel, men tað er serliga nýtslan av gassolju, sum er minkað í hesum tíðarskeiðinum. Nýtslan av diesel hevur staðið í stað, meðan nýtslan av bensini er minkað nakað.

Í 2005 var nýtslan av gassolju 174.000 tons og í 2014 var nýtslan 113.000 tons. Talan er sostatt um eina minking, sum er 61.000 tons. Samlaða sølan av bensini og diesel var 27.000 tons í 2008 og 28.000 tons í 2014. Leggjast skal afturat, at nýtslan av øllum brennievnum sveiggjar nógv ár undan ári, t.d. minkaði nýtslan av gassolju millum 2010 og 2011 við 10.000 tonsum.

Orsøkin til at nýtslan av gassolju er minkað við 61.000 tonsum kemst serliga av, at nýtslan hjá fiskiflotanum er minkað við 51.000 tonsum í tíðarskeiðinum. Restin av minkingini kemst av, at samfelagið sum heild brúkar minni av gassolju. Í hesum sambandi ber til at nevna, at nýtslan hjá brúkarabólkinum “Einstakir brúkarar og felagsskapir” er minkað við 7 tonsum, samstundis sum brúkarabólkurin “Almennir stovnar” hevur minkað sína nýtslu við 2 tonsum⁴.

Nýtslan av bensini og diesel hevur ikki fylgt talinum av bilum⁵ um tað mundið. Tað vóru 3.492 fleiri skrásettir bilar í 1. jan. 2015 enn 1. jan. 2006⁶, tá ið tað vóru 21.725 bilar, meðan nýtslan av bensini og diesel hevur verið stöðug sama tíðarskeið. Orsøkin til tað er uttan iva, at rættiliga stór útskipting av bilum hevur verið í Føroyum sama tíðarskeið, samstundis sum nýggju bilarnir nýta minni brennievni fyri hvønn kilometur.

Kapittul 4: Prísbygnaður hjá føroysku oljufeløgnum

Føroysku oljufeløgini keypa brennievni til víðarisølu frá reinsiverkinum hjá Statoil í Mongstad. Brennievnini bensin, diesel og gassolja verða flutt til Føroya sjóvegis, og síðani goymd í oljutangum kring landið. Gassolja til hús verður koyrd beinleiðis út til keyparan, meðan bensin og diesel verða koyrd út til bensinstøðirnar til víðarisølu. Skip bunkra gassolju beinleiðis frá goymslunum hjá oljufeløgnum.

Prísurin á einari vøru verður vanliga avtalaður millum keypara og seljara. Prísurin á brennievni er tó ikki settur saman sum hjá øðrum vørum. Umframt at lagt verður upp fyri t.d. summar- og vetrargóðsku, og at brennievnið kann hækka í prisi, er innkeypsprísurin treytaður av Platts skrásetingini⁷. Platts er altjóða felag, sum veitir viðskiftafólkum upplýsingar um orku og metal, harímillum eisini upplýsingar um spotprísnoteringar á olju í Rotterdam í Niðurlondum.

Innkeypsprísurin, sum Effo og Magn rinda fyri bensin, diesel og gassolju, tekur støði í miðalprísinum hjá Platts fyri mánaðin, sum brennievnið verður útflyggjað føroysku oljufeløgnum. Síðsta gjaldsfrist er ofta fylgjandi mánað, eftir at brennievnið er komið til landið. Tað merkir, at gjaldsfristin vanliga er umleið 45-60 dagar. Føroysku oljufeløgini fáa vanliga gassolju fleiri ferðir um mánaðin, men bensin og diesel koma umleið eina ferð um mánaðin. Tað merkir, at brennievnini eru seld fyri síðstu gjaldsfrist.

Oljufeløgini kunnu sostatt hava ein fastan vinning, um tey fylgja skrásetingini hjá Platts fram til síðstu gjaldsfrist. Oljufeløgini hava tó eisini mogleika fyri at hava ein goymdan eykavinning, um tey nýta ósamsvarandi prísáseting: tey kunnu vera sein at broyta prísirnar, tá ið Platts skrásetingin lækkar, og skjót, tá ið hon hækkar. Feløg, sum fylgja slíkari ætlan, vinna meira pening enn feløg, sum neyvt fylgja Platts skrásetingini. Prísurin, sum brúkarin rindar fyri brennievni, skal dekka fleiri útreiðslur hjá fyrítøknum. Í høvuðsheitum er talan um fylgjandi útreiðslur:

- Innkeypsprís
- Flutningskostnað til Føroya
- Kostnað fyri goymslu
- Kostnað fyri innanlandsflutningi Føroyum
- Avgjöld og mvg
- Avkast til eigarar

Harumframt hava fyrítøkurnar útreiðslur fyri starvsfólk, marknaðarføring og aðrar rakstrarútreiðslur, sum eisini skulu roknast upp í prísbygnaðin.

⁴ Hagstova Føroya, talva UO03010: Oljunýtlan í tonsum skift á brúkararbólkar og oljuslag.

⁵ Lastbilar, vøruvagnar, bussar, hýruvagnar og persónsvagnar.

⁶ Talva SS0305 Skrásett motorakfør skift á slag og sýslur (1980-2015), Hagstova Føroya

⁷ <http://www.platts.com>

4.1. Innkeypsprísur

Tá ið føroysku oljufeløgini keypa olju frá reinsiverkinum í Mongstad, tekur prísurin altíð støði í einari Platts skráseting.

Orsøkin til at avtalar um keyp og sølu av brennievnum, ravn magni, málm og landbúnaðarvörum, ofta taka støði í skrásetingum sum t.d. Platts, er, at tað minskar um tingingarkostnaðin hjá pørtunum.

Partarnir avtala á henda hátt ein prís, sum partvíst er treytaður av gongdini á skrásetingini og partvíst av serstøkum viðurskiftum, sum eru galdandi hjá pørtunum. Meðan skrásetingin kann broytast, er parturin, sum tekur støði í serstøku viðurskiftunum hjá pørtunum, ein fastur prísur. Talan kann bæði verða um eitt prísiskoyti ella ein avsláttur, t.e., at avtalan t.d. kann vera “Platts + 3 oyru” ella “Platts – 3 oyru”.

Føroysku oljufeløgini hava ført fram, at tey fáa ein vánaligan prís, av tí at nøgdirnar í Føroyum eru so lítlar, og tí tær ikki longur eru partar av ávikavist Statoil og Shell.

Oljufeløgini hava ikki kunnað skjálprógvað fyri Kappingareftirlitinum, hvussu stórur hesin munur er. Kappingareftirlitið hevur fingið avtalurnar til vega, sum oljufeløgini hava gjørt við Mongstad seinastu tiggju árin, fyri á tann hátt at meta um, um innkeypsprísurin er hækkaður. Í innkeypsavtalunum sæst, hvussu stór upphædd verður lögð afturat Platts í avtalutíðarskeiðinum. Verða hesar upphæddir samanbornar við árin 2007 og 2008, fæst ein hilling av, um innkeypsprísurin er hækkaður hjá føroysku oljufeløgnum. Tað tí, at feløgini í 2007 vóru í altjóða samtøkum, meðan tey í 2008 vóru sjálvstøðug.

Kappingareftirlitið er komið fram til, at síðani oljufeløgini gjørdust sjálvstøðug, er innkeypsprísurin hækkaður í mesta lagi 6 oyru fyri liturin av brennievni.

4.2 Flutningur av brennievni til Føroya

Í kanningin hjá Kappingareftirlitinum frá 2004 upplýstu føroysku oljufeløgini, at flutningskostnaðurin til Føroya lá millum 8 og 10 oyru fyri hvønn litur av diesel og bensini og millum 8 og 9 oyru fyri hvønn litur av gassolju. Tað varð tó ongantíð skjálprógvað.

Føroysku oljufeløgini hava síðani fleri ferðir ført fram, at flutningurin til Føroya er ein orsök til, at prísstøðið í Føroyum sum heild er hægri enn í okkara grannalondum⁸. Víst verður á, at skipini, sum flutt verður við, eru lítil, og tí gerst eindarkostnaðurin høgur.

Í Noregi eru í lötuni trý virkin reinsiverk. Brennievnið, sum kemur til Føroya, kemur frá reinsiverkinum hjá Statoil í Mongstad. Brennievni til bæði Magn og Effo verður flutt til Føroya við sama skipi. Frástøðan frá Mongstad til Tórshavnar er 642 km í beinari linju.

Oljufeløgini í Noregi flyta eisini olju við skipi, og er tað langt til Finnmørkina, sum liggur fyri norðan í Noregi. Eitt nú hevur Shell eina goymslu í Kirkenes. Tá ið oljan til goymsluna í Kirkenes verður flutt úr Mongstad, er talan um yvir 1500 km í beinari linju. Oljan verður silgd úr Mongstad til Kirkenes, og tískil er frástøðan upp ímóti tríggar ferðir so lang sammett við teinin frá Mongstad til Føroya.

Viðvíkjandi støddini á skipunum, sum flyta olju til Føroya, eru tað skip, sum í grannalondum okkara verða brúkt til at flyta brennievni bæði innanlands og millum lond. Skip av hesi stødd verða nógv brúkt í Norðurlondum, á leiðum millum reinsiverkini í Amterdam/Rotterdam, í londunum við Ermarsund og Norð- og Eystursjónum.

Afturat hesum skal verða víst á, at tangaskipið Magn, sum fyrr flutti olju til Føroya, varð selt av landinum í 2007. Í dag leiga føroysku oljufeløgini skip at flyta olju til Føroya. Meðan tangaskipið Magn var 999 bruttoregistartons⁹, eru tangaskipini Bro Grace og Bro Genius, sum í dag sigla til Føroya, ávikavist uml. 3000 brt. og 4000 brt.

⁸ Vinnublaðið tann 15. desember 2014

⁹ Álmannaakkin 2007

Sostatt eru føroysku oljufeløginu farin yvir til skip, sum eru 3-4 ferðir størri enn tangaskipið Magn. Flutningskostnaðurin skuldi tískil verið fallin, síðani tangaskipið Magn var selt av landinum.

Umboð fyri føroysk oljufeløg hava víst á, at smáu nøgdirnar, sum koma til landið, hava stóra ávirkan á prísstöðið í Føroyum. Víst verður á, at alt tað, sum vinnulívsbúskapurin orðar um størri eindarkostnað í sambandi við smærri keyp, eisini er galdandi í sambandi við keyp av olju. Tað merkir, at føroysku oljufeløginu ikki fáa eins góðan prís sum oljufeløg aðrastaðni¹⁰.

Kappingareftirlitið metir, at tað, sum umboð fyri føroysk oljufeløg vísa á, bert í lítlan mun er galdandi. Í fyrsta lagi er størsti parturin av prísinum hjá føroysku oljufeløgnum sjálv Platts skrásetingin. Henda skrásetingin er ikki ávirkað av føroyskum viðurskiftum, men heldur av eftirspurningi og útboði á heimsmarknaðinum, serliga í Evropa.

Í øðrum lagi skal víst vera á, at talan ikki er um innpakkaða vøru. Um so var, kundi eindarkostnaðurin skjótt verði hægri. Flutningurin til Føroya fer fram á tann hátt, at oljufeløgin í felag flyta olju til Føroya. Tað merkir, at skipini, sum koma til Føroya, altíð hava fulla last. Tað verður mettt at vera ein munadyggur háttur at fáa eindarprísir niður.

Samanumtikið er Kappingareftirlitið ikki samt við føroysku oljufeløginu um, at flutningurin til Føroya er orsøkin til, at prísurin á brennievnum í Føroyum er so nógv hægri sammett við okkara grannalondum. Kappingareftirlitið hevur tó valt at gera eina meting av flutningskostnaðinum til Føroya. Metingin byggir á fylgjandi:

- OECD roundtable 2013 on Competition in Road Fuel (DAF/COMP(2013)18)¹¹
- Útrokning hjá Kappingareftirlitinum av flutningskostnaðinum

Tað skal leggjast afturat, at føroysku oljufeløginu lættliga kunnu prógva upphæddina á flutningskostnaðinum til Føroya. Tað verður gjørt við at fáa tilboð frá bæði FOB Noreg og CIF Føroyar. Munurin millum tilboðini frá FOB og CIF er samlaði flutningskostnaðurin til Føroya.

4.2.1 OECD Roundtable 2013 on Competition in Road Fuel

Í sambandi við ráðstevnuna vísti kappingarmyndugleikin í Avstralia á, at hóast Avstralia framleiðir brennievni, er landið eisini netto-innflytari av brennievni. Innflutningurin av brennievni er bert lítil partur av samlaðu nýtsluni í Avstralia, men er talan um innflutning, sum skal dekkja munin millum egna framleiðslu og nýtslu. Av hesi orsök samsvarar eindarkostnaðurin av seinasta framleidda litri av brennievni í Avstralia altíð við upphæddina, sum tað kostar at innflutta brennievni. Tað hevur við sær, at prísurin á innfluttum brennievni hevur stóra ávirkan á prísir á brennievni, sum verður framleitt í Avstralia.

Bróðurparturin av innflutta brennievnum kemur úr Singapor, og er flutningskostnaðurin sambært avstralska kappingarmyndugleikanum upplýstur at verða 3,0%¹² av innkeypsprísinum.

4.2.2 Útrokning hjá Kappingareftirlitinum av flutningskostnaðinum

Tá ið flutningskostnaður verður roknaður, verður útrokning gjørd fyri kostnað at leiga skip, løn til manning, olju, havnargjald o.a. Samlaði kostnaðurin á útrokningini er flutningskostnaðurin.

Leiga tangaskip

Kappingareftirlitið hevur tikið støði í almennum upplýsingum frá reiðarinum O.W. Aalborg A/S í Danmark. Orsøkin til tað var, at samtakið í 2013 bert átti eitt tangaskip. Bygnaðarlíga var samtakið skipað soleiðis, at rakstur av tangaskipinum lá í einum dótturfelagi, meðan flutningur av brennievni lá í øðrum felagi. Harafturat er

¹⁰ Vinnublaðið t. 15. desember 2014

¹¹ <http://www.oecd.org/competition/CompetitionInRoadFuel.pdf>

¹² Flutningskostnaðurin var 2,6% og trygging var 0,4%

skipið OW. Aalborg M/T vælegnað, tí tað í stödd er sambæriligt við tey skip, sum flyta brennievni til Føroya.

Av tí at O.W. Aalborg A/S í 2013 bert átti eitt skip og tí at leiguavtalur millum feløg í somu samtøku skulu gerast eftir meginregluni um armslongd¹³ í §2,stk. 1 í donsku líkningarlógin¹⁴, er bruttovinningur og leiguinntøka hjá O.W. Aalborg A/S hin sama.

Til ber at siga, at leiguprísurin fyri O.W. Aalborg M/T var 9.441.600 kr. fyri hvørt ár^{15,16}, tí tað var bruttovinningur hjá felagnum í 2013. Tað merkir, at prísurin fyri hvønn mánað varð 786.800 kr. ella 26.228 kr. fyri hvønn dag.

Allar útreiðslur, sum hava við skipið at gera, eru við í leiguprísinum, t.e. viðlíkahald, manning o.s.fr. Hinvegin noyðist leigarin sjálvur at rinda ferðina. Bróðurparturin av útreiðslum til ferðina er brennievni til skipið og havnargjöld í øllum atløghavnum.

Í sambandi við ferðakostnaðin skal havast í huga, at leigarin rindar fyri at fáa skipið til Mongstad, Føroya og aftur til sín heimstað. Talan er um skip, sum vanliga hava sítt virksema í høvunum millum norðurlondini Danmark, Svøríki, Noreg, Føroyar og Ísland. Mett verður tískil, at tað tekur umleið tveir dagar at fáa skipið til Mongstad og heimaftur, meðan ferðin til Føroya og aftur tekur 3. dagar, t.e. at talan tilsamans er um 5 dagar í siglingartíð. Afturat hesum liggur skipið við kai í Mongstad í uml. 1 dag, og somuleiðis liggur skipið við kai í 1-2 dagar í Føroyum. Hesar metingarnar taka støði í pumpiførinum hjá O.W. Aalborg M/T.

Sambært Tórshavnar Havn er havnargjaldið 1,8 kr. fyri hvørt netto tons (netto tonnage) umframt eitt dagligt brúgvargjald á 1,45 kr. fyri hvørt netto tons. Kappingareftirlitið hevur bert kannað prísin hjá Tórshavnar Havn. Havnin í Mongstad kann hava ein øðrvísi prísapolitikk, men samanumtikið verður met, at ein møguligur prísmunur ikki hevur stórvegis ávirkan á samlaðu metingina.

Skip sum O.W. Aalborg liggja millum 3.500-4.000 brt og brúka umleið 7-8 tons hvørt døgð við eini ferð á 9-10 fjórðingar um tímar. Í 2013 kostaði brennievnið (MGO) hjá sjóflutningsvinnuni 5.483 kr.¹⁷ fyri hvørt tons. Verður støði tikið í hesum prís, er ferðakostnaðurin hjá O.W. Aalborg 68.539 kr. hvønn dag.

Mett verður tí, at flutningskostnaðurin hjá føroysku oljufeløgnum er:

Kostnaðir	Prísur	Eindir	Kostnaður
Leiguprísur	26.228 kr. hvønn dag	7 dagar	183.599
Ferðakostnaður	5483 kr. fyri hvørt. tons	40 tons	219.320
Havnargjöld	1,83 kr. fyri netto tons	2 dagar	14.200
Brúgvargjöld	1,45 kr. fyri netto tons hvønn dag.	2 dagar	11.252
		Tilsamas	428.371

O.W. Aalborg hevur eina last, sum kann taka 4.360 m³. Um O.W. Aalborg verður fullfermt við gassolju, ið hevur eina vektfylly á 0,845 kg. fyri hvønn litur, lastar skipið umleið 3.684 tons av gassolju. Samlaða lastarvirðið er tá 19.140.400. kr.¹⁸. Sostatt er flutningskostnaðurin fyri gassolju:

¹³ Armslængdeprincippet

¹⁴ LBK nr 1041 af 15/09/2014

¹⁵ Sambært roknskapinum fyri OW Aalborg fyri 2013 var bruttovinningurin 1.680 mió USD.

¹⁶ Miðalkursurin á 1 USD í 2013 var 5,62 kr.

¹⁷ The Impact on short sea shipping and the risk of modal shift from the establishment of on NOx emission control area, North Sea Consultation Group, 2013

¹⁸ Miðal Platts noteringin á gassolju fyri 2013 var 4,39 kr., verður roknað við eini vektfylly á 0,845kg pr. litur, verður prísurin fyri tonsi av gassolju 5195 kr.

$$\text{Flutningskostnaðurin í \% av lastarvirðinum fyri gassolju} = \frac{428.371}{19.140.400} = 2,24\%$$

$$\text{Flutningskostnaðurin í kr. fyri liturin} = \left(\frac{\left(\frac{428.371}{3.684} \right)}{1000} \right) \times 0,845 = 0,10 \text{ kr/l}$$

Verður skipið fullfermt við blýfríum bensini, verður lastarvirðið 18.399.200 kr.¹⁹. Tá er flutningskostnaðurin:

$$\text{Flutningskostnaðurin í \% av lastarvirðinum fyri blýfrítt bensin} = \frac{428.371}{18.399.200} = 2,33\%$$

$$\text{Flutningskostnaðurin í kr. fyri liturin} = \left(\frac{\left(\frac{428.371}{3.292} \right)}{1000} \right) \times 0,755 = 0,10 \text{ kr/l}$$

Verður skipið fullfermt við diesel, verður lastarvirðið 19.532.800 kr.²⁰. Tá er flutningskostnaðurin:

$$\text{Flutningskostnaðurin í \% av lastarvirðinum fyri diesel} = \frac{428.371}{19.532.800} = 2,19\%$$

$$\text{Flutningskostnaðurin í kr. fyri liturin} = \left(\frac{\left(\frac{428.371}{3.684} \right)}{1000} \right) \times 0,845 = 0,10 \text{ kr/l}$$

Í oljukanningini frá 2004 mettu oljufeløgini, at flutningskostnaðurin var umleið 8-10 oyru fyri ein litur av bensini, diesel ella gassolju. Metingin hjá Kappingareftirlitinum vísir, at flutningskostnaðurin framvegis er umleið 10 oyru fyri hvønn litur. 10 ár eru liðin síðani seinastu oljukanning, sigast kann, at oljuflutningurin til Føroya tykist vera vorðin lutfalsliga bíligari í dag sammett við tá. Í 2004 var ein litur av blýfríum bensini skrásettur til 1,82 kr. hjá Platts, meðan sama skráseting í 2014 var 3,88 kr. Tað merkir, at flutningskostnaðurin er fallin úr 6% á Platts skrásetingini fyri blýfrítt bensin í 2004 og niður á 2,5% á somu skráseting í 2014.

4.3 Flutningskostnaður innanlands

Í oljukanningini, sum Kappingareftirlitið gjørdi í 2004, varð staðfest, at einki var, sum bendi á, at flutningsútreiðslurnar í Føroyum vóru hægri enn í øðrum londum. Eisini varð staðfest, at oljufeløgini ikki høvdu prógvað, at flutningsútreiðslurnar í Føroyum vóru hægri enn í grannalondunum.

Viðv. flutningi av brennievni innanlands kann verða nevnt, at frástøðurnar í Føroyum eru stuttar. Harafturat er uml. 80% av føroyska vegakervinum bundið saman og útvið helmingurin av íbúgvunum bígva í Tórshavnar kommunu. Í Sandoy og Suðuroy, sum ikki eru partar av fasta vegakervinum í miðstaðarøkinum, bígva uml. 10% av føroya fólki. Harumframt selja oljufeløgini eisini útoyggjunum brennievni, men her verður partur av flutningskostnaðinum afturgoldin²¹.

¹⁹ Miðal Platts noteringin á blýfríðum bensin fyri 2013 var 4,22 verður roknað við eini vektfylu á 0,755 kg. pr. litur verður prísurin fyri tonsi 5.589 kr.

²⁰ Miðal Platts noteringin á diesel fyri 2013 var 4,48 verður roknað við eini vektfylu á 0,845 kg. pr. litur verður prísurin fyri tonsi 5.302 kr.

²¹ Sambært løgtingslóg nr. 89, frá 14. Desember 1998 um útjavningsstuðul til útjaraðaraði, verður heimilað at útlíkna ein part av meirkostnaðinum av at flyta olju og annan farm hjá fastbúgvandi í útjaraðarøkjum

Verður t.d. hugt eftir fólkatættleikanum Norðanlondum²², er hesin næsthægstur í Føroyum:

- Danmark: 130,5 íbúgvar fyri hvønn km²
- Føroyar: 34,6 íbúgvar fyri hvønn km²
- Svøríki 23,7 íbúgvar fyri hvønn km²
- Finnland: 17,9 íbúgvar fyri hvønn km²
- Noreg: 16,9 íbúgvar fyri hvønn km².

Størsti parturin av brennievnum í Føroyum verður seldt nær við goymslurnar hjá oljufeløgnum, og tí er sannlíkt, at flutningskostnaðir innanlands ikki eru størri enn eitt nú í øðrum Norðanlondum.

Tá ið arbeitt verður við fólkatættleika, skal eisini havast í huga, at lond nýta ymiska orku til at hita bygningar við. Størsti partur av bygningunum í Føroyum verða hitaðir við gassolju, uml. 1.000 hús verða hitað við fjarhita og ein minni partur verður hitaður við hitapumpu og jarðarhita.

Kappingareftirlitið hevur í hesi kanning valt at kanna flutningskostnaðin innanlands nærri. Tað er torført at siga heilt neyvt, hvussu stórir innanlandsflutningurin er samanborið við onnur lond, tí tað upplýsa oljufeløg vanliga ikki. Kappingareftirlitið hevur ístaðin valt at hyggja eftir, um týðningarmiklar umstøður eru, sum tala fyri, at flutningskostnaðurin er hægri í Føroyum. Her kunnu almenn hagtøl fyri t.d. nýtslu av brennievnum, fólkatál, og landsvídd geva eina ábending, um flutningskostnaðurin er hægri í Føroyum sammett við okkara grannalond.

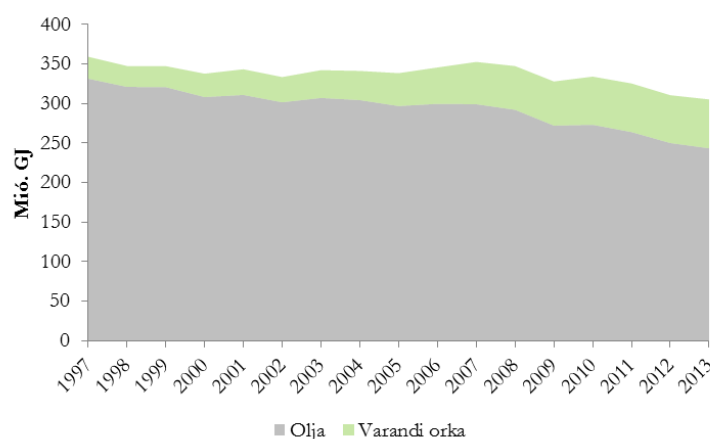
4.3.1. Danmark

Danmark hevur samtykt, at í 2020 skulu í minsta lagi 30% av endaligu orkunýtsluni koma frá varandi orku. Tað samsvarar við ætlanina, sum ES setti í 2008. Harumframt hevur Danmark bundið seg til, at 10% av orkunýtsluni hjá flutningsvinnuni í 2020 skal koma frá varandi orku í.

Danmark hevur næstan longu klárað henda málsetningin, og hevur sett sær nøkur nýggj mál fyri 2050. Í stuttum kann sigast, at Danmark í 2050 bert skal brúka varandi orku. Harumframt skulu olja og kol í 2030 ikki longur nýtast til upphiting, og í 2035 skal øll el- og hitaframleiðsla stava frá varandi orku.

Longu í dag er danska samfelagið ikki serliga bundið av lívrundum brennievnum. Niðanfyrir sæst nýtslan av brennievnum innanlands í Danmark frá 1997 og fram til 2013.

Mynd 4.3.1A: Býtið millum oljunýtslu og varandi orku í Danmark – tíðarskeiðið 1997-2013

Kelda: Kappingareftirlitið, Danmarks Statistik

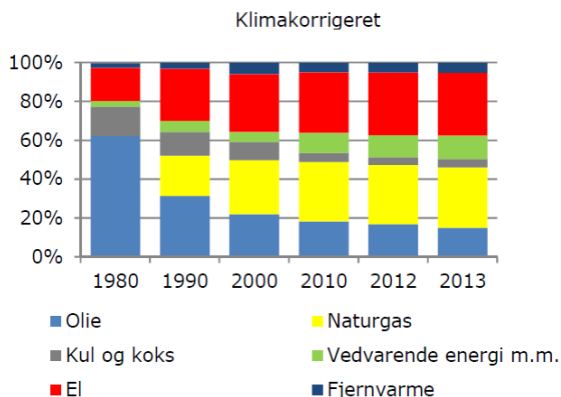
Sum sæst á myndini omanfyri, er nýtslan av olju innanlands fallin á hvørjum ári, meðan nýtslan av varandi orku er hækkað á hvørjum árið.

²² <http://www.norden.org/da/fakta-om-norden/de-nordiske-lande-og-faeroerne-groenland-og-aaland>

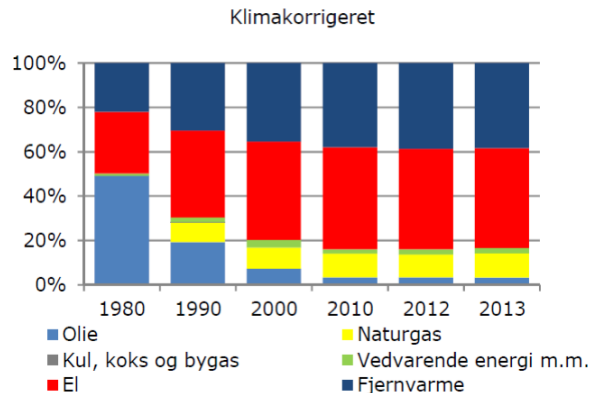
Nýtslan av brennievnum í donsku vinnuni er fallin nógv seinastu árin. Niðanfyrri sæst samansetingin av orkunýtsluni í framleiðsluvinnuni og handils- og tænastruvinnuni í Danmark síðani 1980.

Mynd 4.3.1B: Orkunýtslan í framleiðslu-, handils- og tænastruvinnuna – tíðarskeiðið 1980-2013

Energiforbrugets sammensætning i fremstillingsvirksomhed

Energiforbrugets sammensætning i handels- og serviceerhverv

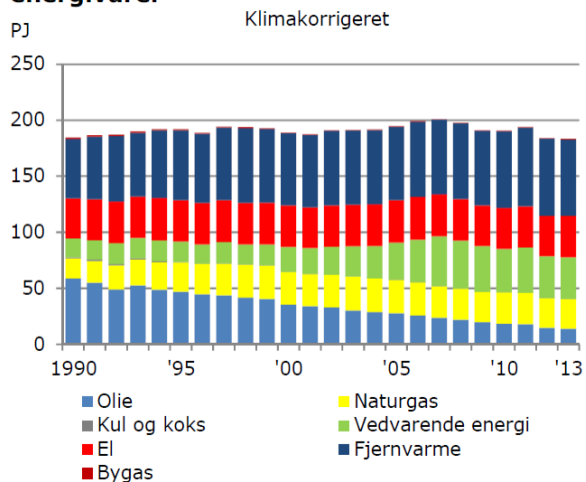
Kelda: Energistatistik 2013, Energistyrelsen

Sum sæst á myndunum omanfyri, er oljunýtslan fallin nógv síðani 1980 sammett við samlaðu orkunýtsluna. Somuleiðis sæst, at gongdin er hin sama hjá bæði framleiðsluvinnuni og handilsvinnuni.

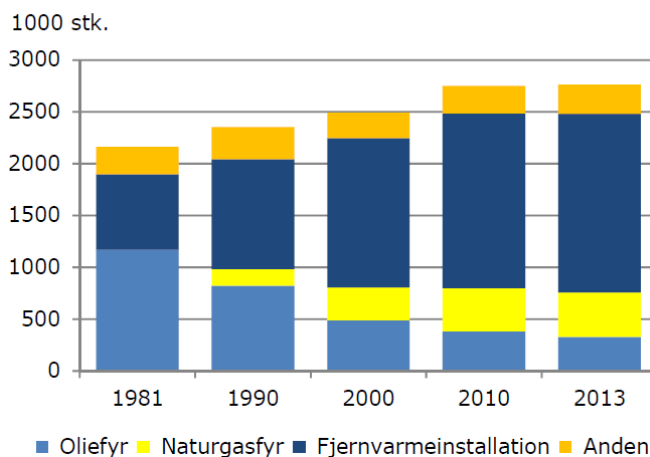
Donsk húsarhald eru somuleiðis vorðin leys av lívrúnum brennievnum. Niðanfyrri sæst samansetingin av orkunýtsluni hjá donskum húsarhaldum síðani 1990, umframt hvørja hitaloysn donsk húska hava havt síðan 1980.

Mynd 4.3.1D: Orkunýtslan og hitaloysnir hjá donskum húsarhaldum – tíðarskeiðið 1981 til 2013

Husholdningers forbrug fordelt på energivarer

Varmeinstallationer i boliger

Kelda: Energistatistik 2013, Energistyrelsen

Sum sæst á myndunum omanfyri, er oljunýtslan í donskum húsarhaldum fallin nógv, hóast samlaða orkunýtslan ikki er fallin síðani 1990. Somuleiðis sæst, at í 1981 høvdu flest húska oljufýring, men tað var broytt í 1990, tá ið flest húska høvdu fjarhita, meðan næstflest høvdu oljufýring. Síðani 1990 er talið av húska, sum hava oljufýring, fallið ár undan ári. Í 2013 vóru sostatt bert umleið 312.000 oljufýringar. Her skal havast í huga, at tað eru umleið 2,6 mió. húska í Danmark.

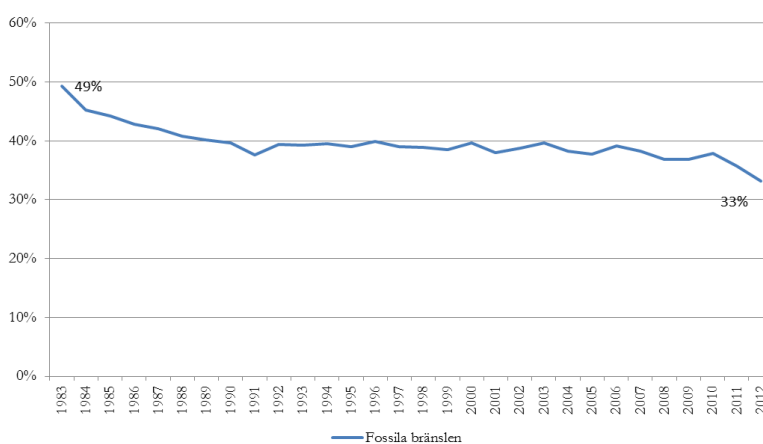
Í byrjanini av hesum kapitli varð víst á, at í Danmark bógva 131 fólk fyr hvønn ferkilometur, meðan í Føroyum bógva bert 54 fólk fyr hvønn ferkilometur. Tað kundi bent á, at innlendisflutningur í Danmark er úrslitabetri sammett við í Føroyum, tí feløgini har kunnu veita fleiri kundum vøru fyr hvønn ferkilometur. Havandi í huga hvussu frælst danska samfelagið er av lívrundum brennievnum, er greitt, at ein samanbering av fólkátýttleikanum í Føroyum og Danmark ikki vísir allan sannleikan. Neyðugt er við einum neyvari samanberingar grundarlagi.

4.3.2. Svøríki

Í 2008 samtykti Svøríki at røkka fylgjandi málum fyr 2020: 10% av flutningsorku skal koma frá varandi orkukeldum, 20% úrslitabetri orkunýtslu, 50% av orkuni skal koma frá varandi orku og útlátið av vakstrahúsgassum skal lækka 40%. Hesi mál eru longu væl ávegis.

Á myndini niðanfyr sæst nýtslan av lívrundum brennievnum í lutfalli av samlaðu orkunýtsluni seinastu tredivu árin.

Mynd 4.3.2A: Nýtslan av lívrundum brennievnum í lutfalli av samlaðu orkunýtsluni tíðarskeiðið 1983-2012

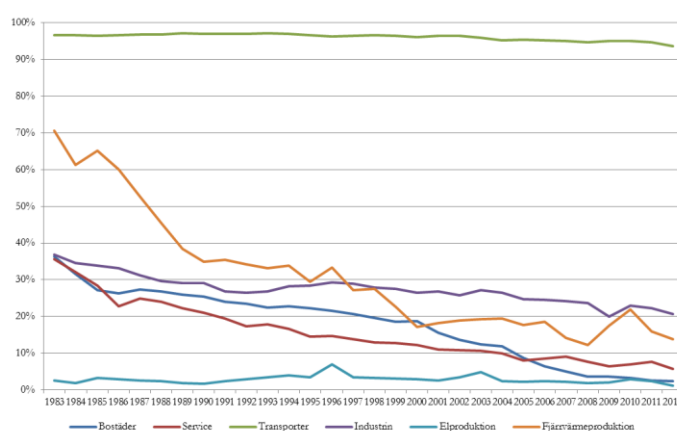

Kelda: Energimyndigheten

Sum sæst á myndini, er nýtslan av lívrundum brennievnum í lutfalli av samlaðu orkunýtsluni fallin frá 49% í 1983 til 33 % í 2012

Niðanfyr er mynd, sum vísir nýtsluna av lívrundum brennievnum í lutfalli av samlaðu orkunýtsluni í geirunum bústaðir, tænastur, flutningur, ídnaður, el-framleiðsla og fjarhitafarmleiðsla.

Mynd 4.3.2B: Nýtslan av lívrundum brennievnum í lutfalli av samlaðu nýtsluni í útvaldum geirum tíðarskeiðið 1983-2012

Kelda: Energimyndigheten

Sum sæst á myndini, hevur el-framleiðslan í Svøríki verið rættiliga óbundin av lívrundum brennievnum í øllum tíðarskeiðinum, tað er tó ikki galdandi fyr flutningsvinnuna. Í 1983 stavaðu umleið 35% av orkunýtsluni hjá

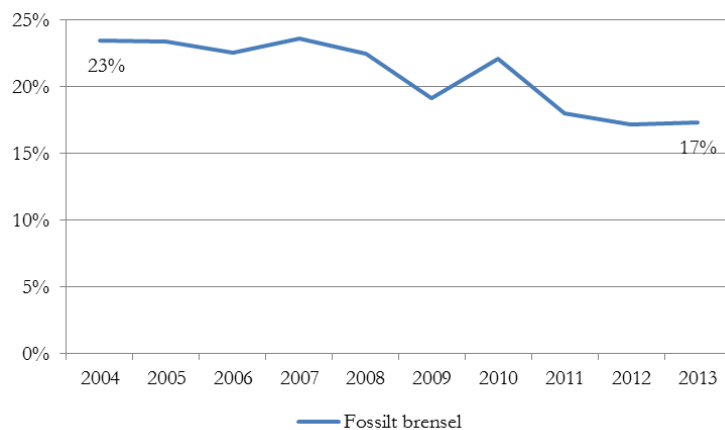
bústøðum, tænastráttinum og ídnaði frá lívrúnum brennievnum. Í 2012 var tað talið komið niður um 10% fyri allar tríggar gearar.

4.3.3. Noreg

Noreg hevur samtykt, at landið skal uppfylla tey krøv, sum Koytoavtalan áleggur, tó við meira enn tíggju prosentstígum. Fram til 2020 skal landið minka útlátið av vakstrarhúsgassum við 30% sammett við mongdina í 1990, og í 2050 skal kolvetnið í Noregi vera javnað út.

Á myndini niðanfyrir sæst nýtslan av lívrúnum brennievnum í lutfalli av samlaðu nýtsluni seinastu níggju árin.

Mynd 4.3.3A: Lutfalsliga nýtslan av lívrúnum brennievnum tíðarskeiðið 2004-2013

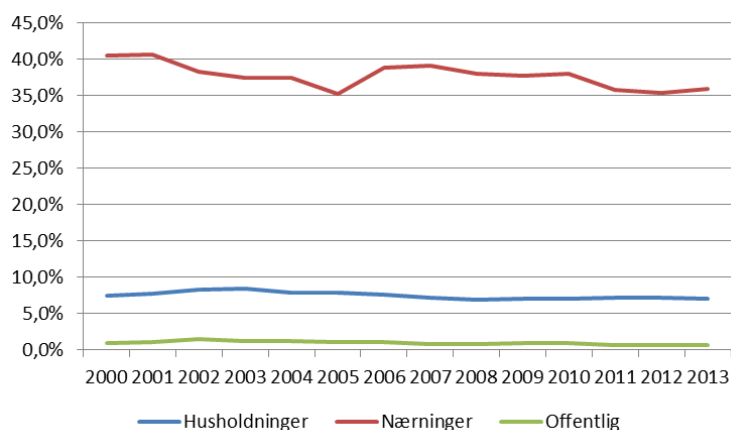

Kelda: ssb.no

Sum sæst á myndini, er nýtslan av lívrúnum brennievnum minkað á hvørjum ári, 2010 undantikið. Nýtslan er farin úr 23% í 2004 til 17% í 2013.

Á myndini niðanfyrir sæst lutfalsliga nýtslan seinastu níggju árin býtt sundur millum geararnir húski, vinnu og alment.

Mynd 4.3.3B: Lutfalsliga nýtslan av lívrúnum brennievnum í gearunum húski, vinna og alment tíðarskeiðið 2004-2013

Kelda: ssb.no

Sum sæst á myndini, eru geararnir húski og alment rættiliga óbundnir av lívrúnum brennievnum, meðan umleið 35% av samlaðu orkunýtsluni hjá vinnuni kemur frá lívrúnum brennievnum. Nýtslan hjá vinnuni er tó fallin úr 40% til 35% í avmyndaða tíðarskeiðinum.

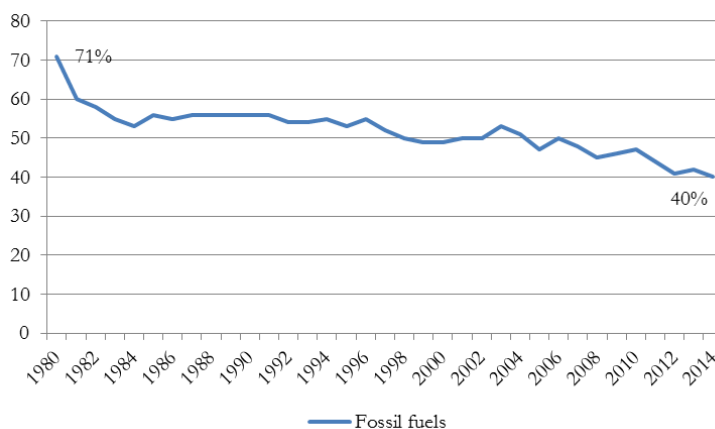
4.3.4. Finnland

Finnland hevur samtykt, at í seinasta lagi í 2020 skal 38% av orkuframleiðsluni stava frá varandi orku, 47% av

allari orku til hita og køling skal stava frá varandi orku, 33% av el-framleiðsluni skal stavaa frá varandi orku og 20% av flutningsorkuni skal stava frá varandi orku.

Niðanfyrir er mynd, sum vísir lutfalsligu nýtsluna av lívrúnum brennievnum í tíðarskeiðinum 1980 til 2014.

Mynd 4.3.4A: Lutfalsliga nýtslan av lívrúnum brennievnum –tíðarskeiðið 1980-2014

Kelda: Hagstovan í Finnlandi

Sum sæst á myndini, er lutfalsliga nýtslan av lívrúnum brennievnum fallin nógv í avmyndaða tíðarskeiðinum. Í 1980 stavaðu 71% av orkunýtsluni í Finnlandi frá lívrúnum brennievnum, í 2014 bert 40%. Minkingin er 31%. Hagstovan í Finnlandi ger ikki nýtsluna av lívrúnum brennievnum upp fyrri einstøku geararnir.

4.3.5. Samanbering av landafrøðiligum viðurskiftum o.ø.

Sum landagjøgnumgongdin omanfyrir vísir, eru Danmark, Svøríki, Noreg og Finnland vorðin rættiliga leys av lívrúnum brennievnum. Tað kann hava ávirkan á um oljufeløgini í okkara grannalondum hava stórrakstrarfyrirmunir.

Í talvuni niðanfyrir er fólkætætleiki í londunum útroknaður, tætleiki hjá oljufýringum, nøgd á akførum og oljunýtsla fyrri hvønn íbúgva.

Talva 4.3A: Tætleiki fyrri fólkatal og oljufýring, umframt akfær og oljunýtslu fyrri hvønn íbúgva í 2014

Land	Areal ¹ (km ²)	Íbúgvar ² (tús.)	Íbúgvar fyrri hvønn km ²	Oljufýringar. ³ (tús.)	Oljufýringar fyrri hvønn km ²	Akfær ⁴ (antal)	Íbúgvar fyrri hvørt akfar	Oljunýtsla ⁵ (tons)	Oljunýtsla fyrri hvønn íbúgva
Føroyar	1.396	48	35	16	11,46	26.014	1,86	165.585	3,45
Danmark	42.890	5.656	132	334	7,79	2.763.200	2,05	4.970.000	0,88
Svøríki	407.340	9.747	24	57	0,14	5.180.716	1,88	7.740.000	0,79
Noreg	305.470	5.166	17	92	0,30	3.131.238	1,65	6.290.000	1,22
Finnland	303.898	5.472	18	318	1,05	3.766.018	1,45	6.350.000	1,16

Kelda: ¹ www.norden.org, ² www.norden.org, ³ www.dst.dk, www.ssb.no, www.scb.se, www.stat.fi, ⁴ Akstovan, www.dst.dk, www.ssb.no, www.scb.se, www.stat.fi, ⁵ www.iea.org.

Viðmerkingar: Danska Energistyrelsen metir, at talið av oljufýringum nýtsluer nógv lægri enn almenna talið frá Danmarks Statistik, sum er brúkt í hesi talvu. Energistyrelsen metir, at talið av oljufýringum er umleið 100.000²³. Talið av oljufýringum í Noregi og Finnlandi er mett tal, grundað á talið av húskjum og lutfalsligu oljunýtsluna. Talið av oljufýringum í Føroyum er mett, grundað á samlaða talið av húskjum, talið av fjarhitabrukarum fjarhitapumpum drigið frá. Oljunýtslan í Danmark, Svøríki, Noregi og Finnlandi er frá IEA, og er samlaða oljunýtslandrigin frá oljuúrdrátti, sum ikki verða brúktir til orku.t.d. asfalt. Talan er sosatt um eina breiðari nýtslu, enn tey føroysku töluni umboða, tí tey fevna bert um gassolju, bensin, diesel.

²³ Analyse af udbredelsen af VE teknologi i Danmark, delrapport 2, Energistyrelsen, udg. Nov. 2015.

Sum sæst á talvuni, er fólkatalið fyri hvønn km² hægst í Danmark, næsthægst í Føroyum, síðani koma ávikavist Svøríki, Noreg og Finnland. Sostatt er fólkatalið sammett við landafrøðiliga økið, sum veitt verður til, ikki óvanliga lítið í Føroyum., men heldur tvørturímóti. Tað merkir m.a., at føroysku oljufeløgini hava móguleika at hava eins nógvar kundar fyri hvørja bensinstøð sum í okkara grannalondum. Hava føroysku oljufeløgini færri kundar fyri hvørja bensinstøð, kann tað koma av, at onnur søla enn brennievni lønar seg betur í Føroyum sammett við okkara grannalondum.

Tættleiki sammett við oljufýringar gevur eina ábending um, at oljufeløgini í Danmark, Svøríki, Noregi og Finnlandi hava rakstrarligar fyrimunir, tá ið tað kemur til innanlandsflutning av gassolju til húsarhald. Vegaflutningur er dýrasti flutningshátturur sum er, og tí hevur frástoða millum goymslu og oljufýringar stóran týðning. Styttri frástoðan er, lægri er kostnaðurin hjá oljufelagnum at flyta oljuna frá tanga til oljufýring.

Sum sæst í talvuni, eru ellivu oljufýringar fyri hvønn km² í Føroyum. Í Danmark eru sjeu oljufýringar fyri hvønn km², meðan tað í Svøríki, Noregi og Finnlandi er minni enn ein oljufýring fyri hvønn km². Í Svøríki, Noregi og Finnlandi hevur upphiting við lívrundum brennievnum altíð verið avmarkað, tí londini hava havt atgongd til bíliga el-orku. Í Danmark var hinvegin vanligt, at upphitingin fór fram við oljufýring, men seinastu 20-30 árin er fjarhiti vordin vanligasta hitaloysnin.

Sostatt átti flutningskostnaðurin í sambandi við gassoljuveiting til upphiting verið nógv lægri í Føroyum enn í okkara grannalondum.

Harvið átti tað at verið nógv bíligari hjá føroysku oljufeløgnum at veitt húskjum og fyrítøkum gassolju sammett við oljufeløg í okkara grannalondum.

Sambært talvuni omanfyri so er oljunýtslan fyri hvønn íbúgva nógv hægri í Føroyum enn í Danmark, Svøríki, Noregi og Finnlandi. Tað kemst av, at fiskivinnan í Føroyum er lutfalsliga stórur partur av búskapinum, framleiðslan av ravnagnum er framvegis rættiliga bundin at oljuni og upphiting við oljufýring framvegis er mest nýtta hitaloysnin.

Við stóði í viðurskiftum omanfyri metir Kappingareftirlitið, at tað er ongin orsök til at halda, at innanlands flutningskostnaðurin hjá føroysku oljufeløgnum er óvanliga høgur og hægri enn í londunum, sum samanborið verður við.

4.4 Avgjöld og mvg

Brennievni er dálkandi vøra. Tá ið vøru við slíkum neiligum eksternaliteti verða seldar á marknaði við fullkomnari kapping, er talan ikki um fulldygga samfelagsliga tilfeingisnýtslu. Tað kemst av, at hvørki framleiðari ella keypari bera kostnaðin av neiliga eksternalitetinum - tað ger samfelagið sum heild. Eitt avgjald á tilíkar vøru kann tí hava við sær, at talan verður um fulldygga samfelagsliga tilfeingisnýtslu.

Avgjöld og mvg hava stóra ávirkan á brúkaraprísir. Ein kanning hjá OECD í 2005 vísir, at upp í 75 % av pumpuprísir í ávísu OECD-londum er skattur og avgjöld. Tað ger, at í londum sum Danmark og Noregi er pumpuprísurin á t.d. bensini tvær til tríggjar ferðir hægri enn í øðrum londum.

Avgjöld kunnu samstundis gera, at marknaðurin verður ógjøgnumskygdur og heil- ella smásølulíðið innanlands kann hava lyndið til at taka ein annan prís/vinning enn hon hevði gjørt, um einki avgjald var á vøruni.

Sambært lögtingslóg nr. 19 frá 12. mars 2002 og lögtingslóg nr. 179 frá 18. desember 1992, við seinni broytingum, eru avgjöld lögð á brennievnini olju, bensin og diesel. Talvan niðanfyri vísir avgjaldið á brennievni fyri hvønn litur í Føroyum frá 2002 til 2014. Løgtingið samtykti 21. desember 2015 at hækkað avgjöldini á brennievnum við gildið tann 1. januar 2016²⁴. Hesar hækkingar eru ikki tiknar við her, tí frágreiðingin fevnr um

²⁴ Løgtingsmál nr. 37/2015: Uppskot um broyting í lögtingslóg um avgjald á framleiðslu og innflutningi.

tíðarskeiði 2005 til 2015.

Talva 4.4: Avgjald á brennievni í Føroyum frá 2002 til 2014

Ár	Blýfritt 95	Diesel	Gassolja
2002	2,30	0,80	0,80
2008	2,30	0,80	0,70
2010	2,40	0,50+0,80=1,30	0,80
2014	2,40	0,50+0,80=1,30	0,80

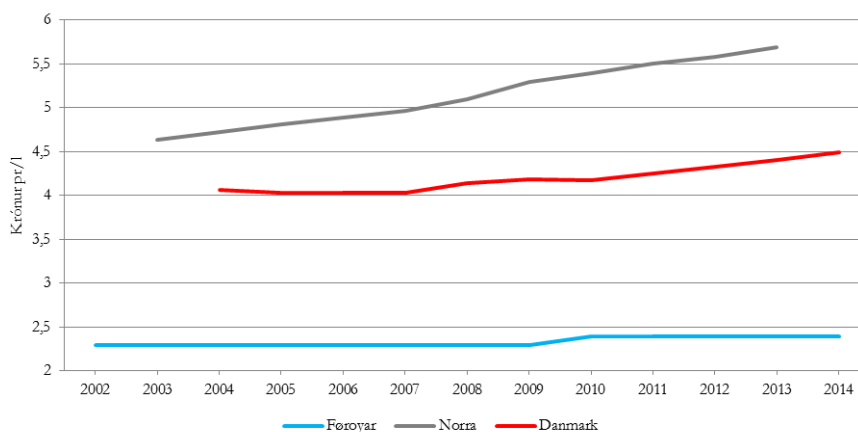
Kelda: www.taks.fo

Í talvuni sæst, at avgjald á brennievni í Føroyum hava verið rímiliga støðugs íðani 2002.

Tá ið pumpuprísurin í t.d. Noregi og Danmark er hægri enn tann føroyski pumpuprísurin, kemst tað m.a. av muninum á avgjaldum, sum verða lögð á brennievni.

Í talvunum niðanfyrri verða avgjald í Noregi og Danmark samanborin við avgjald í Føroyum.

Mynd 4.4A: Avgjald á blýfríum bensini í tíðarskeiðinum 2002-2014

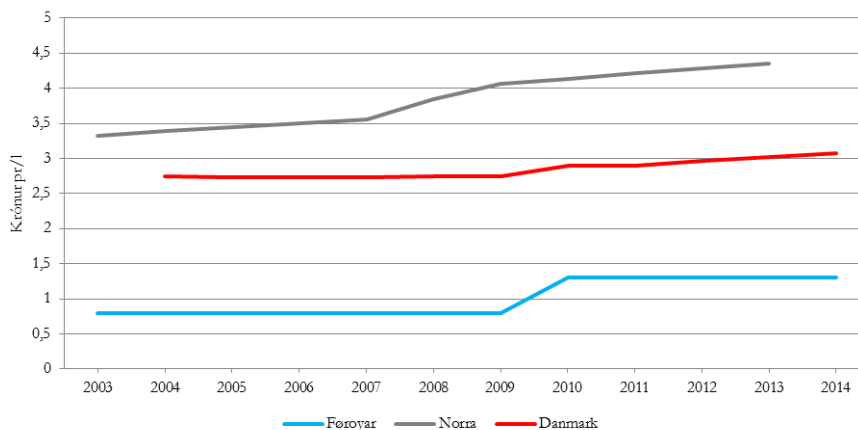

Kelda: www.taks.fo, www.np.no og www.eof.dk

Avgjaldið á bensini í Føroyum í tíðarskeiðinum 2002-2014 er hækkað úr 2,30 til 2,40 kr. fyri hvønn litur. Avgjaldið í Danmark sama tíðarskeið hækkaði úr 4,07 til 4,49 kr. fyri hvønn litur. Í Noregi hækkaði avgjaldið úr 4,64 kr. fyri hvønn litur til 5,69 kr. fyri hvønn litur.

Í dag er avgjaldið á bensini í Danmark 2,09 kr. hægri fyri hvønn litur enn í Føroyum. Í Noregi er avgjaldið 3,29 kr. hægri fyri hvønn litur enn í Føroyum. Sostatt eru avgjaldshækkingarnar á bensini nógv hægri og títtari í Danmark og Noregi enn í Føroyum.

Mynd 4.4B: Avgjald á Diesel í tíðarskeiðinum 2003-2014

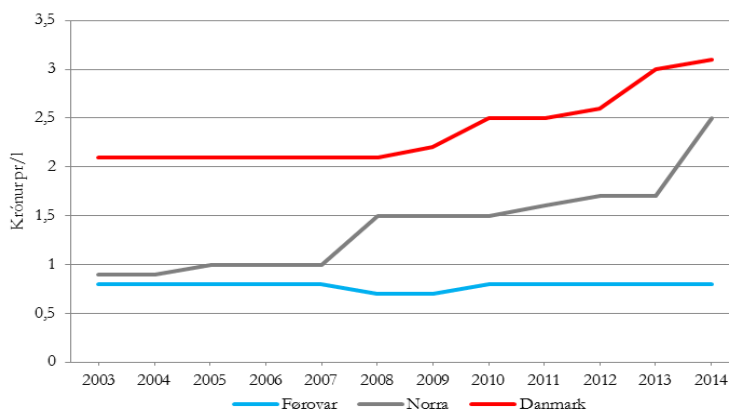

Kelda: www.taks.fo, www.np.no og www.eof.dk

Avgjald á diesel í Føroyum er hækkað úr 0,8 – 1,3 kr. fyri hvønn litur í tíðarskeiðinum frá 2003-2014. Sama tíðarskeið hækkar avgjaldið í Danmark úr 2,75 kr. fyri hvønn litur upp í 3,07 kr. fyri hvønn litur. Í Noregi fer avgjaldið frá 3,33 kr. fyri hvønn litur til 4,36 kr. fyri hvønn litur.

Í dag er avgjaldið á diesel í Danmark 1,77 kr. fyri hvønn litur hægri enn í Føroyum, og í Noregi er tað 3,06 kr. fyri hvønn litur hægri enn í Føroyum. Sostatt eru avgjaldshækkingarnar á diesel nógv hægri og títtari í Danmark og Noregi enn í Føroyum.

Mynd 4.4D: Avgjald á gassolju í tíðarskeiðinum 2003-2014

Kelda: www.taks.fo, www.np.no og www.eof.dk

Í tíðarskeiðinum frá 2003-2014 liggur avgjald á gassolju í Føroyum nøkulunda stöðugt á 0,8 kr. fyri hvønn litur. Sama tíðarskeið fer avgjaldið í Danmark frá 2,10 kr. fyri hvønn litur til 3,10 kr. fyri hvønn litur. Í Noregi fer avgjaldið frá 0,90 kr. fyri hvønn litur til 2,5 kr. fyri hvønn litur.

Samanumtikið sæst, at avgjöldini á bensini, diesel og gassolju eru nógv hægri í Danmark og Noregi enn í Føroyum. Harumframt eru avgjöldini tað tíðarskeiðið hækkað fleiri ferð í Danmark og Noregi, ímeðan avgjöldini á brennievni í Føroyum sjáldan eru broytt.

Kapittul 5: Hagtøl úr Norðanlondum og ES

Kappingareftirlitið hevur fingið tilfar til vega frá føroysku oljufeløgnum Magn og Effo, útlendskum keldum s.s. ES-kommissiónini, norðurlendskum hagstovum og vinnugreinarfeløgum.

Noreg

Brennievnisprísirnir í Noregi eru frá heimasíðuni hjá Norsk Petroleumsinstitut, ²⁵ ið er vinnugreinarfelag hjá norskum olju-, gass-, ravmagns- og bio-orkuframléiðarum og -seljarum.

Í sambandi við at norska hagstovan, Statistisk Sentralbyrå²⁶ ger brúkaraprístøl fyri Noreg, savnar Statistisk Sentralbyrå eisini prísirnar á brennievni inn. Hesir prísir eru grundaðir á prísir úr 100 ymiskum støðum í Noregi. Prísirnir verða savnaðir inn miðskeiðis í hvørjum mánaði og latnir Norsk Petroleumsinstitut.

Fyri fýringsolju er galdandi, at prísirnir hava støði í prísunum á fýringsolju við standarddygd, sum verður veitt fimm ymiskum støðum í Noregi. Roknaður verður so ein vektaður miðalprísur.

Danmark, Svøríki, Finnland og ES

Prísirnir á brennievnum í Danmark, Svøríki, Finnlandi og ES eru frá heimasíðuni hjá ES-kommissiónini. Á hesi heimasíðu verða brúkaraprísir og nettoprísir, t.e. prísir uttan avgjöld og meirvirðisgjöld, á brennievni upplýstir hvørja viku. Endamálið við síðuni er at styrkja gjøgnumskygnið á brennievnisprísnum og at styrkja innanhýsis marknaðin í ES.²⁷

Gjaldoyru

Fyri at rokna norsku krónuna um til danskar krónur eru gjaldoyrakursirnir frá www.norges-bank.no brúktir²⁸. Brennievnisprísirnir í Danmark, Svøríki, Finnlandi og ES eru upplýstir í evrum á heimasíðuni hjá ES-kommissiónini, men á hesi heimasíðu eru eisini upplýsingar um gjaldoyrakursir frá teimum døgnum, prísirnar eru skrásettir. Hesir gjaldoyrakursir eru brúktir til at rokna prísirnar í evrum um til prísir í danskum krónum soleiðis, at prísirnir eru sambæriligir.

Kapittul 6: Prísstøði í Føroyum samanborið við Norðanlond og ES

Í undanfarnum kapitlum varð hugt eftir, um føroysku oljufeløgini veruliga hava óvanliga stórar avbjóðingar, tá ið tað snýr seg um flutning til Føroya og innanoyggja. Komið varð fram til, at umstøðurnar, sum føroysku oljufeløgini virka undir, eru ikki meira avbjóðandi enn tey, sum oljufeløg í okkara grannalondum virka undir.

Í hesum kaptili verður hugt eftir prísstøðinum í Føroyum samanborið við okkara grannalond. Tað eru tvey viðurskifti, sum hava áhuga. Í fyrsta lagi verður hugt eftir, hvussu prísingongdin hevur verið í Føroyum samanborið við okkara grannalond, í øðrum lagi verður hugt eftir, hvussu gongdin í bruttovinninginum í Føroyum hevur verið í sama tíðarskeiði.

Eins og í kanningini frá 2004 eru prísirnir í Føroyum samanbornir við prísirnar í Danmark, Noregi, Svøríki, Finnlandi og ES-límalondunum. Ynskilig hevði eisini verið at samanborið við prísirnar í Íslandi, men tað hevur tíverri ikki borið til at fáa hendur á dagførdum, sambæriligum tilfari haðani.

Til tess at kanna munin millum føroysku og útlensku oljuprísirnar, hevur Kappingareftirlitið fingið til vega söluprísirnar á bensini, diesel og gassolju frá føroysku oljufeløgnum, umframt sambæriligar útlenskar oljuprísir. Fyri at gera tað gjørligt at samanbera prísirnar, eru allir oljuprísirnir uttan mvg og avgjöld.

²⁵ www.np.no

²⁶ www.ssb.no

²⁷ http://ec.europa.eu/energy/observatory/oil/bulletin_en.htm

²⁸ www.norges-bank.no/statistikk/valutakurser/

Ósamsvarandi prísáseting²⁹

Ósamsvarandi prísáseting ella vanliga hugtakið “Rocket and feather”, snýr seg um, hvussu fyrirkur bera seg at, tá ið prísurin á teirra inntaki hækkar ella lækkar.

Ósamsvarandi prísáseting fer fram, tá ið fyrirkur tilætlað eru skjótar at broyta sínar prísir, tá ið inntakið dýrkar, men seinar at broyta prísirnar, tá ið inntakið gerst bíligari. Tílik prísáseting letur seg bert gera, um kappingin á marknaðinum er avmarkað ella ítøkiligar prísavtalur eru millum fyrirkur. Tað kemst av teirri orsök, at einstaka fyrirkur má hava vissu fyri, at kappingarneytar ikki fara at bjóða lægri enn hon.

Illgruni um ósamsvarandi prís er til staðar í oljuvinnuni. Tað tí, at beinleiðis samband ikki er millum prís á ráolju og teimum brennievnum, sum verða framleidd úr ráoljun. Fleiri aðrar orsøkir enn júst ósamsvarandi prísáseting kunnu vera orsøk til, at prísveggj ikki beinanvegin ella bert í avmarkaðan mun sláa ígjøgnum í prísinum á diesel, bensini og gassolju. Eitt nú eru avgjöldini í fleiri evropiskum londum umleið helmingurin av söluprísinum. Í tílikum førum síggjast prís-lækkingar og -hækkingar bert í avmarkaðan mun aftur. Ein onnur orsök er eftirspurningur og útboð av brennievnum. Tað er soleiðis, at meðan eftirspurningurin av brennievnum kann broytast nógv eftir heilt fáum árum, t.d. um hægri avgjöld verða lögð á eitt ávíst brennievni, kann útboðið hjá reinsiverkum ikki broytast stórvegis. Tað kann skapa fløskuhálsar fyri ávíst brennievni og yvirskot fyri onnur brennievni. Tað hevur sjálvsagt sína ávirkan á brennievnisprís, men sæst ikki aftur á ráolju-prísinum.

Tað eru fleiri kanningar gjørdar millum ár og dag fyri at fáa staðfest ella avvíst, um ósamsvarandi prísseting veruliga fer fram í hesum partinum av oljuvinnuni. Nakrar kanningar hava staðfest slíkan atburð,³⁰ meðan aðrar kanningar ikki hava kunnað staðfest slíkan atburð.³¹

At gera eina kanning, sum skal staðfesta, um føroysku feløgini vanliga brúka ósamsvarandi prísáseting hevði verið ov umfatandi í hesi frágreiðing. Slík kanning er somikið umfatandi, at talan má vera um eina sjálvstøðuga frágreiðing, ið bert umfatar tann spurning. Kappingareftirlitið hevur hinvegin hugt eftir, um ábendingar eru, um at føroysku oljufeløgini til tíðir brúka ósamsvarandi prísáseting. Talan er um støður við størri sveiggjum í altjóða innkeypsprísinum. Orsøkin til at tað letur seg gera í hesi kanning er, at hesi sveiggj gera, at ósamsvarandi prísáseting gerst sjónligari.

Um føroysku oljufeløgini gera sær dælt av einari ósamsvarandi prísáseting í sambandi við at størri sveiggj í innkeypsprísinum, rakar tað tann føroyska brúkaran og samfelagið.

6.1 Prísmunur á blýfríum bensini

Í hesum parti verður føroyska prísstøðið á blýfríum samanborið við Platts skrásetingina, danskar, norskar, svenskar og finskar listaprísir.

Samanberingin við Platts skrásetingina fyri blýfrítt bensin verður gjørd fyri at staðfesta, hvussu væl føroysku listaprísirnar fylgja altjóða innkeypsprís. Her er vert at leggja til merkis, at talan er ikki um teir føroysku innkeypsprísirnar, men eitt samlað benchmark fyri evropiska økið. Tað hevur tó ikki stórvegis týðning fyri samanberingin, tá ið føroysku oljufeløgini gera avtalur, sum taka støði í Platts skrásetingini.

6.1.1 Prísgongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborið við gongdina í Platts

Mynd 6.1.1 vísir gongdina á bruttovinninginum, máldur sum munur millum føroyska prís á bensini og Platts skrásetingini á bensini, miðal fyri árið, og standard frávíkið, ið vísir, hvussu stórt frávíkið hevur verið í miðal bruttovinninginum í árinum.

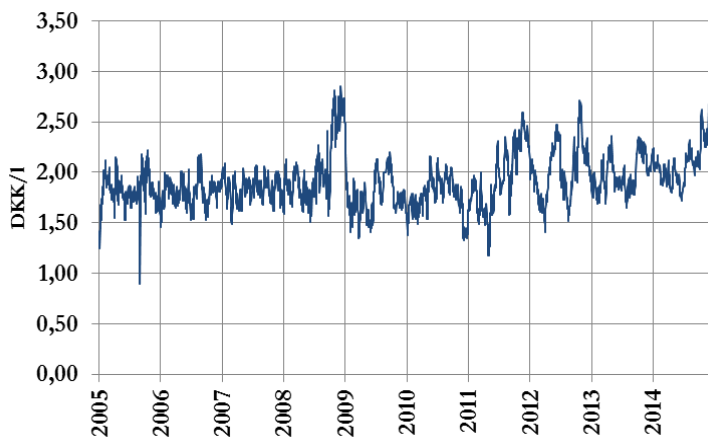
²⁹ Asymmetric pricing

³⁰ Borstein, Cameron & Gilbert (1997), Galeotti, Lanza & Manera (2002)

³¹ Godby, Lintner, Stengos & Wandschneider (2000); Bachmeier & Griffin (2003)

Sum sæst á mynd 6.1.1, lá bruttovinningurin frá 2004 og fram til 2008 á umleið 1,85 kr. fyri liturin, og standard frávikid var 15 oyru. Í 2008 økist bruttovinningurin til 2,03 og frávikid til 34 oyru. Í 2009 og 2010 er bruttovinningurin støðugari og frávikini eru minni enn í 2008, men tó størri enn fyri 2008. Síðani 2011 hevur árligi bruttovinningurin ligið um 2 krónur, og árliga frávikid hevur ligið um 25 oyru.

Mynd 6.1.1: Bruttovinningur, árligt miðal og standard frávik í tíðarskeiðinum 2003-2014

Ár	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2003-2014
Miðal	1,81	1,80	1,83	2,03	1,77	1,77	1,94	2,01	1,99	2,13	---
Standard frávik	0,17	0,12	0,12	0,34	0,19	0,18	0,32	0,27	0,18	0,26	---

Kelda: www.platts.com

Gongdin í bruttovinninginum vísir sostatt, at síðan 2008 er bruttovinningurin øktur við 0,15 oyrum og sveiggini í bruttovinninginum í árinum eru økt við 10 oyrum. Talan er sostatt um, at hægri gjald verður lagt á bensini, eftir at feløginu gjørdust sjálvstøðug, og at prísirnir fylgja verri við Platts skrásetingini í mun til, tá ið feløginu vóru í samtøkunum hjá Statoil og Shell. Tað, at prísirnir í dag ikki fylgja líka væl við Platts skrásetingini sum fyrr, kann vera ábending um, at ósamsvandi prísáseting fer fram, men frávikid kann ikki førast sum prógv fyri hesum.

Seinna hálvár í 2014 er dømi um ósamsvarandi prísáseting. Prísurin á Platts fyri ein litur av bensini er tann 10. juli 4,31 kr. Listaprísurin í Føroyum henda dagin er 6,31 kr. fyri hvønn litur. Her er munurin 2,00 kr. fyri hvønn litur. Teir næstu mánaðirnar lækka bæði Platts og listaprísurin nógv, men tann føroyski bensinprísurin fellur tað tíðarskeiðið seinni, tí við ársenda er munurin millum Platts-skrásetingina og bensinprísin í Føroyum 2,71 kr. Tað sama sædst eisini í 2008, tá ið munurin fyrst í august var 1,90. Hereftir fella bæði Platts og føroyski bensinprísurin, men tó ikki líka nógv. Seinast í 2008 var prísmunurin 2,74 kr. fyri hvønn litur.

Her skal havast í huga, at føroysku oljufeløginu fáa brennievni til landið umleið tvær ferðir um mánaðin, og at goymslurnar í øllum fòrum ikki rúma brennievni til meir enn 50 dagar. Tað er tí greitt, at tað ikki er innihaldið á goymslunum, sum er orsøkin til, at bruttovinningurin áhaldandi økist seinna hálvárið í 2014 og 2008.

Orsøkin til økingina er, at útboð og eftirspurningur uttan fyri landoddarnar gera, at Platts skrásetingin fyri blýfrítt bensin bráðliga fellur í hesum hálvárinum, og føroysku oljufeløginu velja ikki at lækka prísin á blýfríum líka skjótt. Avleiðingin av hesum er, at føroysku oljufeløginu tað tíðarskeiðið fáa ein eyka stóran bruttovinning, meðan føroyski brúkarin ikki fær sama ágóða av lækkingini í Platts skrásetingini, sum brúkarar í okkara grannalondum.

Tað eru eisini støður, tá ið Platts skrásetingin á bensini stendur í stað ella er minkandi, meðan føroyski prísurin eitt lutfalsliga langt tíðarbil hækkar nógv.

Frá fyrst í mai 2011 til fyrst í november 2011 er Platts skrásetingin rímiliga støðug, men hóast tað veksur tann føroyski bensinprísurin framhaldandi. Fyrst í mai 2011 var prísmunurin 1,18 kr. fyri hvønn litur, ímeðan

prísmunurin var 2,41 kr. fyri hvønn litur fyrst í november 2011.

Niðurstøðan er sostatt, at Effo og Magn til tíðir hava nýtt ósamsvarandi prísáseting á bensini.

6.1.2 Prísongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborin við gongdina í Danmark

Í talvuni niðanfryri er samanbering millum árliku prísirnar á blýfríum bensini í Føroyum og Danmark í tíðarskeiðinum 2005-2014.

Talva 6.1.2: Prísmunur á blýfríum bensini uttan avgjöld og mvg í Føroyum og Danmark (2005-2014)

Ár	Bensin FO	Bensin DK	Munur	Munur í %
2014	6,03	5,32	0,71	13,3
2013	6,21	5,60	0,61	10,9
2012	6,56	5,80	0,76	13,1
2011	5,94	5,35	0,59	11,0
2010	4,92	4,33	0,59	13,6
2009	4,12	3,43	0,69	20,2
2008	5,25	4,12	1,13	27,3
2007	4,76	3,74	1,02	27,2
2006	4,64	3,60	1,04	29,0
2005	4,25	3,18	1,06	33,4

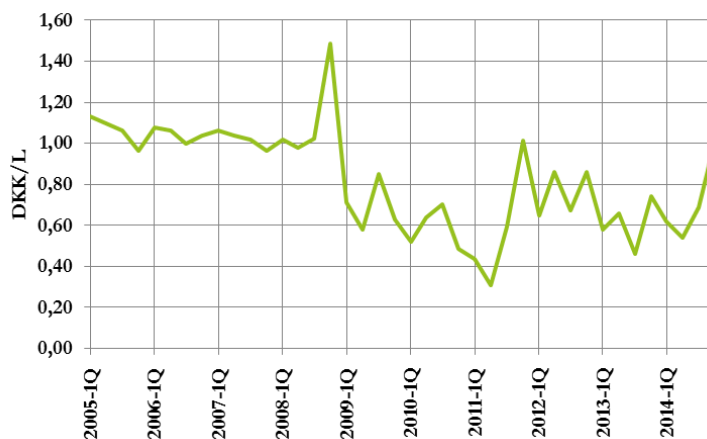
Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum talvan vísir, var prísmunurin størstur í byrjanini av tíðarskeiðinum, so minkaði munurin nógv, men síðan 2012 er munurin vaksin aftur. Yvirskipað kann sigast, at prísmurur fram til 2009 lá millum 34% og 20%, meðan prísmunurin eftir 2009 hevur ligið millum 10% og 14%. Blýfrítt bensin er sostatt vorið lutfalsliga bíligari sammett við í Danmark.

Á mynd 6.1.2 sæst prísmunurin fyri hvønn ársfjórðing á blýfríum bensini millum Føroyar og Danmark í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Orsøkin til at at prísirnar verða vístir sum miðal fyri ársfjórðingin er, at oljufeløgini hava víst á, at tey ikki bara áseta prís út frá dagsskrásetingini á Platts, men eisini við støði í, hvussu innkeypsprísirnar hava verið á tí, sum liggur á goymslu.

Við at hyggja at miðalprísinum fyri hvønn ársfjórðing, skuldu øll sveiggj, sum eru avleiðing av innkeypsprísi á tí, sum liggur á goymslu, helst verið útjavnað. Her skal havast í huga, at oljufeløgini keypa umleið tvær ferðir um mánaðin, og goymslurnar í Føroyum rúma bert upp til 50 dagar av vanligari nýtslu.

Mynd 6.1.2: Prísmunurin á blýfríum bensin millum Danmark og Føroyar í tíðarskeiðinum 2005 til 2014

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Hóast myndin omanfyri vísir ársfjórðingsprísir á bensini, sæst týðiliga, at áðrenn 2008 sveiggjar prísmunurin millum Danmark og Føroyar minni enn eftir 2008. Prísmunurin fyri 2008 var umleið 1 kr. - 1,10 kr. Eftir 2008 hevur prísmunurin verið heilt uppi á 1,49 kr. fyri hvønn litur og heilt niðri á 0,31 kr. fyri hvønn litur. Sostatt kann eisini staðfestast, at sveiggini eru vordin størri síðani føroysku oljufeløgini fóru úr ávikavist Statoil og Shell. Verður tað hildið saman við mynd 6.1.1, ið vísti, at árlegi bruttovinnugurin var øktur, og at frávikid frá árlega bruttovinninginum var økt síðani 2008,gevu tað ábending um, at feløgini í dag áseta ósamsvandi prísir.

6.1.3 Prísgongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborið við gongdina í Noregi

Í talvuni niðanfyri er samanbering millum árlegu prísirnar á blýfríum bensini í Føroyum og Noregi í tíðarskeiðinum 2005-2014.

Talva 6.1.3: Prísmunur á blýfríum bensini uttan avgjöld og mvg í Føroyum og Noreg (2005-2014)

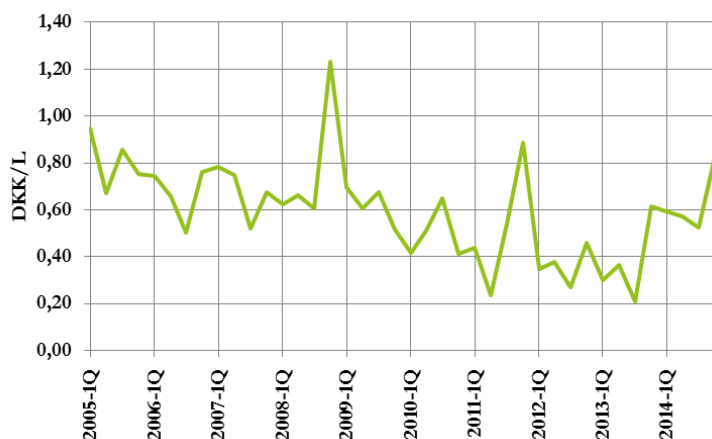
Dato	Bensin FO	Bensin NO	Munur	Munur í %
2014	6,01	5,38	0,63	11,71
2013	6,21	5,83	0,38	6,52
2012	6,56	6,19	0,37	5,98
2011	5,94	5,41	0,53	9,80
2010	4,92	4,42	0,50	11,31
2009	4,12	3,5	0,62	17,71
2008	5,25	4,47	0,78	17,45
2007	4,76	4,08	0,68	16,67
2006	4,64	3,98	0,66	16,58
2005	4,25	3,44	0,81	23,55

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum sæst í talvuni, var prísmunurin størstur, tá ið tíðarskeiðið byrjaði, men eftir 2010 minkaði munurin á hvørjum ári fram til 2014, tá ið munurin vaks aftur. Yvirskipað kann sigast, at prísmunurin fram til og við 2009 lá millum 17 - 24%, meðan prísmunurin eftir 2009 hevur ligið millum 5-12%.

Á myndini niðanfyri sæst prísmunurin fyri hvønn ársfjórðing á blýfríum bensini millum Føroyar og Noreg í tíðarskeiðinum 2005 til 2014.

Mynd 6.1.3: Prísmunurin uttan avgjöld v.m. millum Noreg og Føroyar (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum sæst á myndini, er munurin minkandi, men sveiggini eru størri eftir 2008. Munurin var størstur 1. desember 2008, tá ið munurin var 1,62 kr. fyri hvønn litur, meðan prísmunurin bert var 0,8 kr. fyri hvønn litur tann 1. apríl 2012. Fyri 2008 var munurin ongantíð meiri enn 1,13 og ongantíð minni enn 0,42 kr. fyri hvønn litur.

6.1.4 Prísongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborið við gongdina í Svøríki

Í talvuni niðanfyrir er samanbering millum árligu prísirnar á blýfríum bensini í Føroyum og Svøríki í tíðarskeiðinum 2005-2014.

Talva 6.1.4: Prísmunur á blýfríum bensini uttan avgjöld v.m. í Føroyum og Svøríki (2005-2014)

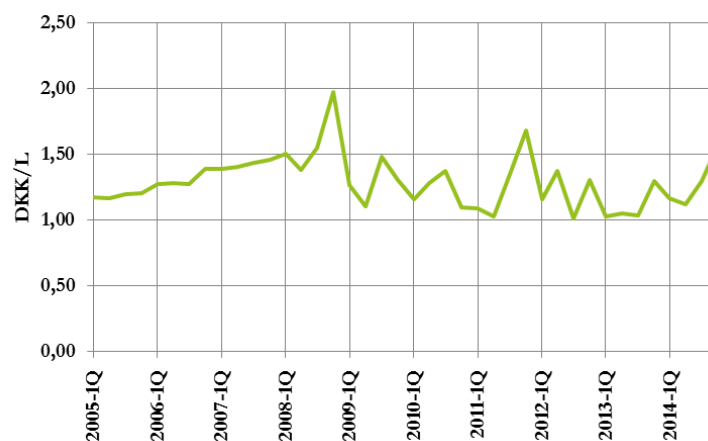
Ár	Bensin FO	Bensin SE	Munur	Munur í %
2014	6,03	4,75	1,28	26,95
2013	6,21	5,12	1,09	21,29
2012	6,56	5,33	1,22	22,93
2011	5,94	4,64	1,29	27,85
2010	4,92	3,68	1,24	33,54
2009	4,12	2,81	1,32	46,84
2008	5,25	3,64	1,61	44,34
2007	4,76	3,33	1,43	42,80
2006	4,64	3,33	1,31	39,40
2005	4,25	3,05	1,20	39,14

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum talvan vísir, var prísmunurin størstur, tá ið tíðarskeiðið byrjaði, men eftir 2010 minkaði munurin. Yvirskipað kann sigast, at prísmunurin fram til og við 2009 lá millum 39 - 47%, meðan prísmunurin eftir 2009 hevur ligið millum 21- 34%.

Á myndini niðanfyrir sæst prísmunurin fyri hvønn ársfjórðing á blýfríum bensini millum Føroyar og Svøríki í tíðarskeiðinum 2005 til 2014.

Mynd 6.1.4: Prísmunurin uttan avgjöld v.m. millum Svøríki og Føroyar (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sambært myndini var prísmunurin vaksandi, men nøkulunda støðugur frá 2005 til miðskeiðis í 2008, meðan eftir 2008 eru prísveiggini vordin ógvusligari. Munurin millum minsta og størsta munin í hesum tíðarskeiði hevur verið umleið 2 kr.

6.1.5 Prís-gongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborin við gongdina í Finnlandi

Í talvuni niðanfyri er samanbering millum árligu prísirnar á blýfríum bensini í Føroyum og Finnlandi í tíðarskeiðinum 2005-2014.

Talva 6.1.5: Prísmunur á blýfríum bensini í Føroyum og Finnlandi (2005-2014)

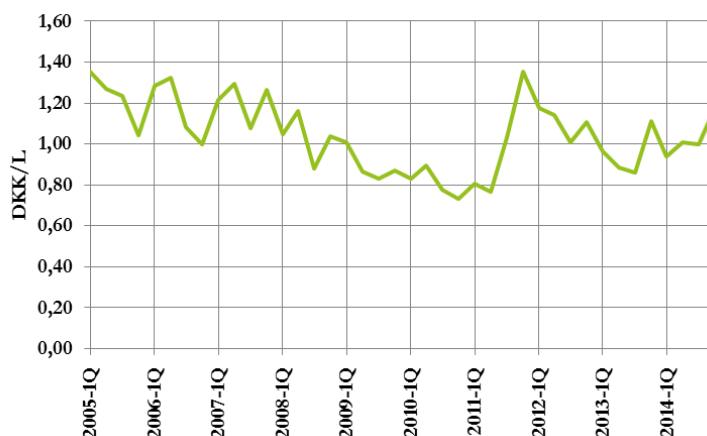
Ár	Bensin FO	Bensin FI	Munur	Munur í %
2014	6,03	5,00	1,03	20,6
2013	6,21	5,26	0,95	18,1
2012	6,56	5,45	1,11	20,3
2011	5,94	4,94	0,99	20,1
2010	4,92	4,11	0,81	19,6
2009	4,12	3,23	0,89	27,6
2008	5,25	4,22	1,03	24,4
2007	4,76	3,55	1,21	34,1
2006	4,64	3,47	1,17	33,8
2005	4,25	3,02	1,22	40,5

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Talvan vísir, at árligi prísmunurin var størstur fram til og við 2009. Yvirskipað kann sigast, at prísmunurin fram til og við 2009 lá millum 27 - 41%, meðan prísmunurin eftir 2009 hevur verið umleið 20%.

Á myndini niðanfyri sæst prísmunurin á blýfríum bensini millum Føroyar og Finnland fyri hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005 til 2014.

Mynd 6.1.5: Prísmunurin utan avgjöld og mvg millum Finland og Føroyar (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Myndin vísir prísmunin millum Føroyar og Finnland hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Myndin avdúkar, at meðan gongdin fram til 2009 er nakað tann sama sum fyrir árligu miðalprísirnar, sum síggjast í talvu 6.1.5 omanfyri, er tíðin eftir 2009 eyðkend av stórum prísveiggjum, har ið munurin onkran ársfjórðing hevur verið uppi á 1,35 kr. fyrir liturin.

6.1.6 Prísgongdin á blýfríum bensini í Føroyum samanborin við gongdina í ES

Í talvuni niðanfryri er samanbering millum árligu prísirnar á blýfríum bensini í Føroyum og ES í tíðarskeiðinum 2005-2014.

Talva 6.1.6: Prísmunur á blýfríum bensini í Føroyum og ES (2005-2014)

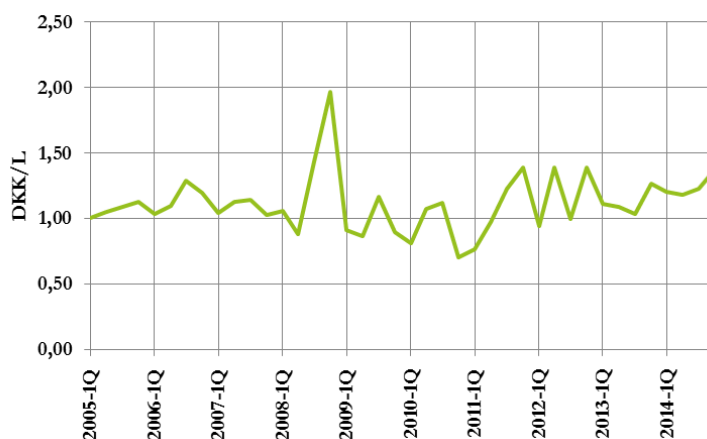
Ár	Bensin FO	Bensin ES	Munur	Munur í %
2014	6,03	4,78	1,25	26,2
2013	6,21	5,08	1,13	22,2
2012	6,56	5,38	1,18	22,0
2011	5,94	4,85	1,09	22,5
2010	4,92	3,99	0,93	23,3
2009	4,12	3,16	0,96	30,4
2008	5,25	3,91	1,34	34,2
2007	4,76	3,68	1,09	29,5
2006	4,64	3,48	1,16	33,2
2005	4,25	3,18	1,07	33,6

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sambært talvuni var árligi munurin størstur fram til 2009, minkaði síðan nógv fram til 2014, tá ið munurin síðan veksur. Fram til 2009 var prísmunurin millum 30-35%, meðan hann fram til 2013 er 22-27%.

Á myndini niðanfryri sæst prísmunurin millum Føroyar og ES fyri hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005 til 2014.

Mynd 6.1.6: Prísmunurin á blýfríum bensin millum Føroyar og ES (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum myndini vísir, var munurin millum Føroyar og ES nøkulunda stöðugur fram til 2008. Eftir tað eru størri sveiggj í muninum millum Føroyar og ES. Yvirskipað kann sigast, at meðan munurin millum hægsta mun og minsta mun fram til 2008 var 9 øyru, er tilsvareandi munur umleið 40 øyru í tíðarskeiðinum eftir 2008.

6.1.7 Samanumtikið um prísgongdina á blýfríum bensini

Bruttovinningurin á blýfríum bensini tykist ikki vera øktur, tá ið samanborið verður við Platt's skrásetingina fyri blýfrítt bensin. Hinvegin gerast sveiggini í bruttovinninginum nógv størri eftir 2008.

Sama gongd er at síggja, tá ið føroyskir listaprísir verða samanbornir við listaprísir í okkara grannalondum og ES.

Munurin er í flestum førum ikki øktur, men sveiggini í prísminum millum føroyskar listaprísir, listaprísir í okkara grannalondum og ES gerast nógv størri eftir 2008.

Ein orsök til hesa gongd kann vera, at síðan føroysku oljufeløgini eru vorðin sjálvstøðug, eru hesi í størri mun enn áður farin at áseta ósamsvarandi prís, t.e. at tá ið altjóða innkeypsprísirnir hækka, eru oljufeløgini skjótt at broyta sínar prísir, meðan tey eru meira afturhaldandi, tá ið altjóða innkeypsprísirnir fella.

6.2 Prísmunur á Diesel

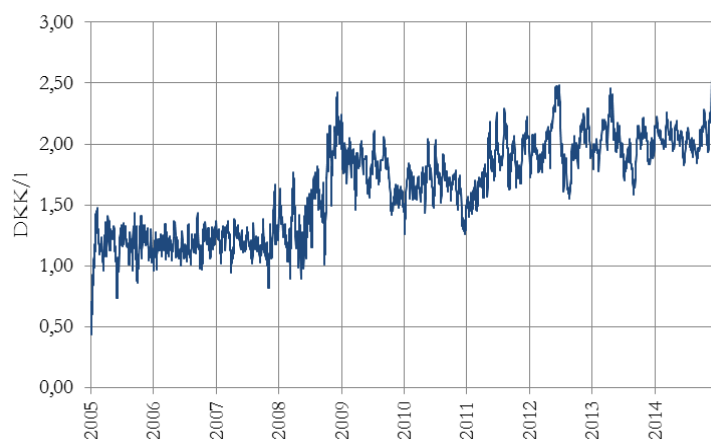
Í hesum parti verður føroyska prísstöðið á diesel samanborið við Platts skrásetingina umframt danskar, norskar, svenskar og finskar listaprísir.

Samanberingin við Platts skrásetingina fyri diesel verður gjørd fyri at staðfesta, hvussu væl føroysku listaprísirnir fylgja altjóða innkeypsprísnum.

6.2.1 Prísgongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í Platts

Myndin niðanfyrir vísir prísmunin millum Platts skrásetingina á diesel og listaprísir hjá føroysku oljufeløgnum í tíðarskeiðinum 2005–2014.

Mynd 6.2.1: Prísmunurin uttan avgjöld og MVG millum Platts og Føroyar (2005 – 2014)

Ár	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2005-2014
Miðal munur	1,17	1,18	1,20	1,51	1,78	1,66	1,82	2,00	2,00	2,10	1,66
Standard frávik	0,16	0,09	0,12	0,35	0,17	0,15	0,20	0,21	0,15	0,18	0,18

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Her sæst, at prísmunurin er nøkulunda støðugur í tíðarskeiðinum millum 2005 til 2008. Eftir tað økist prísmunurin nógv, og kemur ongantíð niður aftur á sama støði sum fyri 2008. Somuleiðis tykist prísmunurin at sveiggja meira eftir 2008.

Miðal prísmunurin frá 1. januar 2005 til 30. september 2008 hesi árin var 1,18 kr. fyri hvønn litur. Eftir stóra prísfallið í 2008/09 er prísmunurin millum Platts skrásetingina og føroyska diesel prísini miðal 1,88 kr. fyri liturin. Sostatt kann tað staðfestast, at prísmunurin á Platts skrásetingini og føroyska dieselpriðinum í miðal hevur verið 0,66 kr. hægri fyri hvønn litur eftir ógvusliga prísfallið í 2008.

Frá á sumri 2011 til 2014 gerst prísmunurin millum Platts skrásetingina og føroyska listaprísir serliga stórir. Her er prísmunurin í miðal 2,01 kr. fyri hvønn litur.³²

³² Frá 1. mai 2011 til 31. desember 2014

6.2.2 Prísongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í Danmark

Í talvuni niðanfyri eru samanberingar millum árliku prísirnar á diesel í Føroyum og Danmark í tíðarskeiðinum 2005-2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Talva 6.2.2: Prísmunur á diesel í Føroyum og Danmark (2005-2014)

Ár	Diesel FO	Diesel DK	Munur	Munur í %
2014	6,18	5,59	0,59	10,6
2013	6,48	5,83	0,65	11,1
2012	6,81	5,92	0,89	15,1
2011	6,18	5,50	0,69	12,5
2010	4,96	4,32	0,65	14,9
2009	4,21	3,38	0,83	24,6
2008	5,56	4,88	0,68	14,0
2007	4,30	3,85	0,45	11,7
2006	4,26	3,80	0,46	12,1
2005	3,93	3,39	0,54	15,9

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum sæst í talvuni, økist prísmunurin millum Føroyar og Danmark nógv í 2008. Meðan munurin fram til 2008 lá millum 45-54 oyru, hevur prísmunurin síðani ligið millum 60-90 oyru.

Á myndini niðanfyri sæst prísmunurin á diesel fyri hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Talva 6.2.2: Prísmunur á diesel í Føroyum og Danmark (2005-2014)

Ár	Diesel FO	Diesel DK	Munur	Munur í %
2014	6,18	5,59	0,59	10,6
2013	6,48	5,83	0,65	11,1
2012	6,81	5,92	0,89	15,1
2011	6,18	5,50	0,69	12,5
2010	4,96	4,32	0,65	14,9
2009	4,21	3,38	0,83	24,6
2008	5,56	4,88	0,68	14,0
2007	4,30	3,85	0,45	11,7
2006	4,26	3,80	0,46	12,1
2005	3,93	3,39	0,54	15,9

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sambært myndini var prísmunurin millum Danmark og Føroyar rættiliga støðugur fram til 2008. Hann lá millum 40 og 60 oyru. Eftir 2008 gerst prísmunurin óstøðugari og liggur millum 40 og 100 oyru.

6.2.3 Prís-gongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í Noregi

Í talvuni niðanfyri eru samanberingar millum árliku prísirnar á diesel í Føroyum og Noregi í tíðarskeiðinum 2005-2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Talva 6.2.3: Prísmunur á diesel í Føroyum og Noreg (2005-2014)

Dato	Diesel FO	Diesel NO	Munur	Munur í %
2014	6,17	4,92	1,25	25,41
2013	6,48	5,31	1,17	22,03
2012	6,81	6,27	0,54	8,61
2011	6,18	6	0,18	3,00
2010	4,96	4,9	0,06	1,22
2009	4,21	3,84	0,37	9,64
2008	5,56	5,4	0,16	2,96
2007	4,3	4,38	-0,08	-1,83
2006	4,27	4,36	-0,09	-2,06
2005	3,93	3,91	0,02	0,51

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Frá 2005 til 2008 var diesel bíligari í Føroyum enn í Noregi. Eftir 2008 gerst føroyski dieselpriðurin dýrari enn tann norski, og er munurin øktur nærum á hvørjum ári. Prísmunurin er farin úr -2 % til 25% í hesum tíðarskeiði, og er føroyski dieselpriðurin soleiðis dýrkaður við 27% sammett við norska prísir.

Myndin niðanfyri vísir prísmunin fyri hvønn ársfjórðing millum Føroyar og Noreg í tíðarskeiðinum 2005 til 2014.

Mynd 6.2.3: Prísmunurin á diesel uttan avgjöld og mvg millum Noreg og Føroyar (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Myndin vísir, hvussu munurin á føroysku og norsku dieselpriðinum er broyttur í tíðarskeiðinum 2005–2014. Sambært myndini so er nærum ongin munur millum Føroyar og Noreg fram til 2008. Eftir 2008 er gongdin tann, at munurin millum Føroyar og Noreg veksur. Frá einum muni, sum var umleið 0 kr. fram til 2008, var munurin á vári 2013 vorðin 1,46 kr.

6.2.4 Prísongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í Svøríki

Í talvuni niðanfyri eru samanberingar millum árligu prísirnar á diesel í Føroyum og Svøríki í tíðarskeiðinum 2005-2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Talva 6.2.4: Prísmunur á diesel í Føroyum og Svøríki (2005-2014)

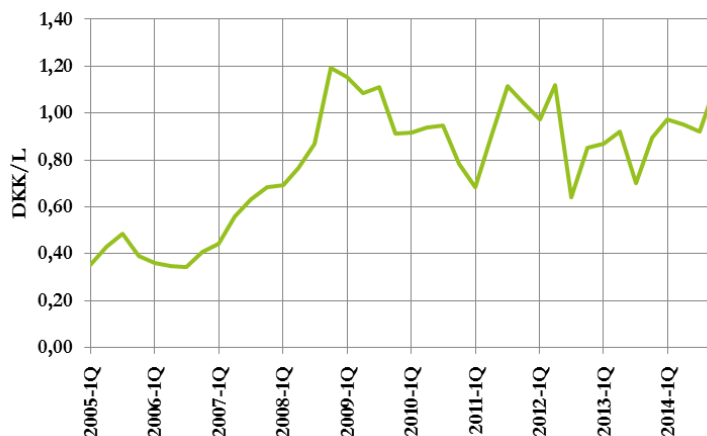
Ár	Diesel FO	Diesel SE	Munur	Munur í %
2014	6,18	5,19	0,99	19,08
2013	6,48	5,63	0,85	15,10
2012	6,81	5,92	0,89	15,12
2011	6,18	5,25	0,94	17,89
2010	4,96	4,07	0,89	21,98
2009	4,21	3,15	1,06	33,83
2008	5,56	4,68	0,88	18,80
2007	4,30	3,72	0,58	15,57
2006	4,26	3,90	0,37	9,38
2005	3,93	3,51	0,41	11,78

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sambært talvuni hava føroysku dieselpírísirnir verið nógv hægri enn svensku prísirnir. Harumframt vísir talvan, at hesin munur óktist miðskeiðis í 2008 og er hægstur í 2009. Eftir tað minkar munurin nakað, men yvirskipað kann sigast, at munurin framvegis er størri, enn hann var fyri 2008.

Á myndini niðanfyri sæst prísmunurin fyri hvønn ársfjórðing millum Føroyar og Svøríki í tíðarskeiðinum 2005-2014.

Mynd 6.2.4: Prísmunurin á diesel uttan avgjöld og mvg millum Svøríki og Føroyar (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Myndin vísir, hvussu munurin á føroysku og svensku dieselpírísunum er broyttur í tíðarskeiðinum 2005–2014. Sambært myndini hevur føroyski dieselpírísurin seinastu árin verið umleið 0,34 kr. - 1,19 kr. hægri enn svenski dieselpírísurin. Rákið er, at prísmunurin seinastu 10 árin er óktur.

6.2.5 Prís­gong­din á diesel í Føroyum samanborin við gong­dina í Finnland

Í talvuni niðanfyri eru samanberingar millum ár­ligu prísirnar á diesel í Føroyum og Finnlandi í tíðarskeiðinum 2005-2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Talva 6.2.5: Prísmunur á diesel í Føroyum og Finnland (2005-2014)

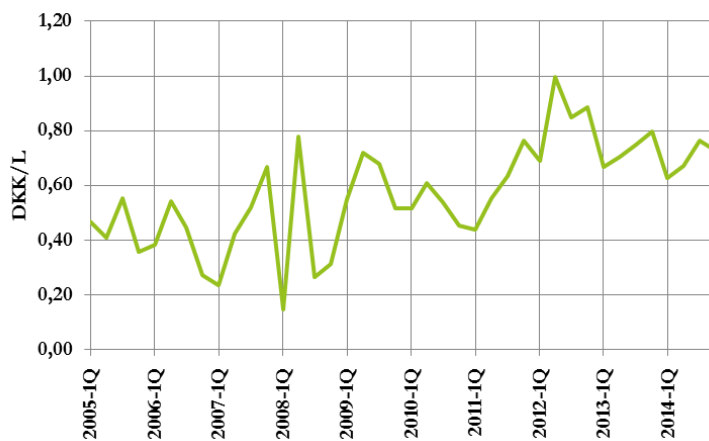
Ár	Diesel	Diesel FI	Munur	Munur í %
2014	6,18	5,48	0,7	12,8
2013	6,48	5,75	0,73	12,7
2012	6,81	5,96	0,85	14,3
2011	6,18	5,58	0,60	10,7
2010	4,96	4,44	0,53	11,9
2009	4,21	3,59	0,62	17,1
2008	5,56	5,19	0,37	7,2
2007	4,30	3,84	0,46	12,0
2006	4,26	3,86	0,41	10,6
2005	3,93	3,48	0,45	12,8

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Talvan vísir, hvussu munurin á føroysku og finsku dieselpri­sunum er broyttur í tíðarskeiðinum 2005–2014. Sambært talvuni liggur prísmunurin á føroyskum og finskum dieselpri­sum millum 7,2% til 14,3%. Munurin hevur verið rættiliga støðugur.

Myndin niðanfyri vísir prísmunin millum Føroyar og Finnland fyri hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005-2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisavgjöld.

Mynd 6.2.5: Prísmunurin á diesel millum Finnland og Føroyar (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Myndin vísir, at prísmunurin fyri hvønn ársfjórðing yvirhøvu­ur hevur verið vaksandi síðani 2008. Prísmunurin var lægstur fyrsta ársfjórðing í 2008, tá ið hann var 15 oyru, meðan hann var hægstur annan ársfjórðing í 2012, tá ið hann var 1 kr.

6.2.6 Prís­gongdin á diesel í Føroyum samanborin við gongdina í ES

Í talvuni niðanfyri eru samanberingar yvir árligu prísirnar á diesel í Føroyum og ES, umframt prís­munin og lutfalsliga prís­munin millum Føroyar og ES. Prísirnar eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Talva 6.2.6: Prís­munur á diesel í Føroyum og ES (2005-2014)

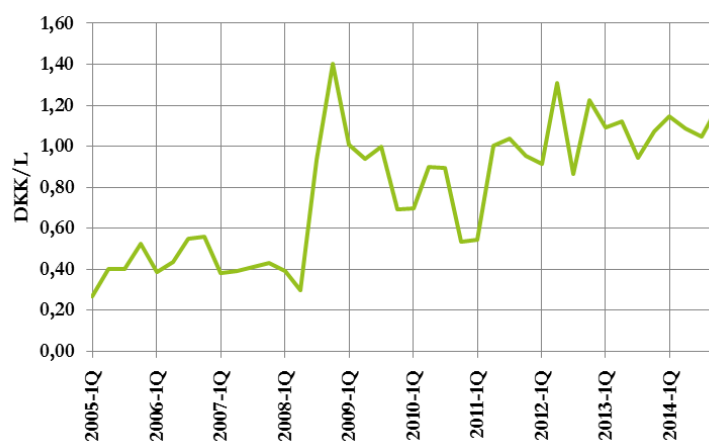
Ár	Diesel FO	Diesel ES	Munur	Munur í %
2014	6,18	5,06	1,12	22,1
2013	6,48	5,42	1,06	19,6
2012	6,81	5,74	1,08	18,8
2011	6,18	5,30	0,89	16,7
2010	4,96	4,21	0,76	18,0
2009	4,21	3,30	0,91	27,5
2008	5,56	4,80	0,76	15,8
2007	4,30	3,90	0,40	10,4
2006	4,26	3,78	0,48	12,8
2005	3,93	3,53	0,40	11,3

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sambært talvuni hevur lutfalsligi prís­munur­in millum Føroyar og ES ligið millum 11 og 28% í tíðarskeiðinum. Fram til 2008 lá prís­munur­in millum 11 til 16%, prís­munur­in hevur síðani ligið millum 17 og 28%.

Á myndini niðanfyri sæst prís­munur­in millum Føroyar og ES fyri hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Prísirnar eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Mynd 6.2.6: Prís­munur­in á diesel í Føroyar og ES (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum myndin vísir, var prís­munur­in á diesel millum Føroyar og ES nøkulunda stöðugur fram til fyrsta ársfjórðing í 2008, tá ið munur­in var umleið 50-40 oyru. Eftir tað óktist prís­ur­in alsamt, og var við fyrsta ársfjórðing komin upp á 1,40 kr. Yvirskipað kann sigast, at prís­munur­in millum Føroyar og ES hevur verið vaksandi síðani 2008, umframt at størri sveiggj eru í muninum.

6.2.7 Samanumtikið um prís­gongdina á diesel

Bruttoviningur­in á diesel tykist at vera óktur, tá ið samanborið verður við Platts skrásetingina fyri diesel. Munur­in millum føroyska dieselp­rís­in og Platts skrásetingina ger eitt lop í 2008, og er munur­in síðan alsamt óktur. Somuleiðis sæst, eins og við blýfría bensin­inum, at størri sveiggj eru í prís­muninum eftir 2008 samanborið við frammanundan.

Verður samanborið við listaprísirnar í okkara grannalondum og ES, sæst í flestu forum eisini, at munurin millum Føroyar og hini londini er støðugur fram til 2008. Eftir tað er munurin alsamt vaksandi. Hann økist við einum lopi í 2008 og ikki komin niður á støðið, sum hann var fyri 2008.

Samanberingin av ársfjórðingsprísunum staðfestir eisini, at størri sveiggj eru í prísmununum eftir 2008 sammett við fyri 2008.

At eitt lop er í prísmuninum millum Platts og føroyskar listaprísir í 2008, umframt at sama gongd sæst, tá samanborið verður við onnur lond, bendir á, at bruttovinningurin er øktur. Orsøkin til tað er uttan iva at finna í føroysku viðurskiftunum.

At prísmunurin sveiggjar meiri eftir 2008 enn undan 2008 kundi bent á, at føroysku oljufeløgini í størri mun eru farin at gera sær dælt av ósamsvarandi prísáseting, síðani tey gjørdust sjálvstøðug. Tað merkir, at oljufeløgini eru skjót at hækka sínar prísir, tá altjóða innkeypsprísir hækka, meðan tey eru sein at lækka sínar prísir, tá altjóða innkeypsprísir lækka.

6.3 Prísmunur á gassolju

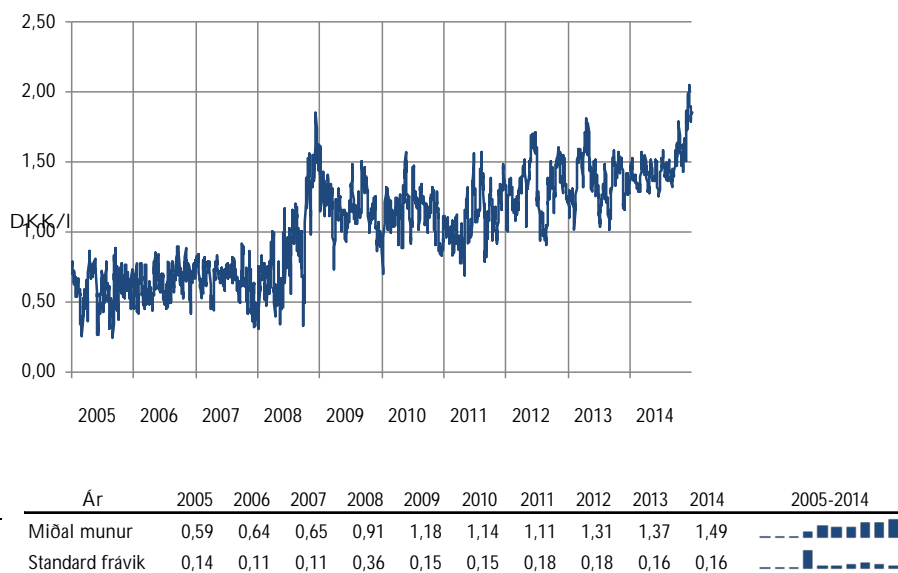
Í hesum parti verður føroyska prísstøðið á gassolju samanborið við Platts skrásetingina og danskar, norskar, svenskar og finskar listaprísir.

Samanberingin við Platts-skrásetingina fyri gassolju verður gjørd fyri at staðfesta, hvussu væl føroysku listaprísirnar fylgja altjóða innkeypsprísunum.

6.3.1 Prísgongdin á gassolju samanborin við gongdina í Platts

Myndin niðanfyrir vísir prísmunin millum Platts skrásetingina fyri gassolju og listaprísir hjá føroysku oljufeløgnum uttan avgjöld og meirvirðisgjöld í tíðarskeiðinum 2005-2014.

Mynd 6.3.1: Prísmunurin millum Føroyar og Platts (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Her sæst, at prísmunurin er nøkulunda støðugur í tíðarskeiðinum millum 2005 og 2007. Í 2008 økist munurin millum Platts og føroyska listaprísir nógv. Tað, sum hendi í 2008, var, at Platts skrásetingin vaks støðugt fram til 3. ársfjórðing og lækkaði síðani nógv. Myndin omanfyri staðfestir, at munurin í 2008 er øktur gjøgnum alt árið, men serliga nógv í síðsta ársfjórðingi. Prísmunurin er ongantíð komin niður aftur á sama støði sum áðrenn 2008.

Í árunum millum 2005 til stóra prísfallið á heysti 2008 var miðal prísmunurin 0,68 kr. pr. litur³³. Frá ársenda 2008 og fram til ársenda 2014 er prísmunurin í miðal 1,25 kr. fyri hvønn litur. Síðani á heysti 2013 og fram til ársenda í 2014 er munurin hækkaður upp til 1,47 kr. fyri hvønn litur.

6.3.2 Prísgongdin á gassolju í Føroyum samanborin við gongdina í Danmark

Í talvuni niðanfyri síggjast árligu prísirnir á gassolju í Føroyum og Danmark umframt árligi munurin og árligi lutfalsligi munurin millum londini. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjald.

Talva 6.3.2: Prísmunur á diesel í Føroyum og Danmark (2005-2014)

Ár	Gassolja FO	Gassolja DK	Munur	Munur í %
2014	5,5	5,94	-0,44	-7,4
2013	5,75	6,19	-0,44	-7,1
2012	5,99	6,34	-0,35	-5,5
2011	5,35	5,80	-0,45	-7,7
2010	4,35	4,50	-0,15	-3,3
2009	3,53	3,35	0,18	5,4
2008	4,85	4,96	-0,11	-2,3
2007	3,60	3,98	-0,38	-9,5
2006	3,60	3,97	-0,37	-9,4
2005	3,20	3,61	-0,42	-11,6

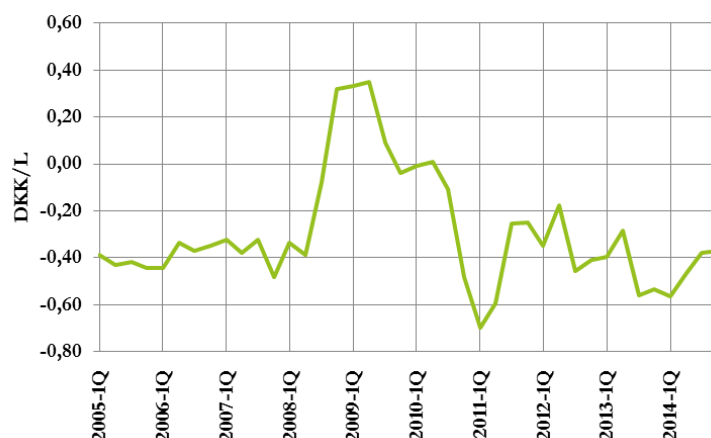
Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Í sambandi við samanbering av gassoljuprísnum í Føroyum og Danmark skal havast í huga, at gassolja søguliga altíð hevur verið bíligari í Føroyum. Tað merkir, at tá ið munurin millum Føroyar og Danmark minkar, er talan um eina neiliga gongd.

Í 2005 var gassoljan 42 oyru bíligari í Føroyum enn í Danmark. Fram til 2009 minkar hesin munurin, og í 2009 er gassoljan 18 oyru dýrari í Føroyum. Síðani er munurin øktur aftur, og er gassoljan vorðin 44 oyru bíligari í Føroyum. Lutfalsligi munurin er tó ikki komin niður á sama støði sum undan 2008.

Á myndini niðanfyri er prísmunurin fyri gassolju fyri hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Mynd 6.3.2: Prísmunurin á gassolju uttan avgjöld og mvg millum Danmark og Føroyar (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

³³ Frá 1. januar 2005 til 30. november 2008

Gassolja hevur søguliga verið bíligari í Føroyum enn í Danmark, munurin hevur tó sveiggjað nógv ár undan ári. Sum tað skilst á myndini, vóru prísirnir støðugir fram til 2008. Frá 2008 dýrkaði føroyska gassoljan lutfalsliga, og í tíðarskeiðinum 2008 fram til 2010 er gassoljan dýrari í Føroyum. Síðani 2010 hevur gassoljuprísurin verið bíligari í Føroyum, og er prísmunurin komin niður á sama støði sum undan 2008. Prísmunurin millum Føroyar og Danmark er óstøðugari nú enn fyri 2008.

6.3.3 Prísgongdin í Føroyum samanborin við gongdina í Noregi

Talvan vísir føroysku og norsku gassoljuprísirnar í tíðarskeiðinum 2006-2014. Sambært talvuni hava føroysku gassoljuprísirnir verið lægri enn í Noregi, nøkur heilt fá tíðarskeið undantikin.

Talva 6.3.3: Prísmunur á gassolju í Føroyum og Noreg (2006-2014)

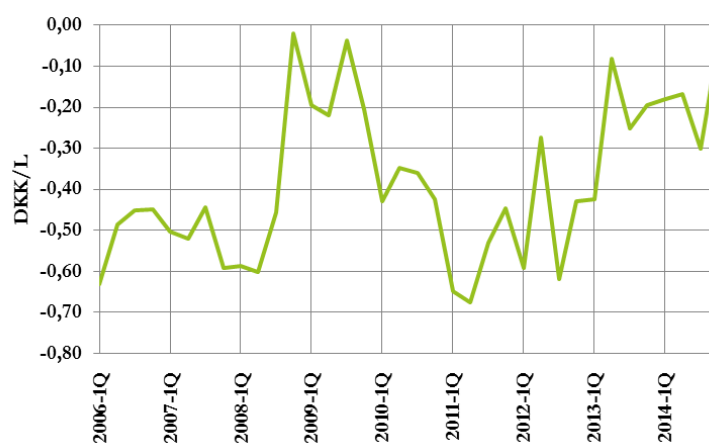
Ár	Gassolja FO	Gassolja NO	Munur	Munur í %
2014	5,48	5,67	-0,19	-3,35
2013	5,75	5,99	-0,24	-4,01
2012	5,99	6,46	-0,47	-7,28
2011	5,35	5,92	-0,57	-9,63
2010	4,35	4,74	-0,39	-8,23
2009	3,53	3,69	-0,16	-4,34
2008	4,85	5,26	-0,41	-7,79
2007	3,60	4,12	-0,52	-12,62
2006	3,60	4,10	-0,50	-12,20

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Gassolja hevur søguliga verið bíligari í Føroyum enn í Noregi. Munurin hevur tó sveiggjað nógv ár undan ári. Í 2011 var føroyska gassoljan 57 oyru bíligari, meðan hon bert var 16 oyru bíligari í 2009. Yvirskipað kann sigast, at lutfalsligi munurin millum Føroyar og Noreg er minkandi. Í 2006 var munurin 12,20%, meðan hann er 3,35% í 2014. Føroyska prísstøðið er sostatt vordin 3-4 ferðir dýrari í hesum tíðarskeiðinum sammett við norskt støði..

Á myndini niðanfyrir er prísmunurin á gassolju fyri hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2006 til 2014. Prísurin er uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Mynd 6.3.3: Prísmunurin á gassolju millum Noreg og Føroyar (2006 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Um gongdina kann yvirskipandi verða sagt, at prísmunurin millum Føroyar og Noreg er støðugari fyri 2008 sammett við eftir 2008, og at gongdin eisini er, at munurin er minkandi. Prísstøðið í Føroyum er sostatt lutfalsliga dýrkað í hesum tíðarskeiðinum.

6.3.4 Prís­gong­din á gassolju í Føroyum saman­borðin við gong­dina í Svøríki

Talvan niðanfyri vísir prísirnar, prísmunin og lutfalsliga prísmunin á gassolju í Føroyum og Svøríki í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Talva 6.3.4: Prísmunur á gassolju í Føroyum og Svøríki (2005-2014)

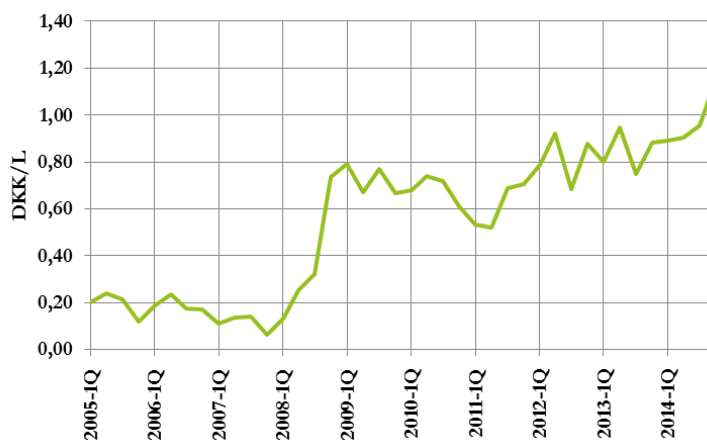
Ár	Gassolja FO	Gassolja SE	Munur	Munur í %
2014	5,50	4,53	0,97	21,41
2013	5,75	4,90	0,85	17,35
2012	5,99	5,17	0,82	15,80
2011	5,35	4,74	0,61	12,93
2010	4,35	3,66	0,69	18,72
2009	3,53	2,81	0,72	25,81
2008	4,85	4,49	0,36	8,03
2007	3,60	3,49	0,11	3,19
2006	3,60	3,41	0,19	5,63
2005	3,19	3,00	0,19	6,42

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Gassolja hevur søguliga verið bíligari í Svøríki enn í Føroyum. Í 2005 kostaði ein litur av gassolju 3,19 kr. í Føroyum, meðan sama nøgd kostaði 3,00 kr. sama ár í Svøríki. Prísmunurin millum Føroyar og Svøríki lá millum 3-8% fram til 2008. Í 2009 er eitt stórt lop, har munurin økist frá 8 til 26%. Síðani er prísmunurin ongantíð komin niður á sama støði sum undan 2008.

Á myndini niðanfyri sæst prísmunurin millum Føroyar og Svøríki fyri hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Mynd 6.3.4: Prísmunurin á gassolju uttan avgjöld og mvg millum Føroyar og Svøríki (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum sæst á myndini, vóru prísirnir stöðugari fram til 2008, men eftir stóra lopið í 2008 hevur prísmunurin millum Føroyar og Danmark sveiggjað meir sammett við fyri 2008. Afturat hesum sæst, at prísmunurin millum Føroyar og Danmark áhaldandi økist.

6.3.5 Prís­gongdin á gassolju í Føroyum samanborin við gongdina í Finnlandi

Talvan niðanfyri vísir prísirnar, prís­munin og lutfalsliga prís­munin á gassolju í Føroyum og Finnlandi í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Prísirnar eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Talva 6.3.5: Prís­munur á gassolju í Føroyum og Finnlandi (2005-2014)

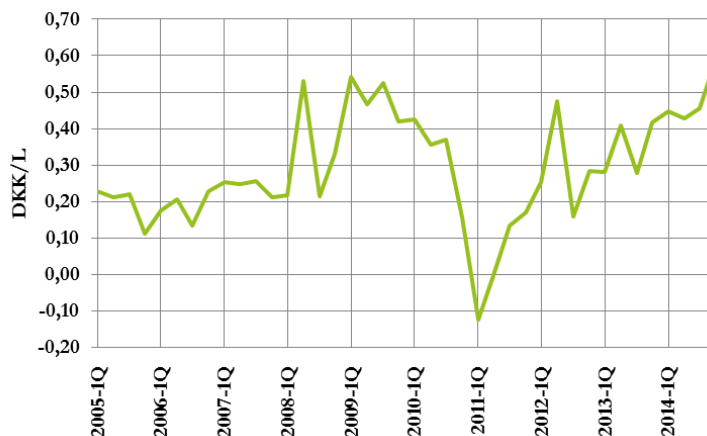
Ár	Gassolja FO	Gassolja FI	Munur	Munur í %
2014	5,5	5,02	0,48	9,6
2013	5,75	5,4	0,35	6,5
2012	5,99	5,69	0,30	5,3
2011	5,35	5,30	0,05	1,0
2010	4,35	4,01	0,34	8,5
2009	3,53	3,03	0,50	16,4
2008	4,85	4,50	0,35	7,7
2007	3,60	3,36	0,24	7,1
2006	3,60	3,41	0,19	5,7
2005	3,19	3,00	0,19	6,4

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Søguliga hevur gassolja verið bíligari í Finnlandi enn í Føroyum. Í 2005 kostaði ein litur av gassolju 3,19 kr. í Føroyum, meðan sama nøgd kostaði 3,00 kr. í Finnlandi. Prís­munurin hevur ligið millum 19 og 50 oyru, 2011 tó undantikið, tí tá var munurin bara 5 oyru.

Á myndini niðanfyri sæst prís­munurin millum Føroyar og Finnland fyri hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Prísirnar eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Mynd 6.3.5: Prís­munurin á gassolju uttan avgjöld og mvg millum Føroyar og Finnland (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum myndin vísir, var prís­munurin millum Føroyar og Finnland stöðugur fram til 2008. Eftir 2008 hevur prís­munurin sveiggjað nógv, og sum heild er gongdin, at prís­munurin økist.

6.3.6 Prísongdin í Føroyum samanborin við gongdina í ES

Talvan niðanfyri vísir prísirnar, prísmunin og lutfalsliga prísmunin á gassolju í Føroyum og ES í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Talva 6.3.6: Prísmunur á gassolja í Føroyum og ES (2005-2014)

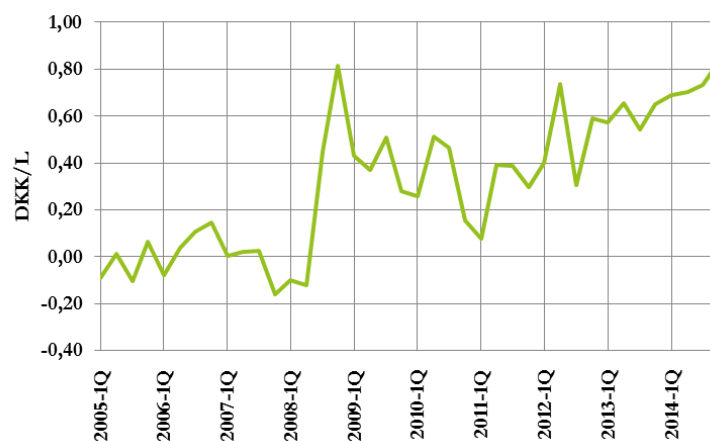
Ár	Gassolja FO	Gassolja ES	Munur	Munur í %
2014	5,5	4,76	0,74	15,5
2013	5,75	5,14	0,61	11,9
2012	5,99	5,48	0,51	9,2
2011	5,35	5,06	0,29	5,7
2010	4,35	4,00	0,35	8,7
2009	3,53	3,13	0,40	12,6
2008	4,85	4,59	0,26	5,7
2007	3,60	3,63	-0,03	-0,8
2006	3,60	3,55	0,05	1,5
2005	3,20	3,23	-0,03	-0,9

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Sum talvan vísir, kostaði ein litur av gassolju umleið tað sama í ES og Føroyum fram til 2008, tá gassoljan í Føroyum dýrkar lutfalsliga nógv. Síðani 2008 er prísmunurin bara øktur. Í tíðarskeiðinum 2005 til 2014 er lutfalsligi prísmunurin øktur við 16,4%, av hesum stava 9,8% frá tíðarskeiðinum 2008 til 2014.

Á myndini niðanfyri sæst prísmunurin millum Føroyar og ES hvønn ársfjórðing í tíðarskeiðinum 2005 til 2014. Prísirnir eru uttan avgjöld og meirvirðisgjöld.

Mynd 6.3.6: Prísmunurin á gassolja uttan avgjöld og mvg millum Føroyar og ES (2005 – 2014)

Kelda: ES Kommissiónin, P/f Magn og P/f Effo

Myndin vísir, at fram til 2008 var prísmunurin stöðugur og at lítil og eingin prísmunur var millum Føroyar og ES. Í 2008 er stórt lop í prísmuninum, tá ið gassolja í Føroyum eitt skifti er 80 oyru dýrari fyri hvønn litur samanborið við í ES. Síðani 2008 hevur gassolja verið dýrari í Føroyum og munurin bara økist. Somuleiðis eru sveiggini í prísmuninum størri fyri hvønn ársfjórðing eftir 2008 sammett við frammanundan.

6.3.7 Samanumtikið um prísongdina á gassolju

Bruttoviningurin á gassolju tykist at vera øktur, tá samanborið verður við Platts skrásetingina fyri gassolju. Munurin millum føroyska gassoljuprísir og Platts skrásetingina ger eitt lop í 2008, og er munurin síðani alsamt øktur. Somuleiðis sæst, at eins og við blýfría bensininum og diesel, eru sveiggini í prísmuninum størri eftir 2008 enn tey vóru áðrenn.

Verður samanborið við listaprísirnar í okkara grannalondum og ES so sæst í flestu forum eisini, at munurin millum Føroyar og hini londini er støðugur fram til 2008. Eftir tað er munurin øktur við einum lopi í 2008, og kemur ikki niður aftur á sama støðið, sum var galdandi áðrenn. Samanberingin av ársfjórðingsprísunum staðfestir eisini, at størri sveiggj eru í prís muninum eftir 2008 sammett við frammanundan.

At eitt lop er í prís muninum millum Platts og føroyskar listaprísir í 2008, umframt at sama gongd sæst, tá samanborið verður við onnur lond, bendir á, at bruttovinningurin er øktur. Orsøkin til tað er uttan iva at finna í føroyskum viðurskiftum.

At prís munurin sveiggjar meiri eftir 2008 sammett við frammanundan kundi bent á, at føroysku oljufeløginu í størri mun eru farin at gera sær dælt av ósamsvarandi prísáseting síðani tey gjørdust sjálvstøðug. Tað merkir, at oljufeløginu eru skjót at hækka sínar prísir, tá altjóða innkeypsprísir hækka, meðan tey eru sein at lækka sínar prísir, tá altjóða innkeypsprísir lækka.

6.4 Meirkostnaður fyri føroyska samfelagið

Í hesum kapitli verður hugt eftir hvønn meirkostnað føroyska samfelagið skal gjalda fyri einstøku brennievni sammett við okkara grannalond, umframt at hugt verður eftir gongdini á bruttovinninginum á einstøku brennievnum.

6.4.1 Sammett við onnur Norðurlond og ES

Meirkostnaðurin, sammettur við onnur lond, inniheldur allar teir staklutir, sum gera, at brennievni er dýrari ella bíligari í Føroyum sammett við okkara grannalond og ES. Munurin kemur sostatt ikki bara av kappingarstøðuni á marknaðinum, men av marknaðarumstøðum sum heild. Meirkostnaðurin er ikki stillaður³⁴ fyri vánaligar innkeypsprísir, flutningskostnaði til Føroya ella manglandi stórrakstur. Meirkostnaðurin sigur sostatt nakað um, hvussu nógv tað kostar føroyska samfelagnum, at marknaðarumstøðurnar eru sum tær eru.

Bensin

Í talvuni niðanfyrri sæst árligi prís munurin á bensini millum Føroyar og okkara grannar, árligi prís munurin á bensini millum Føroyar og ES og bensin selt í Føroyum hvørt ár. Í talvuni er somuleiðis roknað út, hvussu nógv prís munurin kostar samfelagnum hvørt ár. Triggjar tær síðstu reglurnar vísa ávikavist miðal munin fyri tíðarskeiðini 2005-2007, 2008-2014 og 2005-2014. Meirkostnaðurin fyri tíðarskeiðini 2005-2007 og 2008-2014 er ársmiðal, meðan meirkostnaðurin fyri 2005-2014 er samanlagt fyri øll árinu.

Talva 6.4.1A: Meirkostnaður á bensini í mun til Norðurlond og ES í tíðarskeiðinum 2005-2014

Ár	Føroyar/Norðurlond (DKK/l)	Føroyar/ES (DKK/L)	Seldir litrar	FO/Norðurlond - Meirkostnaður (DKK)	FO/ES - Meirkostnaður (DKK)
2005	1,07	1,07	14.853.113	15.811.798	15.862.848
2006	1,04	1,16	15.972.185	16.610.089	18.482.245
2007	1,09	1,09	16.431.788	17.828.594	17.847.260
2008	1,10	1,34	16.227.815	17.811.333	21.689.667
2009	0,87	0,96	16.259.603	14.179.548	15.638.872
2010	0,78	0,93	15.633.113	12.221.940	14.513.047
2011	0,85	1,09	15.360.265	13.070.749	16.732.542
2012	0,85	1,18	14.739.073	12.597.302	17.407.179
2013	0,76	1,12	14.258.278	10.799.227	15.960.586
2014	0,91	1,24	14.043.709	12.764.109	17.359.505
2005-2007	1,06	1,10	15.745.695	16.750.160	17.397.451
2008-2014	0,87	1,12	15.217.408	13.349.172	17.043.057
2005-2014	0,93	1,12	153.758.940	143.694.688	171.493.750

Kelda: Hagstova Føroyar, P/F Magn og P/F Effo

³⁴ korrigeret

Sum sæst í talvuni omanfyri, hevur miðalprísmunurin í tíðarskeiðinum 2005-2014 verið umleið 1 kr., líkamikið hvønn samanborið hevur verið við. Samlaði meirkostnaðurin fyri alt tíðarskeiðið hevur verið 144 mió. kr., um samanborið verður við Norðurlond, og 172 mió. kr., um samanborið verður við ES.

Verður hugt eftir tíðarskeiðunum 2005 til 2007 og 2008 til 2014 so sæst, at prísmunurin millum Norðurlond og Føroyar er minkaður nakað, meðan munurin millum Føroyar og ES er óktur nakað. Í tíðarskeiðinum 2005 til 2007 var árligi meirkostnaðurin 17 mió. kr. sammett við Norðurlond og ES. Í tíðarskeiðinum 2008 og 2014 var munurin 13 mió. kr. sammett við Danmark og 17 mió. kr. sammett við ES. Yvirskipað kann sigast, at meirkostnaðurin millum Føroyar og umheimin hevur staðið í stað í øllum tíðarskeiðunum.

Diesel

Í talvuni niðanfyri sæst árligi prísmunurin á diesel millum Føroyar og okkara grannar, árligi prísmunurin á diesel millum Føroyar og ES og hvussu nógvir litrar av diesel eru seldir ávísu árinum. Í talvuni er somuleiðis roknað út, hvat prísmunurin kostar føroyska samfelagnum hvørt ár. Triggjar tær síðstu reglurnar vísa munin í miðal fyri tíðarskeiðini 2005-2007, 2008-2014 og 2005 -2014. Meirkostnaðurin fyri tíðarskeiðini 2005-2007 og 2008-2014 er ársmiðal, meðan meirkostnaðurin fyri 2005-2014 er samanlagdur fyri øll árinum.

Talva 6.4.1B: Meirkostnaður á diesel í mun til Norðurlond og ES í tíðarskeiðinum 2005-2014

Ár	Føroyar/Norðurlond (DKK/l)	Føroyar/ES (DKK/L)	Seldir litrar	FO/Norðurlond - Meirkostnaður (DKK)	FO/ES - Meirkostnaður (DKK)
2005	0,36	0,47	20.467.456	7.307.451	9.517.563
2006	0,28	0,45	18.861.538	5.238.556	8.458.048
2007	0,36	0,49	19.566.864	7.014.754	9.520.484
2008	0,49	0,60	19.963.314	9.687.186	11.920.142
2009	0,72	0,94	19.581.065	14.055.301	18.485.932
2010	0,53	0,86	19.557.396	10.425.266	16.810.353
2011	0,60	0,96	20.742.012	12.489.420	19.819.481
2012	0,79	1,07	20.575.148	16.320.261	21.999.472
2013	0,85	1,06	19.259.172	16.369.658	20.382.489
2014	0,87	1,11	18.371.598	16.045.675	20.335.108
2005-2007	0,33	0,47	19.631.953	6.520.254	9.165.365
2008-2014	0,69	0,94	19.721.386	13.627.538	18.536.139
2005-2014	0,58	0,80	196.945.562	114.953.527	157.249.070

Kelda: Hagstova Føroyar, P/F Magn og P/F Effo

Sum talvan vísir, er munurin millum Føroyar og hini Norðurlondini støðugt óktur síðani 2005. Í tíðarskeiðinum 2005 til 2007 var munurin umleið 33 oyru, meðan munurin í tíðarskeiðinum 2008 til 2014 var 69 oyru. Tað merkir, at munurin er tvífaldaður. Støðan er tann sama, tá ið samanborið verður við ES. Verða tíðarskeiðini 2005 til 2007 og 2008 til 2014 samanborin, sæst, at munurin er tvífaldaður. Árligi meirkostnaðurin sammett við Norðurlond í fyrra tíðarskeiðinum var 7 mió. kr. og 9 mió. kr. sammett við ES. Í seinna tíðarskeiðinum er meirkostnaðurin vorðin 14 mió. kr. sammett við Norðurlond og 19 mió. kr. sammett við ES. Samlaði meirkostnaðurin fyri alt tíðarskeiðið er 115 mió. kr., um samanborið verður við okkara grannalond, og 157 mió. kr., um samanborið verður við ES.

Yvirskipað kann sigast, at hóast selda litratalið hevur verið støðugt, er meirkostnaðurin óktur nógv, síðan føroysku oljufeløgini gjørdust sjálvstøðug.

Gassolja

Í talvuni niðanfyri sæst prísmunurin á gassolju millum Føroyar og okkara grannar, árligi prísmunurin á gassolju millum Føroyar og ES og hvussu nógvir litrar av diesel eru seldir í Føroyum ávísu árinum. Í talvuni er somuleiðis roknað út, hvussu nógv prísmunurin kostar føroyska samfelagnum hvørt ár. Triggjar tær síðstu reglurnar vísa ávikavist munin fyri tíðarskeiðini 2005-2007, 2008-2014 og 2005-2014. Meirkostnaðurin fyri tíðarskeiðini 2005-

2007 og 2008-2014 er ársmiðal, meðan meirkostnaðurin fyri 2005-2014 er samanlagdur fyri øll árin.

Talva 6.4.1D: Meirkostnaður á gassolju í mun til Norðurlond og ES í tíðarskeiðinum 2005-2014

Ár	Føroyar/Norðurlond (DKK/l)	Føroyar/ES (DKK/L)	Seldir litrar	FO/Norðurlond - Meirkostnaður (DKK)	FO/ES - Meirkostnaður (DKK)
2005	-0,01	0,05	205.801.183	-1.361.562	10.473.504
2006	0,00	0,02	181.720.710	-569.986	2.791.971
2007	0,00	0,06	184.499.408	-761.762	10.822.179
2008	0,11	0,12	155.560.947	16.521.523	18.738.512
2009	0,35	0,43	130.155.030	45.103.074	56.567.371
2010	0,22	0,44	140.555.030	31.153.021	61.621.283
2011	0,05	0,36	127.811.834	7.011.772	45.528.905
2012	0,19	0,51	137.400.000	25.860.827	70.071.122
2013	0,19	0,61	133.065.089	25.125.495	80.924.211
2014	0,25	0,73	133.378.698	32.981.739	96.992.251
2005-2007	0,00	0,04	190.673.767	-897.770	8.029.218
2008-2014	0,19	0,46	136.846.661	26.251.064	61.491.951
2005-2014	0,13	0,33	1.529.947.929	181.064.141	454.531.308

Kelda: Hagstova Føroyar, P/F Magn og P/F Effo

Viðmerkingar: Tølini fyri gassolju skulua takast við tí fyrivarni, at ein stórur partur av gassoljuni verður seld til skip, og her verður í ávísan mun latin avsláttur. Kappingareftirlitið hevur biðið oljufeløginu skjálprógva hvussu nógv verður latið í avsláttur, men hetta hevur av ymsum orsøkum ikki latið seg gera.

Sum sæst í talvuni, er gassoljan stöðugt dýrkað í Føroyum uttan mun til, um samanbórið verður við okkara grannar ella ES. Í tíðarskeiðinum 2005 til 2007 var so at siga ongin munur millum Føroyar og hini Norðurlondini, men síðani feløginu gjørdust sjálvstøðug, er gassoljan dýrkað við 19 oyrum í miðal. Árligi meirkostnaðurin var í fyrra tíðarskeiðinum áleið -1 mió. kr., um samanbórið verður við okkara grannar, og 8 mió. kr., um samanbórið verður við ES. Í seinna tíðarskeiðinum er munurin nógv øktur. Verður samanbórið við okkara grannar, er munurin í seinna tíðarskeiði 26 mió. kr., og verður samanbórið við ES, er munurin 61 mió. kr. Samlaði meirkostnaðurin fyri alt tíðarskeiðið er 181 mió. kr., um samanbórið verður við Norðurlond, og 455 mió. kr., um samanbórið verður við ES.

Yvirskipað kann sigast, at meirkostnaðurin er øktur nógv, síðani føroysku oljufeløginu gjørdust sjálvstøðug. Henda øking er farin fram, hóast talið á seldum litrum er minkað nógv. Í 2005 vóru 205 mió. litrar seldir, meðan talið í 2014 var 133 mió.

Samlaði meirkostnaðurin sammett við onnur Norðurlond og ES

Í talvuni niðanfyri sæst, hvussu stórur meirkostnaðurin hevur verið fyri hvørt brennievni og samlað, tá samanbórið verður við Norðurlond og ES.

Talva 6.4.1E: Samlaði meirkostnaður fyri øll brennievni í tíðarskeiðinum 2005-2014

Meirkostnaður 2005-2014 (mió. kr.)	Bensin Diesel Gassolja Tilsamans			
	Føroyar ímun til Noðurlond	144	115	181
Føroyar ímun til ES	171	157	455	783

Kelda: Talvurnar 6.4.1A-D

Sum talvan omanfyri vísir, hevur prísmunurin á brennievnum í Føroyum og okkara grannalondum kostað føroyska samfelagnum 440 mió. kr. ella umleið 49 mió. kr. árliga. Verður samanbórið við londini í ES, hevur hesin prísmunur kostað føroyska samfelagnum umleið 783 mió. kr. ella umleið 87 mió. kr. árliga. Munurin millum okkara grannalond og ES er uttan iva tann, at okkara grannalond eru leysari av fossilum brennievnum enn restin av Evropa.

6.4.2 Gongdin á bruttovinninginum á brennievnum

Umframt at samanbera við prísstöði í øðrum londum, hevur Kappingareftirlitið hugt at, hvussu bruttovinningurin á einstøku brennievnum hevur verið síðani 2005. Somuleiðis er hugt eftir, hvussu bruttovinningurin var, áðrenn oljufeløgini fóru úr samtøkunum Statoil og Shell samanborið við, hvussu gongdin hevur verið síðani. Bruttovinningurin er her settur upp sum munurin millum Platts og føroysku listaprisirnar - avgjöld og mvg frádrigin.

Bensin

Í talvuni niðanfyri sæst munurin millum árligu Platts skrásetingina fyri bensin og árliga føroyska prísir á bensini, umframt selt litratil og bruttovinning.

Talva 6.4.2A: Bruttovinningur á bensini í tíðarskeiðinum 2005 til 2014

Ár	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2005-2014
Prísir - Platts (DKK)	1,8	1,8	1,8	2,0	1,8	1,8	1,9	2,0	2,0	2,1	1,9
Seldir litrar (1.000 l)	14.833	15.972	16.432	16.228	16.260	15.633	15.360	14.739	14.258	14.044	153.759
Bruttovinningur (mió. kr.)	27	29	30	33	29	28	30	30	28	30	293

Kelda: Platts, Magn og Effo

Sum talvan vísir, hevur selda bensini í litrum verið støðugt hesi árin, og munurin millum Platts og føroyska bensinprísir hevur somuleiðis verið støðugur. Bruttovinningurin hevur tískað um 29 mió. kr. Í hesum bruttovinningi er eykakostnaðurin, sum føroysku oljufeløgini skulu gjalda afturat Platts, ikki íroknaður, flutningskostnaðurin er heldur ikki tikin við.

Kappingareftirlitið hevur mett hesar kostnaðir at vera umleið 16 oyru fyri liturinum. Í sambandi við hoyringina hava oljufeløgini ikki havt nakrar viðmerkingar til hesa meting. Verður støði tikið í metingini hjá Kappingareftirlitinum, vóru hesir kostnaðir tilsamans 2,25 mió. kr. í 2014.

Diesel

Í talvuni niðanfyri sæst munurin millum árligu Platts skrásetingina fyri diesel og árliga føroyska prísir á diesel, umframt selt litratil og bruttovinningurin.

Talva 6.4.2B: Bruttovinningurin á diesel í tíðarskeiðinum 2005 til 2014

Ár	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2005-2014
Prísir - Platts (DKK)	1,17	1,18	1,20	1,51	1,78	1,66	1,82	2,00	2,00	2,10	1,6
Seldir litrar (1.000 l)	18.372	19.259	20.575	20.742	19.557	19.581	19.963	19.567	18.862	20.467	196.946
Bruttovinningur (mió. kr.)	21	23	25	31	35	33	36	39	38	43	324

Kelda: Platts, Magn og Effo

Sum talvan vísir, hevur selda dieselmongdin verið støðug hesi árin, men munurin millum Platts og føroyska dieselprísir er øktur áhaldandi. Í 2005 var bruttovinningurin 21 mió. kr., og 10 ár seinni var bruttovinningurin 43 mió. kr. Sostatt er bruttovinningurin tvífaldaður í 10 ár.

Verður talva 6.4.2B samanborin við talvu 6.4.1B, kann staðfestast, at bruttovinningurin er øktur, tí føroysku feløgini hava hækkað sínar söluprísir lutfalsliga.

Í hesum bruttovinningi er eykakostnaðurin, sum føroysku oljufeløgini skulu gjalda afturat Platts ikki íroknaður, og flutningskostnaðurin er heldur ikki tikin við.

Kappingareftirlitið hefur mettt hesar kostnaðir at vera umleið 16 oyru fyri liturin. Í sambandi við hoyringina hava oljufeløgini ikki havt nakrar viðmerkingar til hesa meting. Verður støði tikið í metingini hjá Kappingareftirlitinum, vóru hesir kostnaðir tilsamans 3,3 mió. kr. í 2014.

Gassolja

Í talvuni niðanfyrri sæst munurin millum árligu Platts skrásetingina fyri gassolju og árliga føroyska prísinn á gassolju, umframt selt litratál og bruttovinningur.

Talva 6.4.2D: Bruttovinningurin á gassolja í tíðarskeiðinum 2005 til 2014

Ár	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2005-2014
Prísur - Platts (DKK)	0,59	0,64	0,65	0,91	1,18	1,14	1,11	1,31	1,37	1,49	1,0
Seldir litrar (1.000 l)	205.801	181.721	184.499	155.561	130.155	140.555	127.812	137.400	133.065	133.379	1.529.948
Bruttovinningur (mió. kr.)	122	117	121	142	153	161	142	180	182	199	1.517

Kelda: Platts, Hagstovan, Magn og Effo

Sum talvan omanfyri vísir, er árliga selda litratálið fallið nógv í tíðarskeiðinum. Í 2005 vóru 206 mió. litrar seldir, meðan í 2014 er talið fallið til 133 mió. litrar. Í sama tíðarskeiði er munurin millum Platts skrásetingina og gassoljuprísinn trífaldur. Tað hefur havt við sær, at hóast litratálið er fallið við 73 mió litrum, sum er 35 % minking, er bruttovinningurin øktur úr 122 mió. kr. í 2005 til 199 mió. kr. í 2014.

Verður talva 6.4.2D samanborin við talvu 6.4.1D, verður staðfest, at bruttovinningurin er øktur, tí føroysku feløgini hava hækkað sínar söluprísir lutfalsliga.

Í hesum bruttovinningi er eykakostnaðurin, sum føroysku oljufeløgini skulu gjalda afturat Platts, ikki íroknaður, og flutningskostnaðurin er heldur ikki tikið við.

Kappingareftirlitið hefur mettt hesar kostnaðir at vera umleið 16 oyru fyri liturin. Í sambandi við hoyringina hava oljufeløgini ikki havt nakrar viðmerkingar til hesa meting. Verður støði tikið í metingini hjá Kappingareftirlitinum, vóru hesir kostnaðir tilsamans 21,3 mió. kr. í 2014.

Samanbering av tíðarskeiðunum 2005-2007 og 2008-2014

Í talvuni niðanfyrri sæst árligi bruttovinningurin fyri øll trý brennievnini tíðarskeiðini 2005-2007 og 2008-2014. Fram til 2007 vóru føroysku oljufeløgini partur av samtøkunum hjá ávíkavist Shell og Statoil, men eftir 2007 hava tey verið sjálvstøðug.

Talva 6.4.2E: Árligi bruttovinningurin í tíðarskeiðinum 2005-2007 og 2008 - 2014

Árligi bruttovinningurin	2005-2007	2008-2014	Munur
Bensín	29	30	1
Diesel	23	36	13
Gassolja	120	165	46
Tilsamans fyri árið	171	231	60

Kelda: Talva 6.4.2A, 6.4.2B, og 6.4.2D

Sum talvan vísir, er árligi bruttovinningurin á bensini umleið tann sami bæði tíðarskeiðini, meðan árligi bruttovinningurin á diesel og gassolju er nógv øktur. Árligi bruttovinningurin á diesel er øktur við 13 mió. kr., meðan bruttovinningurin á gassolju er øktur við 46 mió. kr.

Um bruttovinningurin á gassolju í 2014 var hin sami sum í tíðarskeiðinum 2005-2008 hevði munurin millum føroyska prísinn og Platts verið 63 oyru. Tað hevði svarað til ein listaprís á 4,62 kr. uttan avgjald og mvg sammett við 5,48 kr. fyri hvønn litur, sum prísurin annars var í 2014.

Somuleiðis ber til at staðfesta, at um bruttovinningurin á diesel var 23 mió. kr. í 2014, hevði munurin millum Platts og listaprísir verið 1,17. Tað hevði svarað til, at listaprísir í 2014 var 5,24 kr. fyri hvønn litur og ikki 6,16 kr. fyri hvønn litur, sum hann annars var í 2014.

Talvan vísir somuleiðis, at samlaði bruttovinningurin fyri hvørt ár er øktur við 60 mió. kr. síðani føroysku oljufeløgini fóru úr samtøkunum hjá ávikvaist Statoil og Shell.

6.4.3 ROIC – Return on invested capital

Føroysku oljufeløgini hava víst á, at í sambandi við at tey fóru úr samtøkunum hjá ávikavist Statoil og Shell, eru kostnaðirnir hækkaðir. Oljufeløgini hava í hesum sambandi víst á, at tað t.d. er nógv dýrari at keypa brennievni. Kappingareftirlitið hevur staðfest, at fyri 2008 fingur føroysku oljufeløgini avsláttur í sambandi við keyp, tí tey vóru dótturfeløg hjá ávikavist Statoil í Noreg og Shell í Danmark. Avslátturin til stórar kundar var umleið 6 oyru fyri hvønn litur. Í sambandi við hoyringina hava oljufeløgini víst á, at bretski kappingarmyndugleikin viðurkennir, at bruttovinningurin hjá oljufeløgum í oyggjasamfeløgum noyðist at vera hægri, tí marknaðirnir eru minni, og kostnaðurin fyri hvønn litur tískil er hægri.

Fyri at hava atlit at møguligum munum, sum eru millum londini, er ROIC fyri føroysku, dansku og svensku vinnurnar roknað. Fyrimunurin við at brúka ROIC er, at tá verður atlit tikið fyri møguligum munum. Frymilin er³⁵:

$$ROIC = \frac{EBITA}{\text{Miðal íløgukapitalur, frádrigið goodwill}}$$

EBITA er úrslitið av rakstri, áðrenn atlit eru tikið fyri fíggingini av felagnum og hvussu felagið hevur valt at avskriva síni rakstrartól. Miðal íløgukapitalur er kapitalur, sum er brúktur til at skapa rakstrarvirkssemi. Styrkin við at brúka íløgukapital heldur enn fígjarjavna er, at avkast, sum verður staðfest, er tað, sum kemur frá rakstrarognum sammett við eitt samanblanda avkast frá rakstrar- og fígjarognum.

Tvær rættleiðingar eru gjørdar í ROIC útrokningini. Í fyrsta lagi er goodwill drigið frá miðal íløgukapitalinum. Tað er gjørt sambært tilmæli frá Finansforeningen,³⁶ ið sigur, at um ROIC verður brúkt til at gera samanberingar millum feløg, skal goodwill verða drigið frá miðal íløgukapitalinum.

Í øðrum lagi eru rættleiðingar gjørdar fyri tær uppskrivingar av materiellu støðisognini, sum bæði feløg framdu í 2008. Uppskrivningarnar vórðu framdar í sambandi við lógarbroyting um skatting av kapitalvinningi³⁷. Broyingin hevði við sær, at materiella støðisognin hjá feløgnum í 2008 varð skrivað upp við umleið 140 mió. kr.

Tað er greitt, at tá ið hesar uppskrivingar vórðu framdar vegna eina lógarbroyting heldur enn rakstraligar umstøður hjá feløgnum, hevði tað verið skeivt at hugt eftir gongdini í ROIC uttan frammanundan at stilla fyri hesar uppskrivingar. Stillingin fer fram á tann hátt, at uppskrivingarnar á materiellu støðisognini í miðal eru drignar frá íløgukapitalinum.

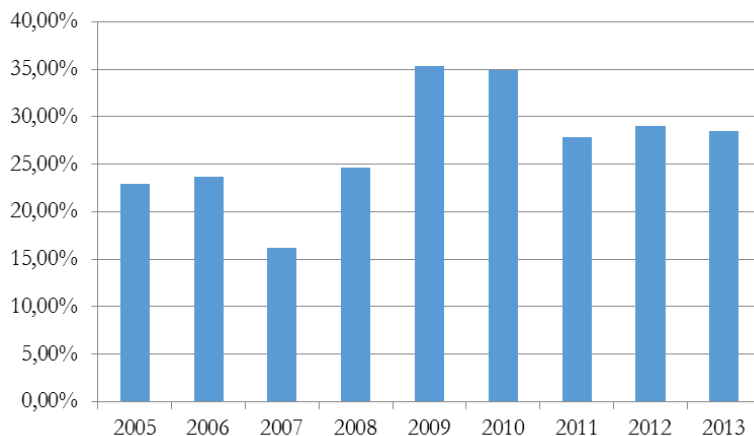
³⁵ EBITA/Gennemsnitlig investeret kapital ekskl. goodwill

³⁶ Anbefalinger & Nøgletal 2015

³⁷ Ll. Nr. 164 frá 21. Desember 2001 um skatting av kapitalvinningi

Á mynd 6.4.3A sæst samlaða ROIC fyri Magn og Effo árinum 2005 til 2013. Sum myndin vísir, er ROIC hækkað nógv í hesum tíðarskeiði. Miðtalið fyri ROIC í tíðarskeiðinum 2005 til 2007, tá oljufeløgini ikki vóru í samtökum, var 21%, men frá 2008 til 2013 var tað 30%.

Mynd 6.4.3A: ROIC fyri føroysku vinnuna - árinum 2005 til 2013

Kelda: P/f Magn, P/f Effo

Sum myndin eisini vísir, er gongdin í ROIC rættiliga lík gongdini í bruttovinningum. Tað gevur ábending um, at økti bruttovinningurin ikki er farin til at dekkja hækkaði kostnaðir, men endar sum eyka avkast til partaeigararnar.

Spurningurin má tí setast, um avkastið hjá føroysku oljufeløgumum í dag er ov høgt ella um avkastið hevur verið ov lítið, áðrenn feløgini gjørdust sjálvstøðug. Tað er sjálvsagt ein torførur spurningur at svara, men ein samanbering við ROIC hjá líknandi feløgum í øðrum Norðanlondum kann geva okkum eina hillung av, um avkastið er ov høgt ella ikki.

Er avkastið lægri enn hjá líknandi feløgum í øðrum Norðurlondum, kann sigast, at uppáhaldið hjá oljufeløgumum, um at tað vegna serstøkar føroyskar umstøður er neyðugt at hava hægri bruttovinning í Føroyum, møguliga er rætt. Hava føroysku oljufeløgini harafturímóti hægri avkast enn líknandi feløg í Norðurlondum, kann staðfestast, at umstøðurnar í Føroyum ikki rættvísgera tann munin, sum er.

Kappingareftirlitið hevur tí útvald nøkur feløg í Danmark og Svøríki sum skulu umboða vinnurnar í hesum londum. Tvær fyrirteytir eru í sambandi við útveljingina. Í fyrsta lagi skal samlaði umsetningurin hjá útvaldu feløgumum verða somikið stórur, at hann kann sigast at verða umboðandi fyri marknaðin. Í øðrum lagi skulu tey feløg, sum verða útvald, hava eitt virksemt, sum líkist tí hjá føroysku feløgumum. Tað vil siga, at feløg skulu hava eitt virksemt, sum er avmarkað til heil- og smásølu av brennievni. Feløg, sum m.a. hava oljuleiting við í sínum roknskapi, verða ikki tikin við. Hevur ein fyrirtøka hinvegin lagt síni virkisøkir í dótturfelag, verður roknskapurin hjá dótturfelagnum, sum hevur nøkulunda sama virksemt sum føroysku oljufeløgini, brúktur.

Tey dansku feløgini, sum eru útvald at umboða dansku vinnuna, eru: Q8, Haahr Bensin, Statoil, Uno-X Automat, Uno-X Energi, Samtank³⁸, OK Plus. Feløgini umboða meir enn 50% av marknaðinum. Svensku feløgini, sum eru útvald at umboða svensku vinnuna, eru: OK-Q8, St1, Statoil, Prem. Feløgini umboða meir enn 50% av marknaðinum.

³⁸ Felagið Samtank A/S er tikið við, tí teir hava heilsululíðið hjá UnoX og OK um hendi.

Tað hevði verið ynskiligt at havt ROIC fyri norsku vinnuna, men tað letur seg illa gera. Stórar rembingar hava verið í norsku vinnuni, tískil hevði ein útrokning av ROIC fyri norsku vinnuna í verið misvísandi.

Í 2010 seldi Statoil í Noregi kanadiska felaganum Alimentation Couche-Tard Inc sína smásølu. Smásøluvirkssemið lá í eignum samtaki, og felagið Statoil Fuel & Retail AS var móðurfelag. Avtalað var, at kanadiska felagið kundi brúka samleikan hjá Statoil fram til apríl 2016, men eftir tað skuldu bensinstøðirnar hjá felagnum hava samleikan hjá Circle K, sum Alimentation Couche-Tard Inc eigur.

Í oktober 2015 seldi Norsk Shell finska felaganum St1 Nordic sína smásølu. Í hesum sambandi er smásøluvirkssemið lagt í Shell Smart Fuel AS, men árin 2010-2014, sum er tíðarskeiðið, ið verður nýtt til samanberingarnar, lá virkssemið í Norsk Shell AS. Í hesum roknskapi er skilt ímillum up-stream & down-stream, men roknskapurin vísir ikki á nøktandi hátt hvat up-stream og down-stream fevnir um, herundir um goymslu virkssemi er partur av up-stream ella down-stream.

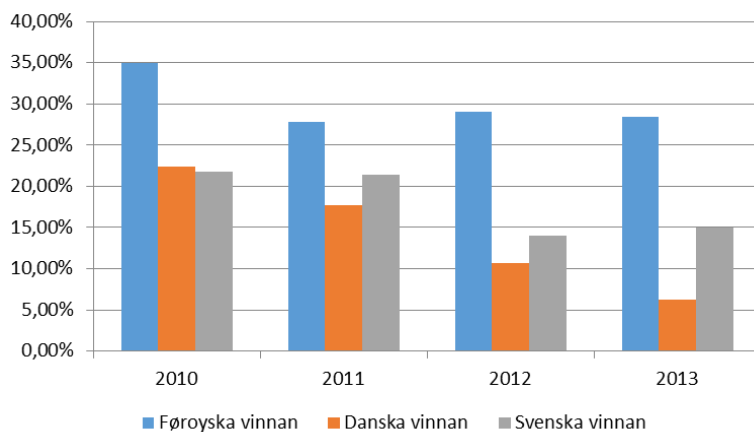
Tað, sum er galdandi fyri bæði feløgi, er, at tey eru sloppin undan at gera samtaksroknskap, tí tey eru/vóru í øðrum altjóða samtøkum.

Felagið Exxon Mobil rekur m.a. smásølu av brennievni í Noregi undir Esso samleikanum. Smásølan, heilsølan og framleiðslan av ráolju til brennievni liggur í sama felag. Tað vil siga, at felagið ikki hevur, sum annars er vanligt, lagt smá- og heilsøluvirkssemið í egið felag. Tískil nyttar ikki at taka Exxon Mobil við í útrokninga av ROIC fyri norsku vinnuna.

Feløgin omanfyri eru rættiliga stór á norska marknaðinum fyri heil- og smásølu. Verður støði t.d. tikið í nógð av bensinstøðum hjá feløgnum, høvdu hesi feløg umleið 1.000 bensinstøðir av teimum 1.500 bensinstøðunum, sum vóru í Noregi í 2014. Ein útrokning av ROIC fyri norsku vinnuna, har støði varð tikið í Uno X, Best og ST, 1 hevði tískil ikki verið umboðandi fyri norsku vinnuna.

Á talvuni 6.3.2B sæst ROIC fyri føroysku, svensku og dansku vinnuna árin 2010 til 2013.

Mynd 6.3.2B: ROIC fyri føroysku, dansku og svensku vinnuna – árin 2010 til 2013

Kelda: P/f Magn, P/f Effo, www.virk.dk, www.bolagsverket.se

Sum myndin vísir, hevur avkastið hjá føroysku vinnuni verið hægst øll árin. Harafturat sæst, at ROIC hjá føroysku vinnuni var støðugt árin 2011 til 2013, meðan ROIC hjá dansku og svensku vinnuni var fallandi tað tíðarskeiði. Avkastið hjá føroysku vinnuni var 10-22 prosentstig hægri enn hjá dansku vinnuni og 6-15 prosentstig hægri enn hjá svensku vinnuni.

Uppáhaldið hjá kappingarmyndugleikanum í Bretlandi, sum Magn hevur víst á í sínum hoyringarskrivi, er, at feløg í smærri oyggjasamfeløgum, sum eitt nú á Isle of Man, noyðast at hava hægri bruttovinning enn feløg á fastlandinum. Tað noyðast oljufeløgin, um tey skulu klára at dekkja eyka kostnaðirnar, sum virkssemi í

oyggjasamfeløgum hevur.

Útrokningarnar av ROIC vísa, at Magn og Effo fáa eitt avkast, sum er nógv hægri enn feløg í Danmark og Svørík fáa. Av hesi orsök kann verða víst aftur, at hækkingin í bruttovinninginum, sum er farin fram síðani 2008, er neyðug fyri at dekkja eyka kostnaðir hjá føroysku oljufeløgum.

6.5 Niðurstøða

Staðfest er, at í tíðarskeiðnum frá 2005-2014 eru bensin- og dieselpírísirnir í Føroyum sum heild hægri enn í okkara grannalondum og ES. Sama tíðarskeið hevur gassoljupírísurnir í Føroyum ligið niðan fyri prísstøðið í Danmark og Noregi, men omanfyri prísstøðið í Svøríki, Finnlandi og ES.

Tá ið samaborið verður við Platts skrásetingina, prísir í okkara grannalondum ella hugt verður eftir meirkostnaði ella ROIC sæst, at framferðin hjá føroysku oljufeløgum broytist grundleggjandi, eftir at tey fóru úr samtøkunum hjá ávíkavist Shell og Statoil.

Tað er serliga týðiligt, at oljufeløgini eftir 2008 hækkað vinningin á diesel og gassolju, meðan bensin verður órørt. Hvør orsøkin er til tað, er óvis.

Síðani 2008 hava føroysku oljufeløgini hvørt ár tikið 60 mió. kr. meira í bruttovinningi. Orsøkin til tað kann ikki verða hækkaðir kostnaðir, tí síðani 2008 er ROIC somuleiðis hækkað við 5-10 prosentstigum. Tað merkir, at hækkaði bruttovinningurin endar sum eyka avkast av íløgukapitali.

Samanborið við líknandi oljufeløg í Danmark, Svøríki og Finnlandi er avkastið, mált sum ROIC, eini 5-10% hægri í Føroyum.

Avleiðingin av hesi broyttu framferðini hjá oljufeløgum er, at føroyska samfelagið, brúkarar og vinna, árliga rinda ein eykakostnað á 60 mió. kr.

2. PARTUR – HVÍ ER STØÐAN Á OLJUMARKNAÐINUM, SUM HON ER?

Kapittul 7: Kappingin í Føroyum

Tvey feløg eru á føroyska oljumarknaðinum, og tey hava nærum javnt stóran part av marknaðinum. Tískil ber til at staðfesta, at føroyski marknaðurin er fevndur av eini duopol støðu.

Fleiri viðurskifti gera seg galdandi, tá ið kapping á einum marknaði verður lýst. Í hesum parti verður komið inn á viðurskifti s.s. ráðandi støður, prísleiðarar, paralellisma og ástøði um duopol. Hesi viðurskiftini verða sett í eitt verkligt høpi, soleiðis at til ber at síggja, hvørjar avleiðingar viðurskiftini hava. Yvirskipað eru tvær fyrítøkur á føroyska oljumarknaðinum, og tískil er ástøðið um duopol áhugavert.

7.1 Ástøðið um duopol

Ástøðiliga verða oligopolmarknaðir, herundir duopolar, staðsettir millum fullkomna kapping og monopol. Oligopolmarknaðir hava nevnliga eyðkenni frá bæði myndlinum fyri fullkomna kapping og myndlinum fyri monopol. Oligopolmarknaðir hava eisini eitt eyðkenni, sum er, at framferðin er treytað sínámillum.

Á marknaði við fullkomnari kapping eru so nógvar fyrítøkur, at útboðið hjá eini fyrítøku er bert ein avmarkaður partur av samlaða útboðnum. Tí hevur útboðið hjá eini fyrítøku lítt ella onga ávirkan á marknaðarprís. Sagt verður, at fyrítøkur á marknaðinum eru prístakarar heldur enn príssetarar.

Støðan á einum oligopolmarknaði er øðrvísi. Avmarkaða talið av fyrítøkum ger, at útboðið hjá eini fyrítøku er ein lutfalsliga stórur partur av samlaða útboðnum. Tí hevur útboðið hjá eini fyrítøku stóra ávirkan á marknaðarprís.

Avmarkaða talið av fyrítøkum á einum oligopolmarknað gevur hvørjari einstakari fyrítøku móguleika at halda eyga við øðrum fyrítøkum á marknaðinum. Av somu orsök ber eisini til hjá eini fyrítøku at meta um, hvat aftursvarið hjá kappingarneytum fer at vera til ávísa atgerð, sum fyrítøkan umhugsar at fara undir.

Omanfyri nevndu viðurskifti gera, at framferðin hjá fyrítøkum á oligopolmarknaðum gerst sínámillum treytað. Tað merkir, at framferðin hjá fyrítøkum er myndað av, hvat væntaða aftursvarið hjá kappingarneytum fer at vera. Ein háttur fyri slíkari framferð hjá fyrítøkum á oligopolmarknaði eru sokallaðar tigandi avtalur.

7.2 Tigandi avtalur

Tigandi loyniligar avtalur (tacit collusion) eru avtalur, ið ikki eru gjørdar í beinleiðis samstarvi. Tigandi avtalur verða eisini nevndar “samskipað framferð” ella “tigandi samskipan”. Hóast hini heitini, verður hugtakið “tigandi avtala” nýtt í hesi kanningini, tí tað heitið verður vanliga nýtt í altjóða bókmentum.

Tigandi avtalur kunnu m.a. fevna um samskipan av prísnum og uppbyti av marknaði, sum fyrítøkurnar óheftar og av sær sjálvum luttaka í. Henda framferð kann føra til hægri prísir, sum allar fyrítøkurnar fáa gagn av.

Tigandi avtalur nýtast ikki at vera avtalað spæl ella kappingarsemjur³⁹, heldur ikki nýtast tær at vera komnar í lag gjøgnum samskifti millum tær fyrítøkur, sum eru við. Heitið verður nýtt, tí avleiðingarnar (t.d. somu prísir) eru tær somu, sum um talan var um eina beinleiðis kappingarsemju. Skaðiligu árinini á kappingina eru mett at vera eins stór undir tigandi avtalum sum undir beinleiðis kappingarsemjum.

Nýggj norsk kanning um norska oljumarknaðin vísir, at tigandi avtalur hava betri gróðrarmóguleikar, tá ein marknaður lýkur treytunum niðanfyri:

³⁹ Kartel

- Fáir aktørar
- Fyrítøkurnar eru vertikalt sameindar
- Gjøgnumskygni á marknaðinum ger, at tað er lætt at samskipa tigandi avtalur
- Einsháttaðar vørur (homogene produkter)
- Samsvar er millum fyrítøkurnar
- Miðsavning á marknaðinum (Herfindal index)

Vit vita longu, at við duopolstøðuni, sum føroyski oljumarknaðurin er í, eru fáir aktørar. Niðanfyrir verður lýst, hvussu hini viðurskiftini á økinum síggja út í Føroyum.

Vertikalt sameindar fyrítøkur

Báðar oljufyrítøkurnar í Føroyum eru vertikalt sameindar fyrítøkur. Tað merkir, at fyrítøkurnar eiga ella reka fleiri liðir í veitingarkervinum. Vertikala veitingarkervið í Føroyum er innflutningur av brennievni, oljugoymslur, bunkring, oljubilar og bensinstøðir. Umframt hesar liðirnar í veitingarkerevinum kunnu stórar útlenskar oljufyrítøkur eisini eiga bæði oljuskíp, reinsarí, boripallar o.s.fr. Trupulleikin við marknaðum við fáum vertikalt sameindum fyrítøkum er, er at tað er dýrt hjá nýggjum kappingarneytum at koma inn á marknaðin.

Í staðin fyri at bensinstøðir við prísí kappast um kundar, kunnu vertikalt sameindar fyrítøkur áseta prís sentralt. Allar bensinstøðir í Føroyum hava sama prís á bensini og diesel. Tað kemst av, at føroysku oljufeløgini seta prísirnar á brennievni sentralt. Sambært føroysku oljufeløgnum avgera sokallaðu umboðsstøðirnar⁴⁰ sjálvar prísir á brennievni, men hesar brúka eisini sentrala prísir.

Um nakrar fáar vertikalt sameindar fyrítøkur eru á marknaðinum, hava tær harumframt lættari við at samskipa eina ósamsvarandi prísáseting og samskipa javnfara framferð⁴¹, sum komið verður inn á seinni í kanningini.

Á oljumarknaðinum í Føroyum eru ongar horisontalt sameindar fyrítøkur, sum til ber at síggja í t.d. Norðanlondum. Horisontalt sameindar fyrítøkur eiga ella reka ein lið í veitingarkervinum. Tað kann t.d. vera fyrítøka, sum eigur nakrar ómannaðar bensinstøðir, og sum tískil keypir bensin frá bensingoymslum hjá einari vertikalt sameindari fyrítøku.

Einsháttaðar vørur

Bilar, buksur, skógvar o.s.fr. eru ymiskar vørur, har keyparin kann velja millum ymisk merkir. Keyparin kann spyrja eftir vøru, sum hann hevur serligan tokkað til. Samstundis hevur stórt gjøgnumskygni á marknaði við ymiskum vørum gagnliga ávirkan á kappingina og harvið prísir.

Brennievni er harafturímóti ein einshátta vøra. Viðv. einsháttaðum vørum er støðan tann, at keyparin ikki hevur fleiri ymisk sløg av t.d. diesel at velja ímillum. Á einum marknaði við stórar kapping millum fleiri fyrítøkum við einsháttaðum vørum, er brúkarin sera tilvitaður um prís, og skiftir tískil veitara í somu løtu sum annar veitari er bíligari.

Gjøgnumskygni á oljumarknaðinum

Tá ið stórt gjøgnumskygni er á prísí á einum marknaði, verður tað í fyrstu atløgu mett sum ein jalig støða. Fyri brúkaran kann tað hava stóran týdning, at hann á ein lættan hátt kann meta um, hvar hann fær tann bíligasta prísir. Gott dømi um tað t.d. heimasíðan www.pricefinder.dk, sum uttan iva verður nógv brúkt í Danmark.

Stórt gjøgnumskygni á einum marknaði kann tó verða eitt tvíeggjað svør. Um prísir á einum marknaði við einsháttaðum vørum, sum t.d. brennievni, er væl lýstur í almenninginum, er lættari hjá fyrítøkunum á marknaðinum at laga prísir eftir kappingarneytum og harvið samskipa eina javnseting í prísí.

⁴⁰ Umboðsstøð er fyrítøka, sum eftir avtalu við oljufelag brúkar teirra merki.

⁴¹ Paralell conduct

Tað merkir, at um somu fyrítøkurnar fylgja prísinum hjá hvørjum øðrum, kunnu tær tillaga prís, áðrenn brúkarin hevur valt at skifta veitarar. Tað ger tað samstundis einfaldari at fáa í lag og samskipa tigandi avtalur.

Føroyski oljumarknaðurin er gjøgnumskygdur, tí her eru einans tvær fyrítøkur, og tær lýsa báðar við vegleiðandi prísunum á teirra almennu heimasíðu.

Samsvar millum fyrítøkur

Stórt samsvar er millum oljufeløgini í Føroyum. Umframt at tey undir skiftandi navni og eigarum hava verið einaráðandi á føroyska marknaðinum í mong áratíggju, eru báðar fyrítøkurnar vertikalt sameindar⁴² og veitarar av somu brennievnum. Fyrítøkurnar eiga og/ella reka heilsølu av brennievni, bensinstøðir og flutning av brennievni.

Harumframt eru teirra marknaðarpartar av bensini, diesel og gassolju so at siga eins stórir.

Lýsing av kappingarstyrki

Tá ið kappingarviðurskifti á einum marknaði verða lýst, kunnu nakrir vísarar⁴³ setast upp, sum kunnu virka við til at greina viðurskiftini. Vísarnir eru:

- Miðsavnan
- Tilgongd
- Flytføri

Miðsavnan

Fyri at meta um kappingina á føroyska marknaðinum verður Herfindhal-vísitalið (HHI) nýtt. HHI er eitt háttalag, ið leggur upp fyri sundurbýti av marknaðinum og lutfalsligu støddini á fyrítøkunum á marknaðinum. HHI hækkar, bæði tá ið talið á fyrítøkum lækkar, og tá ið munurin í stødd millum fyrítøkurnar á marknaðinum hækkar.

Marknaðir, har ið HHI liggur millum 1000 og 1800 stig, verða roknaðir sum bert í minni mun at verða miðsavnaðir, marknaðir, har ið HHI er størri enn 1800 stig, verða roknaðir sum miðsavnaðir. Fyri føroyska marknaðin síggja HHI tøluni soleiðis út:

$$HH - index(Bensin) = (44^2 + 56^2) = 5072$$

$$HH - index(Diesel) = (50^2 + 50^2) = 5000$$

$$HH - index(Gassolja) = (50^2 + 50^2) = 5000$$

Í grannalondunum sigst vandi at vera á ferð, tá ið fyra tær størstu fyrítøkurnar hava ein marknaðarpart, ið er størri enn 75% og/ella tá ið HHI er hægri enn 1800. Útrokningarnar vísa, at á føroyska marknaðinum eru HHI tøluni væl oman fyri 1800. Fyri bensin, diesel og gassolju er HHI uml. 5000.

Tilgongd

Eingin tilgongd hevur verið á marknaðinum síðani 1986. P/F Føroya Oljufelag var triði partur á marknaðinum frá 1986 og fram til mitt í nítíárunum. At eingin tilgongd hevur verið á marknaðinum, gevur ábendingar um, at

⁴² Vertically integrated

⁴³ indikatorar

ávís viðurskipti eru, sum forða nýggjum feløgum at koma á inn á marknaðin.

Flytføri

Flytføri lýsir, hvussu marknaðarpartar ár undan ári skifta millum partar á marknaðinum. Flytføri vísir, hvussu góð kappingin er á einum marknaði.- Nógv flytføri merkir størri kapping.

Í talvu 3.2A, 3.2.B og 3.2D sæst hvussu stóran marknaðarpart oljufeløgini hava, tá ið tað snýr seg um sølu av bensini, diesel og gassolju. Í talvunum sæst eisini, at broytingin í marknaðarpørtunum er lítil og eingin á føroyska oljumarknaðinum. Í flestu førum er marknaðarparturin tann sami, einstøk ár eru tó broytingar millum 1 og 2%.

Tigandi avtalur í Føroyum

Samanumtikið vísir tað seg, at tey punktini, sum. norska Kappingareftirlitið hevur sett upp sum góðan gróðrarbotn fyri tigandi avtalur, eru galdandi fyri føroyska oljumarknaðin.

Einans tvey feløg eru á marknaðinum við einari einsháttadari vøru við gjøgnumskygdum prísi. Fyritøkurnar selja somu vøru, hava líka stóran marknaðarpart og eru vertikalt sameindar.

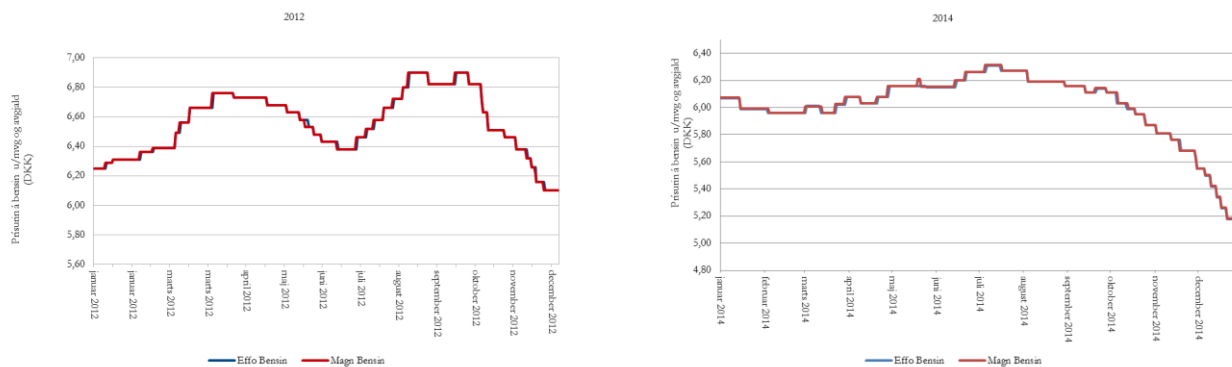
Trupult er at prógva, um tað finst ein tigandi avtala millum oljufeløgini í Føroyum, men at øll omanfyri nevndu punkt í norsku kannningini eru galdandi í Føroyum, gevur eina greiða ábending.

Fyri kappingarmyndugleikar í USA og ES verður javnsett prísáseting eisini mett sum fyrsta ábendingin um samskipaða atferð ella tigandi avtalur. Um talan ikki er um beinleiðis avtalur ella sáttmálar, verður tað í fyrstu atlogu tó ikki mett at vera ímóti lógarverkinum.

7.3 Parallelisma – javnsett prísáseting

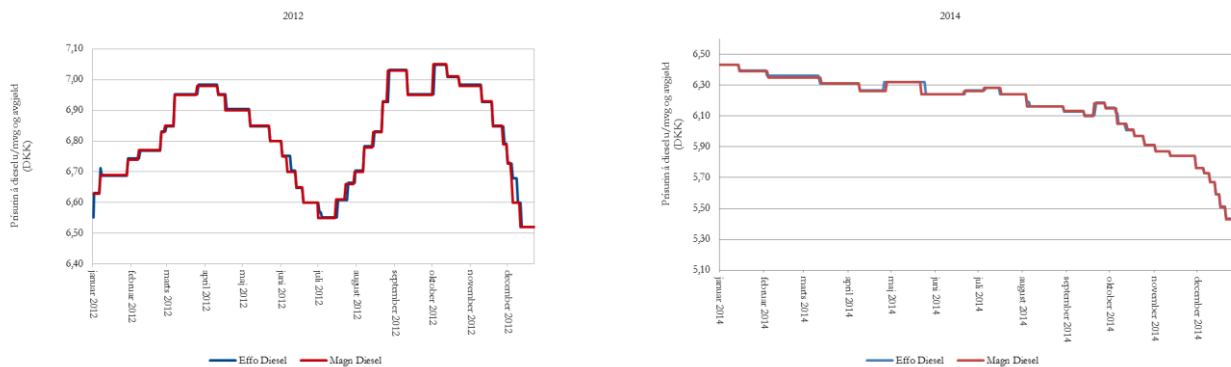
Parallelisma, ella javnsett prísáseting, er tá fyritøkur t.d. broyta prísin á bensini samstundis. Tað er bæði galdandi, tá ið prísurin er á veg upp ella niður. Talvurnar niðanfyrir vísa gongdina við prísunum hjá Magn og Effo í 2012 og 2014. Hesi dømini vísa greið tekin um parallelismu á føroyska oljumarknaðinum.

Mynd 7.3A: Prísbroytingar á bensini í 2012 og 2014

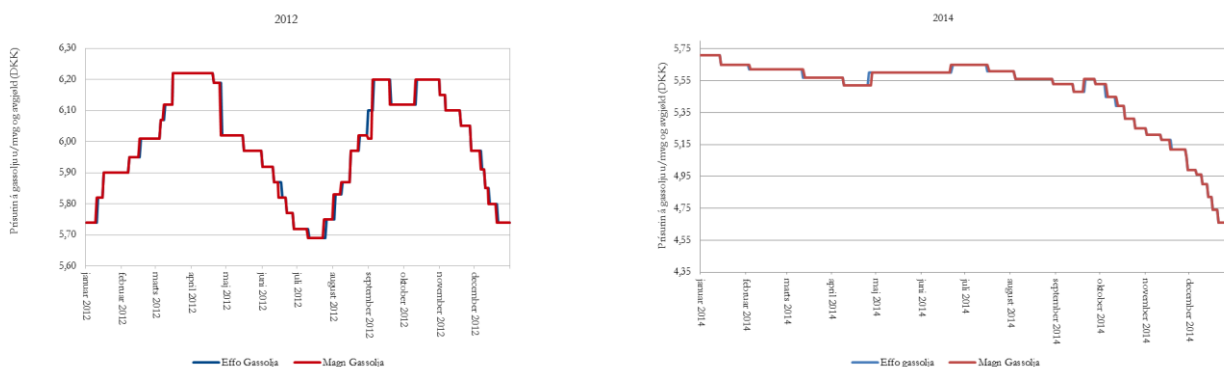
Kelda: Magn og Effo

Mynd 7.3B: Prísbroyingar á diesel í 2012 og 2014

Kelda: Magn og Effo

Mynd 7.3B: Prísbroyingar á gassolju í 2012 og 2014

Kelda: Magn og Effo

Myndirnar vísa gongdina við bensin-, diesel- og gassoljuprísunum hjá Magn og Effo í 2012 og í 2014. Sambært talvunum hava prísirnir hjá báðum feløgnum verið nærum teir somu. Myndirnar vísa eisini, at langt er ímillum, at prísirnir broytast. Myndirnar geva ábendingar um, at duopolstøðan á føroyska marknaðinum ger, at kappingin er lítil.

7.4 Prísleiðari

Ein prísleiðari er ein veitari, sum er ráðandi á marknaðinum. Um hesin veitari ger prísbroyingar, gera hinir veitararnir tað sama. Vanligt er, at prísleiðarin er figgjartiliga betri fyri enn hinar fyrítøkurnar á marknaðinum og er betri førur fyri at kunna “liva við” lægri prísnum. Prísleiðarin kann eisini hava vørur og tænastur, sum hava fyrimunir fram um kappingarneytarnar, ella kann viðkomandi hava so stórar marknaðarføringsligar fyrimunir, at fyrítøkan kann hava hægri prísir enn kappingarneytarnir.

Tað er ikki lætt at staðfesta, hvør er prísleiðari á føroyska marknaðinum, tí bæði oljufeløgini brúka so at siga altíð somu prísir. Men sum dømi ber til at hyggja at onkrum døgum, tá bæði feløgini hava broytt prísirnar sama dag. Tøl frá 2008 vísa, at Magn í 8 førum var fyrr at broyta prísirnar, meðan Effo í 30 førum var fyrr at broyta prísirnar. Verður hugt at øllum prísbroyingunum í 2008 eru eisini ábendingar um, at Effo í flestu førum hevur broytt prísirnar áðrenn Magn.

At Effo í flestum førum var fyrr broyta prísirnar í 2008 gevur ábendingar um, at tað um tað mundið er Effo, sum er prísleiðari á føroyska oljumarknaðinum. Havandi í huga at føroyski oljumarknaðurin er í einari duopolstøðu, har ið báðar fyrítøkurnar eru at kalla líka stórar, kunnu tað í ávísam førum vera onnur viðurskifti, sum gera seg galdandi, tá ið mett verður um, hvør fyrítøka er prísleiðari. Parametur s.s. ognar-,

nevndar- og stjórnarviðurskipti kunnu gera seg galdandi.

Meðan stjórin í Magn í 2008 ikki hevði arbeitt á føroyska oljumarknaðinum, fyrrenn hann varð settur sum stjóri í 2007, hevði stjórin í Effo sitið sum stjóri í felagnum síðani 1996. Tað kann verða ein orsök til, at Magn í 2008 fylgdi prísunum hjá Effo.

7.5 Niðurstøða um kappingina føroyska oljumarknaðin

Kappingin á føroyska oljumarknaðinum er merkt av eini duopol støðu. Oljufeløgini Effo og Magn eiga umleið 50% av marknaðinum.

Til ber at staðfesta, at gróðrabotnurin fyri tigandi avtalum á føroyska oljumarknaðinum er góður. Fyrsta ábendingin um tað er javnsetta prísásetingin, sum er millum bæði føroysku oljufeløgini. Onnur ábendingin kann verða lýst í einum samlaðum pakka, leiðis at báðar fyrítøkurnar eru samsvarandi og vertikalt sameindar á einum duopolmarknaði við høgari marknaðarmiðsavning, har vørurnar eru einsháttaðar.

Allir hesir faktorarnir gera, at tey bæði føroysku feløgini eru í einari felagsráðandi støðu. Ráðandi støðan styrkist av einari marknaðarfording, sum er, at tað er torført hjá nýggjum kappingarneytum at koma inn á ein duopolmarknað á jøvnum føti við tvey oljufeløg, sum eru vertikalt samskipað.

Kapittul 8: Kappingin í øðrum londum

Í undanfarna kapitli varð hugt eftir duopolstøðuni, sum er á føroyska oljumarknaðinum. Í hesum kapitlinum verður hugt eftir, hvussu kappingin við smásølu- og heilsøluvirkssemi er í øðrum londum. Serliga verður hugt eftir støðuni í Noregi, men harumframt verður hugt eftir, hvørji tiltøk onnur lond hava gjørt, fyri at minka um marknaðarfordingarnar í heilsølulíðnum. Til síðst verður tað samanborið við kappingina í Føroyum

8.1 Vertikal sameining er ein trupulleiki

Í stórarri kanning hjá kappingarnevndini í OECD í 2013⁴⁴ var staðfest, at kappingin á oljumarknaðinum í fleiri limalondum er góð, eitt nú í Onglandi. Tað verður tó staðfest, at kappingin á oljumarknaðinum í nógvum londum hevur trupulleikar, serliga har ið tað eru nakrar fáar vertikalt sameindar fyrítøkur sum kappast. Ein av høvuðsorsøkunum til trupulleikar á marknaðum við fáum vertikalt sameindum fyrítøkum er, at tað er so kostnaðarmikið hjá kappingarneytum at koma inn á marknaðin. Harumframt eru eisini trupulleikar við ávísium prísmynstrum sum t.d. parallelismu og ósamsvarandi prísáseting.

Sjálvt á stórum marknaðum s.s. í Týsklandi og Onglandi, eru trupulleikar við vertikalt sameindum fyrítøkum. Fimm tær størstu fyrítøkurnar í Týsklandi eru vertikalt sameindar, og við tí stóra gjøgnumskygninginum við prísnum á bensinstøðum, verður mett, at gróðrabotnurin við tigandi avtalum á týska oljumarknaðinum stórir.

Í Onglandi var tað ein kappingartrupulleiki, at tað vóru nakrar fáar vertikalt sameindar oljufyrítøkur, sum ráddu á marknaðinum. Vertikala sameiningin á enska oljumarknaðinum er tó viknað, og við fleiri horisontalum fyrítøkum er kappingin sambært enska kappingarmyndugleikanum, OFT, styrkna.

Praktiskt dømi um trupulleika við vertikalari sameining

Verður hugt eftir einum praktiskum dømi um vertikala integration úr Spania, eru trý tey størstu oljufeløgini í Spania vertikalt sameind. Herfyri var ein stór sak kallað “the Monday effect”, sum er serlig á tann hátt, at tigandi avtalur eru ikki bara fyri at halda at prísinum uppi⁴⁵.

Sponsku kappingarmyndugleikarnir funnu útav, at hvønn mánadag høvdu oljufeløgini lægri prís. Orsøkin var at finna í einum lista yvir altjóða oljuprísir í kenda tíðarritinum “Oil Bulletin”. Fyri ikki at liggja í dýrara endanum á

⁴⁴ <http://www.oecd.org/competition/CompetitionInRoadFuel.pdf>

⁴⁵ <http://www.oecd.org/competition/CompetitionInRoadFuel.pdf>, s. 292

listanum, høvdu 3 tey stóru oljufeløgini, sum eru vertikalt sameind, samskipað ein lægri prís hvønn mánadag, tí tey høvdu funnið útav, at “Oil Bulletin” bert kannaðu oljuprísirnar mánadagar. Tað praktiska dømið vísir, hvussu vertikalt sameindar fyrirtekur kunnu samskipa prís á einum marknaði.

8.2 Minkandi kapping við øktum bruttovinningi í Noregi

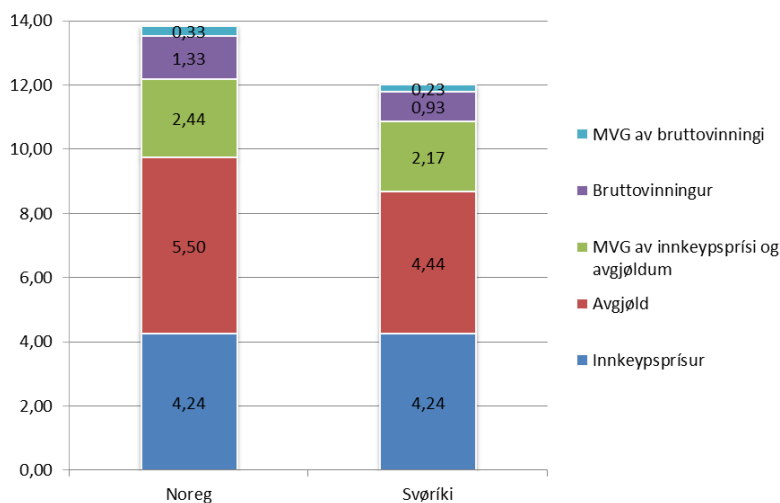
Nú verður hugt eftir kappingartrupulleikum í Noregi. Ein av orsøkunum til tað er, at norska kappingareftirlitið hevur í 2010⁴⁶ og 2014⁴⁷ givið tvær kanningar út um norska oljumarknaðin. Í teimum eru fleiri grundleggjandi faktorar upplýstir, sum kunnu brúkast á einhvørjum oljumarknaði.

Samstundis varð staðfest í kapitli 6, at bruttovinningurin av bensini og diesel í Føroyum er hægri enn í Norðanlondum og ES. Her líkjast vit tó mest Noregi, og tískil er næsti partur um minkandi kappingina við øktum bruttovinningi í Noregi. Til ber at spyrja, hví vit líkjast mest Noregi. Her metir Kappingareftirlitið, at høga prísstøðið í Noregi sum heild hevur eina stóra ávirkan, og at frástöðan í Noregi er so stór. Sambært Statistisk Sentralbyrå er norska markið við Svøríki 1630km og finska og russiska ávikavist 736- og 196 km. Strandalongdin er 2532 km í beinari linju. Men tekur tú fjarðar og víkir við, er strandalongdin 28.953 km. Norska strandalongdin sum heild við øllum oyggjunum er 71.963 km⁴⁸, her er stór fjarstöða sammett við Føroyar.

Norska Kappingareftirlitið vísir á í nýggjastu kanningini av norska oljumarknaðinum, at bruttovinningurin av brennievnum hjá norsku oljufyrirtekunum er alsamt hækkaður síðani 2005. Bruttovinningurin hjá svensku oljufyrirtekunum er ikki øktur samsvarandi, og tískil hevur norska Kappingareftirlitið varhugan av, at kappingin á norska oljumarknaðinum hevur verið avmarkað tað tíðarskeiðið.

Á myndini niðanfyri síggja vit eina lötumynd frá oktober 2011 fyri pumpuprísir á bensini í Noregi og Svøríki.

Mynd 8.2: Samansetningin av pumpuprísirum á bensini í Noreg og Svøríki í oktober 2011

Kelda: Drivstoffmarkedet i Norge - marginøkning og pristopp – Konkurrentilsynet, útg. 2014

Á myndini sæst, at innkeypsprísir er tann sami, meðan avgjöld og mvg eru væl hægri í Noregi. Sjálvt um innkeypsprísir er tann sami, og sjálvt um avgjöld og mvg er hægri, hevur Noreg tað tíðarskeiðið hægri bruttovinning.

Samanbera vit tað við oljufeløgini í Føroyum, kunnu vit í fyrstu atløgu staðfesta, at í hesum tíðarskeiðinum var kostnaðurin fyri ein litur av bensini u/mvg og avgjöld 6,13 DKK.

⁴⁶ Det norske drivstoffmarkedet – Konkurrentilsynet 2010

⁴⁷ Drivstoffmarkedet i Norge-marginøkning og pristopp – Konkurrentilsynet 2014

⁴⁸ <http://www.ssb.no/a/aarbok/kart/i.html>

Norska kappingareftirlitið vísir á, at tað tíðarskeiðið hava oljufyrítøkurnar Shell og ST1 yvirtikið bensinstøðirnar hjá Uno-X og Jet, og tískil kann tað ikki útløkast at henda økta marknaðarsavningin hevur havt ávirkan á hækkingi bruttovinningin.

Umframt at nakrar vertikalt sameindar fyrítøkur eru í Noregi, eru tað serliga triggjar orsøkir sum gera, at norska kappingareftirlitið metir, at bruttovinningurin av brennievnissølu er øktur nógv sammett við samsvarandi í Svøríki. Tær triggjar orsøkirnar eru:

- Sentral prísáseting
- Tigandi avtalur
- Talið á ómannaðum bensinstøðum

Sentral og lokal prísáseting

Tað er vanligt, at oljufeløg, sum eru vertikalt sameind, seta prísir sentralt. Tað verður kallað fyri vegleiðandi prísir. Tann upplýsti vegleiðandi prísurin hjá oljufelagnum er topprísurin, og hereftir kunnu lokalu bensinstøðirnar velja at minka um prísir, alt eftir hvussu hørð kappingin er í umráðnum. Soleiðis er tað eisini í t.d. Noregi, Danmark og Svøríki.

Kappingareftirlitið í Noregi hevur eygleitt, at mánadag og hósdag brúka bensinstøðirnar í nógv størri mun tann vegleiðandi prísir frá vertikalt sameindu fyrítøkunum. Henda eygleiðingin er serliga galdandi á teimum fólkaríku stöðunum, har kappingin er harðast.

Svenskarar hava ikki hesar prísstopparnar sum síggjast í Noregi, og m.a. av hesi orsök hava norsku oljufyrítøkurnar ein hægri bruttovinning enn í Svøríki. Svenska kappingareftirlitið “Konkurrenceverket”, vísir eisini í kanning á, at prísir kann minka lokalt, um tað er ein lokal øking av ómannaðum bensinstøðum. Teir leggja tó eisini dent á, at um prísir verður settur sentralt, t.d. av einari vertikalt sameindari fyrítøku, kann tað minka um kappingina lokalt.

Tigandi avtala í Noregi

Norska kappingareftirlitið staðfestir víðari, at vegleiðandi prísir frá teimum vertikaltsameindu fyrítøkunum í stóran mun verða nýttir mánadagar og hósdagar. Tað gevur greiðar ábendingar um, at ein tigandi avtala er millum oljufyrítøkurnar í Noregi. Eftirlitið metir samstundis, at tað er lættari at samskipa eina tigandi avtalu, tá brennievnisprísir verða settir sentralt. Norska kappingareftirlitið metir tó ikki í lötuni, at henda samskipaða framferðin við tigandi avtalu er í stríð við kappingarlógina.

Talið á mannaðum og ómannaðum bensinstøðum

Á ómannaðum bensinstøðum verður rindað við gjaldskorti í einari automat, eftir at brennievni er fyllt á bilin. Í kanning hjá norska kappingareftirlitinum í 2010, sum m.a. snýr seg um hvat ávirkar prísir á brennievni, er ein av niðurstøðunum fylgjandi:

- Mongdin av bensinstøðum, lokalt: Tað hevur jaliga ávirkan á kappingina, um í mesta lagi 10 minuttir eru ímillum bensinstøðir í kapping – jú fleiri í sama øki, jú betri kapping
- Ómannaðar bensinstøðir: Tí ómannaðar bensinstøðir hava lægri prísir.

Orsøkin til at ómannaðar bensinstøðir kunnu geva ein lægri prís er eitt lægri kostnaðarstöði, og í kanningini hjá norska kappingareftirlitinum í 2010 er prísir 22 oyru lægri í miðal enn tær mannaðu støðirnar⁴⁹.

Í Føroyum eru einans mannaðar bensinstøðir. Tó geva onkrar føroyskar bensinstøðir kundinum møguleika at keypa brennievni við gjaldskorti í einari automat uttanfyri. Tað kann tó ikki samanberast við eina ómannaða

⁴⁹ http://www.konkurransetilsynet.no/ImageVaultFiles/id_4607/cf_5/Det_norske_drivstoffmarkedet.PDF

bensinstøð.

Føroyar og Noreg

Vertikalt sameindar fyrítøkur, sentral prísáseting, tigandi avtalur og tal á bensinstøðum eru sostatt faktorar, sum hava ávirkan á kappingina á oljumarknaðinum í Noregi.

Verður tað sammett við føroyska oljumarknaðin, eru einans tvær vertikalt sameindar fyrítøkur í Føroyum. Báðar fyrítøkurnar seta prísin sentralt, og tað er ein háttur við samskipaðari atferð á føroyska oljumarknaðinum, tí oljufeløgini brúka so at siga altíð somu prísir.

Verður hugt eftir talinum á bensinstøðum, og serliga talinum av ómannaðum bensinstøðum, er ein munur ímillum Føroyar og Noreg, tí í Føroyum eru ongar ómannaðar bensinstøðir. Tann næsti munurin er, at tað bert í fáum førum eru 10 minuttir millum fleiri bensinstøðir í Føroyum. Men tað er fyri so vítt líkamikið, tí bensinstøðirnar í Føroyum brúka sama sentralt ásetta prís.

Havandi í huga, at norski oljumarknaðurin er nógv størri enn tann føroyski, má tað í fyrstu atlugu vera munur millum Føroyar og Noreg. Tað eru tó fjarskotin støð í Noreg við avmarkaðum fólkatali, sum vit kunnu samanbera við Føroyar, t.d. Finnmørkin, sum verður lýst í næsta parti.

Føroyar og Finnmørkin

Norðasti landsparturin í Noregi eitur Finnmørkin. Finnmørkin er á stødd við Danmark, men her búgva einans 75.000 fólk. Norska kappingareftirlitið hevur í 2008 gjørt eina kanning av oljumarknaðinum í báðum teimum størstu býunum í Finnmørkini, Alta (18.000 innb.) og Hammerfest (9.000 innb.)

Meðan tað eru 4 oljufyrítøkur á bensinmarknaðinum í Alta við tilsamans 7 bensinstøðum, eru tað 3 oljufyrítøkur við 5 bensinstøðum í Hammerfest. Her verður víst á, at tað er stórur munur á bæði prísmyndri og prísmoni í báðum býunum. Meðan bensinprísurin í Hammerfest liggur javnt hægri, svingar bensinprísurin meira í Alta, umframt at hann er niður í 40 oyru lægri.

Norska Kappingareftirlitið metti, at tað var tann ómannaða bensinstøðin hjá oljufelagnum XY (fyrrv. Hydro Texaco), sum kundi vera ein av orsökunum til, at prísurin er lægri í Alta. Tað komst serliga av teirri orsök, at ein ómannað bensinstøð er bíligari at reka og kann tískil vera meira ágangandi í kappingini um prís. At XY heldur ikki er umboðað við aðrari støð í umráðnum og tískil er horisontalt sameint og setur prís lokalt ger eisini, at teir kappast meira ágangandi.

Tað er eitt dømi um, at ein einkult fyrítøka, sum við einari ómannaðari bensinstøð í einum lítlum lokalsamfelagi, kann betra um kappingina lokalt og harvið eisini kann betra um prís.

8.3 Heilsølulíðið í øðrum londum

Í parti 3.1 hava vit lýst, hvussu heilsølulíðið sær út í Føroyum. Hesin parturin er ein lýsing av heilsølulíðinum aðrastaðni. Endamálið við hesum partinum er at vísa á, hvussu oljufeløgini skipa seg í heilsølulíðnum, og hvørji tiltøk kappingarmyndugleikar hava gjørt fyri at minka um marknaðarfordingar í heilsølulíðnum.

1. Noreg – bítisavtalur

Stóru oljufyrítøkurnar í Noregi, Statoil, Shell, Esso og YX, hava sínar egnu goymslur við brennievni. Hesar fyrítøkurnar hava harumframt avtalur sínámillum, leiðis at tær kunnu heinta brennievni úr goymslunum hjá hvørjum øðrum. Tað er gjørt fyri at gera raksturin virknari t.d. við at minka um flutningskostnaðin. Avtalurnar verða róptar fyri bítisavtalur, og tílíkar avtalur finnast í nógvum londum – harumframt í Føroyum.

Í Noregi hevur fyrítøkan “JET” við sínum ómannaðu bensinstøðum og ketuhandilin “BEST” við sínum bensinstøðum ikki egna goymslu við brennievni. Hesar fyrítøkurnar hava gjørt avtalur við størri oljufyrítøkurnar um at keypa úr teirra goymslum.

2. Grønland – almenn veitingarskylda

Í Grønlandi hefur almenna felagið KNI Polaroil A/S áttikið sær veitingarskylduna av brennievni í Grønlandi. Tað er mett, at teir hava 99% av heilsøluni í Grønlandi.

Skipanin í Grønlandi er serlig, tí tær fyrítøkurnar, sum hava hava brennievni í smásølu, røkja einans veitingarskyldina hjá KNI Polaroil A/S. Um fyrítøka ikki vil selja brennievni meir ella um hon fer á húsagang, hefur KNI Polaroil A/S skyldu til at yvirtaka søluna av brennievni. Við hesari veitingarskylduni er KNI Polaroil A/S sostatt bundið til at veita fyrítøkum, sum selja brennievni í smásølu, brennievni.

Statoil hefur eina støð við flogvøllin í Kangerlussuaq. Statoil keypir sjálvt brennievni, men teir fáa tað útvega frá sama veitara sum KNI Polaroil A/S.

3. Bornholm – goymsluleiga

Alt brennievni, sum verður brúkt á Bornholm, kemur úr goymslunum á Rønne havn. Tað eru oljufyrítøkurnar Uno-X og Q8 sum eiga goymslurnar á Rønne Havn. Umframt Uno-X og Q8, hava Statoil og Shell eisini bensinstøðir á Bornholm. Statoil og Shell leiga goymslupláss frá Uno-X, og keypa sostatt sjálvi inn til goymslurnar.

4. Malta - loyvisskipan

Eftir at Malta gjørdist limur í ES, fingu teir greið boð frá ES um, at forðingarnar fyri friari kapping, sum ríkismonopolið fyri olju, Enemalta, hevði, skuldi brótast niður. Úrslitið var ein loyvisskipan, har einhvør fyrítøka undir ávísnum treytum, kann innflyta og goyma olju og hava heilsølu av brennievni. Almenni stovnurin “The Malta Resource Authority” hefur ábyrgdina av loyvisskipanini, og stovnurin útvegar tísil fyrítøkum loyvi, sum vilja innflyta og goyma olju ella ynskja at hava heilsølu. Harumframt hefur stovnurin til uppgávu at stýra og hava eftirlit við marknaðinum.

5. Spania – stýring av heilsølulíðnum

Spanska kappingareftirlitið metir, at trupulleikin við kappingini á spanska oljumarknaðinum er tengd av, at triggjar tær stóru oljufyrítøkurnar, sum eru vertikalt sameindar, hava ræðisrættin í oljuflutningsfyrítøkuni CLH. Úrslitið av hesum er ein ósamsvarandi prísaseting við sokallaðari “Rocket and Feather” árinum.

CLH er eisini vertikalt sameind á spanska oljumarknaðinum, men teir reka í høvuðsheitum flutning úr reinsiverkum til oljugoymslurnar og víðari til bensinstøðirnar. Spanska kappingareftirlitið hefur tísil gjørt fylgjandi ætlan fyri at stýra skipanini við heilsølulíðnum:

- Fleiri oljugoymslur skulu gerast
- Nýggjar fyrítøkur skulu hava atgongd til oljugoymslur
- Tað skal verða alment eftirlit við bílegging av goymsluplássi
- Stýring skal vera av satsunum til útkoyring til bensinsølu
- Atgongd til nýggjar fyrítøkur, sum vilja bjóða útkoyring frá goymslu til bensinstøð út

Í 2013 setti spanska stjórnin í verk eina kongaliga fyriskipan sum ger, at tað nú er møguleiki fyri friari atgongd til heilsølumarknaðin við m.ø. gjøgnumskygni viðv. prís og krøvum, fyri at sleppa at brúka goymslurnar.

6. Ísland – innflutningsfelag við avtalu um “hvíl í sær sjálvum prinsipp”

Eitt sermerki fyri íslenska oljumarknaðin er, at har eru nógvir oljutangar. Tað kemst av, at tá amerikanski herurin tók seg aftur úr Íslandi, stóðu oljutangarnir eftir. Hesir tangarnir høvdu ikki verið ein partur av íslenska oljumarknaðinum fyrr.

Tað eru triggjar fyrítøkur, sum taka sær av oljuinnflutninginum til Íslands. Fyrítøkurnar eru OLIS, Skeljingur og N1.

OLIS og Skeljingur hava stovnað eitt felags oljuinnflutningsfelag, sum tekur sær av goymslu og innanlands flutningi hjá feløgnum. Feløgin eiga tó oljuna hvør sær, sum er í ávísu tangunum hjá felagnum. Felagið verður rikið á einum hátti av „hvíl í sær sjálvum“-prinsippi.

Hatta merkir, at feløgin hava avtala sínámillum, um at prísurin fyri leigupláss og keyp av tænastrum skal byggja á kostnaðin av hesum. Tað merkir, at prísurin skal halda oljuinnflutningsfelagið koyrandi frameftir, men onki avkast skal vera.

7. Portugal – Veita vissu fyri atgongd til goymslur o.a.

Í samb. við eitt mál um ósamsvarandi prísáseting, arbeiðir portugisiska kappingareftirlitið við, at portugisisku myndugleikarnir skulu veita vissu fyri, at fyrítøkur á oljumarknaðinum skulu hava atgongd til m.a. oljugoymslur og oljurørleiðingar.

8. Avstralia – Fult gjøgnumskygni á heilsøluprísnum og sjálvstøðugar heilsølu

Í 2007 setti avstralska stjórnin í gildi lóg, ið er ein fyriskipan av tí sokallaða Terminal Gate Prices, sum er metti heilsøluprísurin í Avstralia⁵⁰. Her skal heilsølan hvønn dag upplýsa söluprísinn alment, t.d. á teirra heimasíðu. Tað er eisini galdandi fyri møguliga eykakostnað ella avsláttur.

Søguliga sæð eru tað tær 4 vertikalt sameindu fyrítøkurnar BP, Caltex, Shell og Mobil, sum eru ráðandi í heilsølulíðnum í Avstralia. Hesar fyrítøkurnar eiga uml. 90% av heilsølumarknaðinum. Í dag hava tær tó fingið kapping, tí sjálvstøðug feløg eru komin inn á heilsølumarknaðin, og hava hesi ein marknaðarpart á uml. 10%.

9. Dømi úr telefonmarknaðinum – heilsøla í sjálvstøðugt felag

Á telefonmarknaðinum í fleiri londum eru heilsølurnar og netverkið koyrt í eitt sjálvstøðugt felag. Felagið hevur eina óhefta nevnd við einum óheftum rakstri og umsiting. Á henda hátt eru øll telefonfeløgin í landinum javnsett, tá ið tað snýr seg um atgongd til skipanina og tænastruveiting. Harumframt verða allar broytingar fráboðaðar kappingarneytunum samstundis. Um ávíst felag ynskir at reka sína egnu heilsølu og kappast, stendur tað teimum frítt.

Verður henda skipanin flutt yvir á føroyska oljumarknaðin, merkir tað, at eitt óheft felag yvirtekur heilsølurnar, og oljufeløgin kunnu síðani saman við nýggjum kappingarneytum taka kappingina upp, har øll hava somu atgongd til at selja brennievni í smásølu.

8.4 Kappingin í øðrum londum samanborin við Føroyar - samanumtikið

Um hugt verður eftir teimum trupulleikum, sum onnur lond hava við kappingini á oljumarknaðinum og samanbera hesar við Føroyar, sær mynstrið út til at verða, at Føroyar hava meginpartin av kappingarligu trupulleikunum, sum nógvir aðrir marknaðir partvíst hava at dragast við. Í Føroyum er eyka faktorurin, at føroyski oljumarknaðurin er eitt duopol.

Báðar fyrítøkurnar í Føroyum eru vertikalt sameindar, og einans teirra sentralt setti prísur verður brúktur. Tað merkir, at ongin kapping er lokalt í Føroyum. Harumframt er góður gróðrarbotnur fyri tigandi avtalum, og sæst tað m.a. aftur við javnsettu prísásetingini. Samanumtikið sæst tað aftur á vinninginum, sum føroysku fyrítøkurnar hava á bensini og diesel sammett við tey lond, sum vit hava samanborið við í kapitli 6.

Tað gevur Kappingareftirlitinum greiðar ábendingar um, at kappingarfremjandi tiltøk mugu setast í verk á føroyska oljumarknaðinum.

⁵⁰ <http://www.oecd.org/competition/CompetitionInRoadFuel.pdf>, s.60

3. PARTUR - MØGULIG KAPPINGARFREMJANDI TILTØK

Kapittul 9: Kappingarfremjandi tiltøk

Kappingarlógin hevur til endamáls at fremja kapping og harvið styrkja virkisfærið í framleiðslu og handli av vörum og tænastum o.a.. við mest møguligum gjøgnumskygni viðvíkjandi kappingarviðurskiftum.

Kappingareftirlitið hevur ta áskoðan, at tað er týðningarmikið at seta í verk tiltøk, sum kunnu bøta um hesi viðurskifti fyri nýggjar kappingarneytar á føroyska oljumarknaðinum.

Ein háttur at gera kappingarfremjandi tiltøk er at minka um forðingar fyri at koma inn á ein marknað. Av hesi orsök verður í næsta parti hugt eftir ástøðinum “Contestable Markets”.

9.1 Ástøðið um kappingarjavnan marknað - “Contestable Markets”

Fullkominn kapping er eitt hugtak úr búskaparfrøðini, sum vísir, at partar á marknaðinum ikki kunnu ávirka prísir einsamallir. Marknaðarmyndin fyri ta fullkomnu kappingina sær fylgjandi út:

- Marknaðurin er friur og opin fyri øllum (ongar forðingar)
- Allar vørur á viðkomandi marknaði eru líka (homogenar)
- Tað eru nógvir keyparar og seljarar
- Allir partar á marknaðinum hava fulla kunning um prís og góðsku á vörum o.s.fr.
- Eingin einkaréttur ella keyparar og seljarar, sum hava ávíst vald á marknaðinum
- Tað eru ongar kappingarsemjur, fakfeløg ella aðrir samstarvsfelagar hjá seljarum ella keyparum
- Tað er ongin uttanvirknadur, , almennir ágóðar ella aðrir marknaðarfeilir

Tey vanligu ástøðini um kapping á ymsum marknaðum leggja stóran dent á, hvussu til ber at nærkast fullkomnu kappingini. Tann fullkomna kappingin finst sjáldan, og kann heldur síggjast sum eitt mál, sum strembað verður eftir.

Ástøðið um “Contestable Markets”, sum hereftir verður kallað “kappingarjavnur marknaður”, leggur harafturímóti størsta dentin á tær hóttanir og tær forðingarnar, sum eru, um ein ynskir at koma inn ella fara av einum marknaði.

Ástøðið um kappingarjavnan marknað er sostatt grundað á ein marknaðarstruktur, har ongar forðingar eru fyri at koma inn á ein marknað. At ongar forðingar eru fyri at koma og fara av einum marknaði er minst líka týðningarmikið sum kappingin sjálv. Tann fullkomni kappingarjavni marknaðurin sær fylgjandi út:

- **Tað er frítt og lætt at koma og fara av marknaðinum**
- **Tað eru lágir “sunk cost”**
- **Nýggjar fyrítøkur á marknaðinum hava ongan trúskap móttvegis verandi fyrítøkum**

”Hit and run”

Tað merkir sostatt, at tað hevur ikki so stóran týðning hvussu nógvir virkir eru á marknaðinum, men tað, sum hevur týðning er, at ongar forðingar eru fyri at koma inn á marknaðin. Við kappingarjavnum marknaði eru móguleikar fyri sokallaðum ”hit and run” kappingum, har smærri fyrítøkur hava móguleika at koma inn á marknaðin at kappast – eisini um tað bert er í einum tíðarskeiði, sum passar teimum best.

Tað merkir víðari, at í fullkomna kappingarjavna marknaðinum standa verandi virkini í t.d. einum oligopolmarknaði veik yvir fyri sokallaðari ”hit and run” kapping, og tey fara frá einum óvanliga høgum vinningi

niður á ein vanligan vinning.

Kapittul 10: Marknaðarforðingar á føroyska oljumarknaðinum

Tá ið fyrítøkur á einum marknaði hava óvanliga høgan vinning, eggjar tað øðrum fyrítøkum at koma inn á marknaðin at kappast. Tað er eisini galdandi á monopol, duopol og oligopol marknaðum.

Taka vit føroyska oljumarknaðin, hevur ongin tilgongd verið á marknaðinum síðani 1986, tá P/f Føroya Oljufelag var triði parturin á marknaðinum fram til mitt í nítiárunum. Annars hava tað bara verið tvey oljufeløg á marknaðinum tey seinastu skjótt 100 árin.

At eingin tilgongd hevur verið á marknaðinum gevur ábendingar um, at ávís viðurskifti eru, sum forða nýggjum pørtum í at koma inn á marknaðin. Monopol, duopol og oligopol kann eisini vera ein varandi støðu, um forðingar eru, sum gera, at nýggjar fyrítøkur ikki kunnu koma inn á marknaðin. Forðingarnar kunnu m.a. vera:

- **Tøkniligar forðingar**
- **Politiskar forðingar**
- **Vaksandi skalaavkast**

Við vaksandi skalaavkastinum sæst, at tað eru stórir byrjanarkostnaðir hjá einari fyrítøku, um hon ætlar sær at koma inn á ein marknað. Á føroyska oljumarknaðinum er tað t.d., at nýggjar fyrítøkur ikki hava oljutangar til goymslu, tangabilar ella bensinstøðir. Magn og Effo, sum frammanundan eru á marknaðinum, hava sostatt longu stóran frimun á økinum.

Ein onnur forðing kann vera, at brennievni hevur lágt eftirspurningsgyrði⁵¹, t.v.s., at sölunøgdirnar á brennievni vaksa ikki, hóast eitt nýtt felag kemur inn á marknaðin við lægri prísnum. Einasti móguleikin hjá nýggja felagnum er at taka burturav marknaðarpartinum hjá verandi pørtum.

10. 1 Forðingar fyri at koma inn á heilsølu- og smásølulíðið

Eins og á øðrum marknaðum við nøkrum fáum vertikalt sameindum fyrítøkum, er fíggarliga forðingin tann størsta forðingin fyri heilsøluvirkssemi á føroyska oljumarknaðinum.

Fyri at seta á stovn heilsølu er neyðugt við stórum íløgum til undirstøðukervið, t.e. eitt nú tangar og flutningsakfør.

Effo og Magn hava býtisavtalur, men tað kann í fyrstu atløgu hugsast, at tað verður trupult hjá nýggjum kappingarneytum at fáa líknandi avtalu við Effo og Magn, tí hesi bæði hava verið so leingi einsamøll á føroyska oljumarknaðinum.

Tað er uttan iva eisini dýrt at koma inn á smásølulíðið, bensinstøðirnar og gassolju til húsarhald og vinnulív. Vit vita frá tó øðrum londum, at ómannaðar bensinstøðir t.d. eru lutfalsliga bíligar at seta upp, og eru samstundis bíligari at reka. Sum dømi kann nýselda danska ketan Haahr bensin nevast. Haahr Bensin er ein keta við 43 ómannaðum bensinstøðum. 12 fólk arbeiða í ketuni, av teimum eru 4 teknikarar, sum taka sær av øllum teimum 43 bensinstøðunum kring Danmark⁵².

Um nýggjur veitari t.d. ætlar sær inn á marknaðin við einari ómannaðari bensinstøð, má veitarin tryggja sær, at hesi viðurskifti koma í rættlag:

- 1) Treytir fyri staðseting, trygd o.a.
- 2) Tryggja sær veiting av bensini, diesel o.s.fr.

⁵¹ Demand elasticity

⁵² http://borsen.dk/nyheder/virksomheder/artikel/1/300792/oliekongen_olaf_haahr_saelger_sin_benzinkaede.html

- a. Eigna goymslu ella
- b. gera avtalu við fyrirtøku, sum hevur eigna goymslu

Fíggarligu forðingarnar fyri at koma inn á marknaðin eru munandi minni innan smásølu enn heilsølu, tí íløgutørvurin er serliga stórur innan heilsøluvirkseimi. Hinvegin hevur ein fyrirtøka sum bert virkar innan smásølu onga vissu fyri at hennara innkeypsprísur er hin sami, sum tann hjá fyrirtøkunum sum bæði hava heil- og smásøluvirkseimi. Somuleiðis hevur fyrirtøkan onga vissu fyri, at hon til ein og hvørja tíð kann keypa brennievni frá fyrirtøkunum sum hava virkseimi á heilsølu marknaðinum.

Samanlagt merkir tað, at ein tann størsta forðingin fyri at koma inn á føroyska oljumarknaðin, er heilsølulíðið. Havandi kappingarjavna marknaðin í huga, verður heilsølulíðið í Føroyum lýst í næsta parti.

Kapittul 11: Kjakpartur - Fyrimynd í einum kappingarjövnum føroyskum oljumarknaði

Við útgangsstøði í kappingarjavna marknaðinum sær Kappingareftirlitið tað sum eina fyrirtreyt, at um nýggjar fyrirtøkur vilja sleppa inn á føroyska oljumarknaðin at kappast, má tað verða á jövnum føti við Effo og Magn. Og her er lykilin heilsølulíðið.

Um vit taka býttissáttmalar fyrst, skal ein nýggj fyrirtøka, sum fær avtalu í lag við t.d. Magn ella Effo, um at keypa olju, í fyrstu atløgu sleppa undan at gera stórar íløgur í heilsølulíðið. Í Noregi síggja tey tó ein vanda við býttissáttmálum, tí tað verður mett, at tørvurin á býttissáttmálum, sum er vorðin rótfestur í marknaðarbygnaðinum, hevur skapt ein bundinskap millum fyrirtøkurnar á norska oljumarknaðinum⁵³. Bundinskapurin hevur m.a. ta ávirkan, at fyrirtøkur á onkrum stigi mugu vera trúfastar yvirfyri hvørjari aðrari. Harumframt kann hesin bundinskapur vera við til at økja um gjøgnumskygni á prísi millum fyrirtøkurnar, sum hava býttissáttmála.

Í Spania og Portugal eru tey í ferð við at tillaga heilsølulíðið, m.a. fyri at veita vissu fyri, at allar fyrirtøkur hava atgongd til at keypa úr heilsølu. At tað almenna fer inn sum ein eftirlitsmyndugleiki og veitir vissu fyri atgongd til goymslupláss, ger, at íløgur til heilsølu og trúfesti móttvegis eigarum av goymsluplássinum er lítil. Hvussu stóran lut tað almenna skal hava, ber altíð til at kjakast um. Á Malta er almenni leikluturin at vera loyvisgevi, meðan tey privatu feløgin so skulu liva upp til ásett krøv.

Fyri at kappingin skal verða líka í heilsølulíðnum, kundi hátturin í Grønlandi verði brúktur. Almenna felagið KNI Polaroil hevur veitingarskyldu, og tær fyrirtøkurnar, sum hava hug at kappast, kunnu keypa frá almennum oljugoymslum. Á hesum økinum ber til at siga, at almenna felagið KNI Polaroil, er frægast fyri, tá ið tað snýr seg um at reka heilsøluvirkseimi í Grønlandi, tí teir hava gjørt tað einsamallir so leingi.

Í Føroyum hava privatu feløgin Effo og Magn størstu vitanina og flestu royndirnar við at reka heilsølu av brennievni. Tískil er tað nærlagt, at hátturin í Íslandi, har tvey av oljufeløgnum hava stovnað eitt innkeypsfelag, kundi verið ein góð loysn fyri at minka um marknaðarforðingarnar á føroyska oljumarknaðinum.

Tað má samstundis gerast soleiðis, at tað skal lógarásetast, at felagið ikki kann hava meira vinning enn til íløgur í sjálvt heilsølulíðið. Tryggjast skal samstundis, at aðrar fyrirtøkur sleppa at keypa frá innkeypsfelagnum á jövnum føti við Effo og Magn. Ein samanrenning av háttinum í Avstralia við fullum gjøgnumskygdum heilsølu prísnum og háttinum í Spania við almennum eftirliti viðv. bílegging av goymslupláss, kundi verði brúktur.

Tað kann hugsast, at tá ið fleiri feløg fáa atgongd til at keypa brennievni frá føroyskari heilsølu, fáa vit ein

⁵³ s.36: Rapport: Drivstoffmarkedet i Norge – Konkurrentilsynet 2014

trupulleika við ov lítlum goymslum. Í Spania verða móguliga fleiri goymslur bygdar fyri at tryggja, at nýggj feløg fáa lættari atgongd til brennievni. Føroyar eru eitt lítið samfelag og oljan er jú ein einsháttað vøra við lágum eftirspurnigsgyrði, sum ger, at um nýggjur kappingarnevti kemur inn á marknaðin, fara fólk kortini ikki at keypa nógv meira olju.

Her byrja vit sostatt at nærkast einum modeli, sum beinir fyri einum stórum parti av marknaðarfordingunum fyri, at nýggjar fyrítøkur kunnu koma inn á føroyska oljumarknaðin. Her verður tað ikki so dýrt at koma inn á marknaðin, tí tað verður ongin trúskapur móttvegis núverandi vertikalt sameindu fyrítøkunum. Harumframt gevur atgongdin til endursølu av brennievni á jøvnum fœti, smærri fyrítøkum móguleikar fyri “hit and run” virksemlu.

11.1 Mógulig tiltøk til tess at fremja kapping

Fyri at fáa kapping á føroyska oljumarknaðin er neyðugt, at fyrítøkur sleppa inn á smásølulíðið, uttan at tær samstundis eru noyddar at gera stórar íløgur í heilsølulíðið. Lágur atgongdarfordingar hava tvinnar fyrimunir. Í fyrsta lagi er tað bíligt og lætt hjá nýggjum fyrítøkum at koma inn á marknaðin og harvið trýsta prísir niður. Í øðrum lagi kann sjálfvilt móguleikin fyri, at onkur lættliga kann byrja virksemlu í smásølulíðinum, seta prísir undir størri trýst.

Tað serliga við smásølulíðinum á oljumarknaðinum er, at tær fyrítøkur, sum koma inn á marknaðin, kunnu vera sera ymiskar. Her kann talan bæði vera um fyrítøkur, sum bert reka bensinsølu, ella fyrítøkur, sum frammanundan reka annað virksemlu. Tað kann t.d. væl hugast, at handlar, ið selja gerandisvørum, velja at fáa sær ómannaðar støðir.

Við støði í kanningum frá t.d. Noregi, sum eru viðgjørðar omanfyri, er komið fram, at ómannaðar bensinstøðir kunnu geva lægri prís á bensini og diesel. Tað er eisini móguligt á smáum marknaðum sum t.d. í Finnmarkini. Sostatt metir Kappingareftirlitið, at tað er ein gongd leið at fara, um vit skulu fáa betri kapping á føroyska oljumarknaðinum.

Gongdin aðrastaðni vísir eisini, at alsamt fleiri ómannaðar bensinstøðir koma á marknaðin. 66% av øllum bensinstøðunum í Íslandi eru ómannaðar. Í 2012 vóru uml. 25% av bensinstøðunum í Noregi ómannaðar, meðan 60% av bensinstøðunum í Svøríki eru ómannaðar.

Ein av orsøkunum til, at Svøríki hevur nógv fleiri ómannaðar støðir nú, er m.a. liberaliseringin av svensku afturlatingarlógini. Í nógv ár hava stórir svenskir matvøruhandlar havt opið sunnudagar, ímeðan bert smærri handlar við gerandisvørum (Brustadbuer) og bensinstøðir kunnu hava opið sunnudagar í Noregi. Á henda hátt er eftirspurningurin eftir gerandisvørum á svenskum bensinstøðum nógv minni enn í Norra. Afturlatingarlógin er so liberal í Danmark, og hevur tað m.a. ført við sær, at Shell í Danmark nú hevur selt allar sínar mannaðu bensinstøðir.⁵⁴

Á hesum økinum minna Føroyar og Noreg nógv um hvørt annað, tí sambært løgtingslóg um afturlatingartíðir fyri handlar⁵⁵, kunnu handlar, sum selja gerandisvørum, ið eru minni enn 250m² hava opið sunnudagar. Tað umfatar eisini føroysku bensinstøðirnar.

Í Danmark eru 75% av bensinstøðunum ómannaðar. Á smáum støðum í Danmark, sum kunnu verða samanborðin við Føroyar, er tað vanligt at síggja ómannaðar bensinstøðir.

Á fleiri økjum minni Bornholm t.d. nógv um Føroyar. Oyggin er 588 km² fólkatálið er uml. 40.000 og í størsta býnum, Rønne, búgva uml. 13.500 fólk.

Tað eru fyra oljufyrítøkur, sum reka bensinstøðir á Bornholm. Verður hugt eftir einari fyrítøku sum Uno X,

⁵⁴http://borsen.dk/nyheder/virksomheder/artikel/1/301139/medie_shell_har_solgt_sine_danske_tankstationer.html#ixzz3UZ5D1X1J

⁵⁵ Løgtingslóg nr. 38 frá 27. apríl 2005 um afturlatingartíðir fyri handlar

hefur fyrirtøkan seks ómannaðar støðir á Bornholm⁵⁶. Tvær eru í Rønne og tvær eru í Nexø (3.600 íbúgvar). Harumframt eru ómannaðar bensinstøðir á smærri plássum sum t.d. Klemensker (600 íbúgvar) og Aakirkeby (2000 íbúgvar).

Sum heild eru nógvur ómannaðar støðir á smáum plássum í útjaðarum í Danmark. Á Langeland við sínum 13.000 íbúgvum eru fleiri. Samsø við sínum 3.900 íbúgvarum, og Ærø við sínum 6.700 íbúgvum hava allar triggjar ómannaðar bensinstøðir í part.

Skal fyrimunurin við ómannaðum bensinstøðum veruliga koma samfelagnum til gagns, er neyðugt at tað eru aðrir enn P/f Magn og P/f Effo, sum hava tær. Millum annað vísir svenski kappingarmyndugleikin á, at um prísásetingin á ómannaðum bensinstøðum verður settur sentralt og ikki lokalt, kann tað minka um lokalu kappingina.

Svenska kappingareftirlitið “Konkurrenceverket” vísir í einari kanning á, at prísurin kann lækka lokalt, um tað er ein lokal øking av ómannaðum bensinstøðum. Teir leggja tó eisini dent á, at um prísurin verður settur sentralt, t.d. av einari vertikalt sameindari fyrirtøku, kann tað minka um kappingina lokalt. Tað seinasta metir Kappingareftirlitið vera týðningarmikið. Tí tað sigur okkum so frægt, at tað er ikki nokk, bara at fáa ómannaðar bensinstøðir til Føroya. Tað er neyðugt at aðrir enn Magn og Effo reka hesar støðir.

Koma harafturímóti einstakar fyrirtøkur inn á marknaðin við einari ella fleiri ómannaðum bensinstøðum á jøvnum føti við Magn og Effo, kunnu tær taka kappingina upp á teimum meira tættbygdu økjum í Føroyum og kappast við at áseta prísinn lokalt.

Kappingareftirlitið metir, at einasta gongdin, sum virkar í longdini, er at fremja tiltøk, sum lata marknaðin upp. Her eru fleiri móguleikar, sum onnur lond brúka. Ein móguleiki er at stovna eitt alment innkeypsfelag, annar móguleiki er at lata privatar fyrirtøkur stovna líknandi felag og áleggja hesum almenna samhandilsskyldu við øll feløg á marknaðinum. Ein triði móguleiki er at áleggja verandi oljufeløgum samhandilsskyldu í samb. við teirra býttissáttmála.

Innkeypsfelag

Ein loysn við einum innkeypsfelag krevur antin at verandi oljufeløg ynskja at luttaka í tílkari loysn ella at eitt alment innkeypsfelag verður stovnað. Sum áður víst á, er tað ein fyrimunir, um tað eru verandi feløg, sum átaka sær hesa skyldu, tí hesi feløg hava royndirnar.

Innkeypsfelagið verður síðani álagt eina almenna samhandilsskyldu, soleiðis at allar fyrirtøkur, sum venda sær til felagið, kunnu keypa brennievni eftir somu treytum.

Fyrimunurin við einum innkeypsfelagi er, at felagið hevur einki trúfesti við nakra fyrirtøku á marknaðinum. Tí skuldi tað við slíkum felagi ikki verið neyðugt við serliga nógvum eftirliti.

Áleggja verandi feløgum samhandilsskyldu

Verandi feløg á marknaðinum hava ein býttissáttmála, har ið tey hava rætt til at taka brennievni úr tangunum hjá hvørjum øðrum. Somuleiðis bileggja oljufeløgini olju um somu tíð, leiðis at oljan kemur til landið í sama skipi.

Móguleiki er at áleggja verandi oljufeløgum almenna samhandilsskyldu í sambandi við teirra býttissáttmála, leiðis at ein og hvør, sum ynskir at byrja virksemin í smásølulíði, frammanundan veit, undir hvørjum treytum olja kann keypast undir.

Fyrimunurin við hesi loysn er, at hon ikki er so umfatandi í mun til, hvussu viðurskiftini eru skipað í dag. Hinvegin er trúfesti ein størri trupulleiki í hesi skipan, og krevur henda loysnin tíska størri eftirlit.

⁵⁶ <http://www.bornholmstidende.dk/?Id=54083>

Kapittul 12: Hoyring

Kappingareftirlitið sendi tann 14. juli 2015 frágreiðingina “Oljumarknaðurin í Føroyum” til hoyringar hjá oljufeløgnum. Hoyringarfreistin var sett til 31. august 2015. Eftir umbøn frá oljufeløgnum var hoyringarfreistin fleiri ferðir longd, og lótu oljufeløgin Kappingareftirlitinum síni hoyringarsvar síðst í oktober 2015.

Kappingareftirlitið hevur fingið rættiliga umfatandi tilfar frá oljufeløgnum og hevur síðan oktober viðgjørt tað tilfar. Støðutakanin hjá Kappingareftirlitinum kann yvirskipað flokkast soleiðis:

- Sjóarmið hjá oljufeløgnum, sum Kappingareftirlitið tekur undir við, og sum hava við sær, at broytingar eru gjørdar í frágreiðingini.
Sum dømi um slíkt sjónarmið kann verða víst á, at oljufeløgin hava funnist at ROIC útrokningini, sum var í frágreiðingini. Kappingareftirlitið hevur valt at ganga hesum atfanningum á mæti, og hevur latið nýggja ROIC útrokning gera hjá Dansk Revision. Nýggja útrokningin er í samsvar við tilmælini frá Finansforeningen.
- Sjóarmið, sum Kappingareftirlitið tekur undir við, men har Kappingareftirlitið ikki hevur framt broytingar í frágreiðingini.
Sum dømi um slíkt sjónarmið hava oljufeløgin funnist at Kappingareftirlitinum fyri at hava brúkt eitt miðal fyri ES í sambandi við prísamanberingar. Ætlanin var, at miðal fyri ES skuldi verða umboðandi fyri marknaðir, sum hava virknari kapping enn vit hava í Norðurlondum. Eitt miðaltal fyri ES inniheldur ov nógv ókend viðurskefti, og tí fer Kappingareftirlitið heldur at brúka Bretland sum umboðandi fyri marknað, sum hevur virkna kapping. Henda broyting verður ikki gjord í hesi frágreiðingini, tí vit meta, at tað ikki hevði broytt okkara niðurstøður í hesi kanning. Hinvegin hevði slík broyting seinkað almannakunngerðingina av frágreiðingini rættiliga nógv.
- Sjóarmið, sum Kappingareftirlitið ikki tekur undir við.
Sum dømi um slíkt sjónarmið hava oljufeløgin funnist at Kappingareftirlitinum fyri at brúka prísir frá Oil Bulletin. Sagt verður, at leistirnir, sum verða brúktir í teimum einstøku londunum eru so ymiskir, at Oil Bulletin kann ikki brúkast í samanberingum. Kappingareftirlitið tekur ikki undir við hesum sjónarmiði. Orsøkin til at munur er á, hvussu lond gera upp sínar marknaðarprísir er, tí at marknaðirnir eru ymiskir. Ein felags leitur fyri øllum londum hevði fort við sær, at prísirnir í nøkrum londum ikki vóru umboðandi fyri teirra marknað. Kappingareftirlitið fer í komandi kanningum at halda seg til Oil Bulletin.

Talan er um rúgvumikið tilfar, sum er komið frá oljufeløgnum. Tað er ofta, at oljufeløgin føra fram somu sjónarmið. Fyri at sleppa undan at koma við somu viðmerkingum fleiri ferðir, hevur Kappingareftirlitið valt, at viðgera hesi sjónarmið undir einum. Henda viðgerð er at finna í parti 12.1. Bæði oljufeløgin hava í sínum hoyringarskrivum valt at vísa á ymsar aðrar frágreiðingar sum stuðul fyri, at frágreiðingin hjá Kappingareftirlitinum ikki er nøktandi, beinleiðis skeiv ella sum prógv fyri eitt hvørt annað. Kappingareftirlitið hevur gjøgnumgingið hesar frágreiðingar og er í ávísan mun ósamt við tær niðurstøður, sum oljufeløgin gera um hesar frágreiðingar. Kappingareftirlitið hevur tí í parti 12.2. eina gjøgnumgongd av hesum frágreiðingum. Í parti 12.3. og 12.4. vera hoyringarskrivini gjøgnumgingin brot fyri brot og meir yvirskipað. Í 12.5 verður tikið samanum, har m.a. verður staðfest, hvørjar ósemjur framvegis eru millum Kappingareftirlitið og oljufeløgin.

12.1. Felags sjónarmið hjá oljufeløgnum

Í hesum parti verða ávís felags sjónarmið hjá oljufeløgnum viðgjørd. Í 12.1.1. verður Oil Bulletin, sum er prískeldan hjá Kappingareftirlitinum viðgjørd. Oljufeløgin hava funnist at Kappingareftirlitinum fyri at hava brúkt Oil Bulletin. Sagt verður, at tøluni, sum koma frá Oil bulletin, eru ikki nøktandi. Kappingareftirlitið fer í 12.1.1. at vísa á, hví Kappingareftirlitið metir, at Oil Bulletin er ein góð kelda at brúka, tá brennievnisprísir skulu samanberast.

Oljufeløgini hava serliga víst á, at nøkur lond upplýsa sínar prísir við avsláttir, meðan onnur lond gera tað ikki, umframt at nøkur lond brúka vanligt miðal, meðan onnur lond brúka vektad miðal. Hesi bæði viðurskifti vera viðgjørd í 12.1.2 og 12.1.3, har Kappingareftirlitið vísir á, hví tað ikki er ein trupulleiki.

Oljufeløgini hava eisini funnist at Kappingareftirlitinum fyrri bert at samanbera söluprísir, og ikki at hyggja at øðrum viðurskiftum s.s. kostnaðarstöði. Hesin partur verður viðgjørdur í 12.1.4.

Kappingareftirlitið hevur í frágreiðingini víst á tvær støður, har ið vit hava mett, at talan hevur verið um ósamsvarandi prísáseting. Oljufeløgini hava hvør í sínum lagi ført prógv fram um tað øvugta. Í 12.1.5. verður støða tikin til hesi prógv.

Oljufeløgini hava áhaldandi víst á, at Kappingareftirlitið ikki tekur atlit/góðtekur economics of scale, og at economics of scale hevur stóran týðning í sambandi við heil- og smásølu av brennievnum. Í 12.1.6. verður støða tikin til hesar atfinningar.

Oljufeløgini føra fram, at tað ikki er nøktandi sambæri millum roknskaparligu tøluni í teimum einstøku londunum, sum Kappingareftirlitið brúkar í síni ROIC útrokning. Í 12.1.7. verður víst á, hví Kappingareftirlitið metir, at nøktandi sambæri er.

Oljufeløgini hava funnist at tí leisti, sum Kappingareftirlitið hevur brúkt í sambandi við útrokning av ROIC. Kappingareftirlitið hevur valt at ganga hesum atfinningum á mæti og gera eina útrokning eftir leistinum hjá donsku Finansforeningen, sum er leisturin, sum granskoðarar brúka í sambandi við roknskapargreining. Í 12.1.8. verður greitt nærri frá, hví upprunaligi leisturin varð valdur, og hvørjar broytingar eru framdar.

12.1.1. The European Commission's Oil Bulletin

Oljufeløgini hava bæði ta støðu, at ein samanbering millum føroysku prísirnar og prísir frá Oil Bulletin ikki kann lata seg gera, tí uppgerðarhátturin fyrri prísirnar hjá Oil Bulletin eru ymiskir alt eftir, hvat land talan er um. Eitt av oljufeløgum vísir millum annað á, at ES Nevndin fráskrivur sær alla ábyrgd fyrri rættleikan av tølunum.

Upprunin til Oil Bulletin kann fæst heilt aftur til tann orkupolitikkin, sum ES-ráðið samtykti tann 17. desember 1974. Orkupolitikkurin ásetti, hvørji stevnumið samveldið skuldi hava á orkuøkinum fram til 1985. Eitt ár seinni samtykti ES-ráðið at seta í verk nøkur tiltøk, sum skuldu virka fyrri, at stevnumiðini í orkupolitikkinum kundu røkkast. Eitt av átøkunum var at skapa størri gjøgnumskygni og meira kapping á kolvetnismarknaðum. Endamálið var at fáa sama prísstöði í limalondunum. Tað var álagt ES-nevndini at koma við einum uppskoti um, hvussu tað skuldi gerast.

Við stöði í áðurnevnda uppskotið frá ES-nevndini samtykti ES-ráðið í 1976, at limalondini skuldu savna upplýsingar um ráolju og brennievni inn og senda ES-nevndina tey. Tað varð álagt limalondunum at koma við upplýsingum, sum vóru **umboðandi fyrri marknaðin**. ES-nevndin tók 26. januar 1977 avgerð um, hvussu innsavningin skuldi fara fram.

Í 1979 avgjórði ES-nevndin at almannakunngeru brúkaraprísir á brennievni hjá limalondunum fyrri hvørja viku, við tí endamáli at skapa gjøgnumskygni á marknaðinum. Síðani 1979 er “Oil Bulletin” komið út hvørja viku. Talan er sostatt um eina útgávu, sum hevur meira enn 30 ár á baki.

Ávísar broytingar eru framdar síðani 1979, men meginreglan um, at tað eru limalondini, sum savna inn og gera av, hvør leitur skal brúkast, hevur verið órørd øll árini. Tað byggir á nærleikaregluna⁵⁷, ið er ein meginregla hjá ES, sum sigur, at avgerðir skulu takast á so lágum myndugleikastigi sum gjørligt fyrri at tryggja, at tær vera tiknar so tætt at borgaranum sum til ber.

⁵⁷ Nærhedsprincippet

Lógargrundarlagið undir innsavningini til Oil Bulletin í dag er ein avgerð hjá ES-ráðnum frá 22. apríl 1999⁵⁸ og ein avgerð frá ES-nevndini frá 22. júlí 1999⁵⁹.

Yvirskipað hefur arbeiðsbýtið verið soleiðis, at hvørt limaland sær velur ein myndugleika, sum skal hava ábyrgd fyri økinum. Tað er myndugleikin og ikki ES-nevndin, sum ger leistin, sum innsavningin skal fylgja, men myndugleikin skal lata ES-nevndini upplýsingar, sum eru umboðandi fyri marknaðin. Tær upplýsingar, sum vera latnar ES-nevndini, eru samantaldar (aggregated) upplýsingar, men ES-nevndin kann fáa atgongd til óviðgjørdar upplýsingar. Tað, sum myndugleikin skal veita ES-nevndini, eru upplýsingar, sum vísa **veruligu prísirnar** á marknaðinum.

ES-nevndin hefur givið eina vegleiðing út, sum snýr seg um, hvussu nevndin ynskir, at upplýsingar verða innheintaðar⁶⁰. Í vegleiðingini stendur m.a., hvør prísir og avsláttur skal takast við, hvussu stóran part av marknaðinum innsavningin eigur at fevna um, miðal prísir, biobrennievni og um brenniolju. Vegleiðingin er ikki bindandi, men tá ið upphavið til vegleiðingina er eitt ynski frá limalondum um størri sambæri, er greitt, at limalondini royna at leggja seg so tætt upp at vegleiðingini sum gjørligt.

Í grundini kann hesin leitur at savna upplýsingar í stóran mun samanberast við innsavningina hjá EuroStat, uttan at tað harvið vera settir spurningar til tað, sum EuroStat almannakunnger. Eins og við Oil Bulletin er arbeiðsbýtið millum EuroStat og hagtalsmyndugleikarnar í limalondunum soleiðis, at hagtalsmyndugleikarnir gera av, hvussu hagtølini skulu fáast til vega⁶¹. Ávísar yvirskipaðar meginreglur eru fastlagdar fyri hagtølini,⁶² men landshagtalsmyndugleikin ger sjálvur av, hvussu hagtølini skulu framleiðast.

Tað er neyðugt, tí umstøðurnar eru ymiskar í einstøku limalondunum. Hagtalsframleiðsla í dag fer í stóran mun fram umvegis almennar dátugrunnar og ikki sum fyrr umvegis sonevndar totalteljingar. Av tí at limalondini skipa síni almennu viðurskifti ymiskt, merkir tað eisini, at tað ber ikki til at lógaráseta ein ávísan frymil ella mannagongd fyri, hvussu eitt ávíst hagtal skal framleiðast. Tað er upp til einstøku limalondini at finna útav, hvussu eitt hagtal skal framleiðast á best møguligan hátt.

Tann fráskriving av abyrgd⁶³ sum er at finna á Oil Bulletin er at finna á øllum síðum sum ES Nevndin varar av, herundir eisini hjá EuroStat. Niðanfyri sæst fráskrivingin fyri Oil Bulletin og EuroStat.

EuroStat

Disclaimer

The European Commission maintains this website to enhance public access to information about its initiatives and European Union policies in general. Our goal is to keep this information timely and accurate. If errors are brought to our attention, we will try to correct them.

However the Commission accepts no responsibility or liability whatsoever with regard to the information on this site.

This information is:

Weekly Oil Bulletin

Disclaimer

The European Commission maintains this website to enhance public access to information about its initiatives and European Union policies in general. Our goal is to keep this information timely and accurate. If errors are brought to our attention, we will try to correct them.

However the Commission accepts no responsibility or liability whatsoever with regard to the information on this site.

This information is:

⁵⁸ OJ L110,28.4.1999,s. 8-10

⁵⁹ OJ L216,14.8.1999,s. 8-12

⁶⁰ COM (2013) 8737

⁶¹ Art. 1 í ES-fyriskipan nr. 223/2009

⁶² Art. 2 í ES-fyriskipan nr. 223/2009

⁶³ Disclaimer

- of a general nature only and is not intended to address the specific circumstances of any particular individual or entity;
- not necessarily comprehensive, complete, accurate or up to date;
- sometimes linked to external sites over which the Commission services have no control and for which the Commission assumes no responsibility;
- not professional or legal advice (if you need specific advice, you should always consult a suitably qualified professional).

- of a general nature only and is not intended to address the specific circumstances of any particular individual or entity;
- not necessarily comprehensive, complete, accurate or up to date;
- sometimes linked to external sites over which the Commission services have no control and for which the Commission assumes no responsibility;
- not professional or legal advice (if you need specific advice, you should always consult a suitably qualified professional).

Sum talvan vísir, so eru fráskrivningin eins fyrri Oil Bulletin og EuroStat. ES-nevndin fráskrivir sær alla ábyrgd, tí nevndin nettupp ikki framleiðir hagtöluni. Orsökun til fráskrivningina er ikki dygdin á tölunum, men kemur av at ES Nevndin ikki framleiðir töluni og kennir ikki tí ikki teir óviðgjördu upplýsingar, sum liggja handan töluni.

Slíkar fráskrivningar av avbyrgd eru vanligar í flestu altjóða dátagrønnum. Niðanfyrri eru dømi um fráskrivningar av ábyrgd, sum altjóða felagskapir og ein altjóða veitari hava á sínum heimasíðum. Dømini eru OECD, FAO, Platts, og IMF.

oecd.org (Brot úr disclaimers)

INFORMATION ON THIS SITE IS PROVIDED ON AN "AS IS" AND "AS AVAILABLE" BASIS. The OECD makes every effort to ensure, but does not guarantee, the accuracy or completeness of the information and Materials (including the Data) on the OECD Website. Our goal is to keep this information timely and accurate. If errors are brought to our attention, we will try to correct them.

The OECD may add, change, improve, or update the information on the OECD Website without notice. The OECD reserves its exclusive right in its sole discretion to alter, limit or discontinue all or part of the OECD Website. Under no circumstances shall the OECD be liable for any loss, damage, liability or expense suffered which is claimed to result from use of the OECD Website or Material contained therein, including without limitation, any fault, error, omission, interruption or delay.

(<http://www.oecd.org/termsandconditions/>)

Platts.com (Brot úr disclaimers)

THE CONTENT AND THE WEBSITE ARE PROVIDED "AS IS", WITHOUT ANY WARRANTIES. NEITHER PLATTS NOR MHFI MAKES ANY GUARANTEES OR WARRANTIES AS TO THE ACCURACY, COMPLETENESS, TIMELINESS OR CURRENTNESS OF RESULTS TO BE OBTAINED FROM ACCESSING AND USING THE WEBSITE, THE WEBSITE'S OWN CONTENT, OTHER CONTENT (AS DEFINED IN SECTION 6 BELOW), OR ANY MATERIAL THAT CAN BE ACCESSED (VIA A DIRECT OR INDIRECT HYPERLINK OR OTHERWISE) THROUGH THE WEBSITE.

fao.org (Brot úr disclaimers)

Information on this site is provided on an "as is" and "as available" basis. FAO makes every effort to ensure, but does not guarantee, the accuracy, completeness or authenticity of the information on the FAO website. FAO reserves the right to alter, limit or discontinue any part of this service at its discretion. Under no circumstances shall FAO be liable for any loss, damage, liability or expense suffered that is claimed to result from the use of information posted on this site, including without limitation, any fault, error, omission, interruption or delay.

Imf.org (brot úr disclaimers)

The information on our Site is provided "as is" and without warranty of any kind, either express or implied, including, without limitation, warranties of merchantability, fitness for a particular purpose, and noninfringement.

The IMF shall not be liable for any losses or damages incurred or suffered which are claimed to result from use of our Site, including, without limitation, any direct, indirect, incidental, special, or consequential damages, even if the IMF has been advised of the possibility of such damages.

Sum talvan omanfyrri vísir, er vanligt at taka slík fyrivarni, sum ES nevndin tekur á síni heimasíðu. Tað kemur uttan iva av, at hesir stovnar ikki sita á allari innheitingarketuni, og av teirri orsök ikki kunnu veita fulla vissu fyrri, at allar upplýsingar til eina og hvørja tíð eru rættar. Tað kemur eisini fram, at ein fyritøka sum Platts, sum livir av at selja upplýsingar um orku, og m.a. veitir tær upplýsingar, sum avtalan millum reinsiverk og føroysku oljufeløgini eru grundað á, tekur fyrivarni fyrri teimum upplýsingum, sum fyritøkan letur.

Hóast hesir felagskapir og Platts soleiðis taka fyrivarni fyrri teimum upplýsingum, sum teir lata, er tað eingin, sum setur spurnartekin við tær upplýsingarnar sum verða latnar. Tað er tí eingin grund til at halda, at fráskrivningin

hjá ES-nevndinni er ein ábending um, at upplýsingarnar hjá Oil Bulletin ikki eru eftirfarandi.

12.1.2. Prísir við ella uttan avsláttur?

Oljufeløgini hava víst á, at nøkur lond upplýsa prísir við avslátttri, meðan onnur ikki gera tað. Av hesi orsök meta oljufeløgini, at tað ikki ber til at gera samanberingar við tølum frá Oil Bulletin.

Niðurstøðan hjá oljufeløgnum byggir á eina misskiljing. Verður hugt í vegleiðingina hjá ES-nevndinni, sæst fylgjandi um prísir við ella uttan avsláttur:⁶⁴

II. Collection of Data and Discounts

1. The Commission, taking into account the views expressed by Member States, recommends to only take stock of pump prices for motor fuels at filling stations with public access. As a result, professional transport, which fuels outside the distribution network, would be excluded.

2. Given the difficulties that a number of Member States have in collecting reliable data on consumer price discounts, the Commission recommends that Member States in principle only take into account posted prices at the pump. Further discounts should only be considered if they cumulatively

a) apply to all consumers over at least half of the working hours of the filling station and

b) amount to at least 2% of the final price.

This formulation should ensure that discounts with a substantial and lasting impact on the consumer price are reported. If a Member State would like to report discounts, then it should ensure that the consumer prices reported are representative.

3. Discounts relate to prices of motor fuels only (Euro super 95, diesel oil and LPG).''

Tað vil við øðrum orðum siga, at meginreglan er, at prísirnir í Oil Bulletin eru pumpuprísir í bensinsølum, sum eru opnar fyri almenninginum(1). Avsláttur skal bara takast við, tá talan er um kummulativan avsláttur(2), sum allir brúkarar kunna fáa(3) og sum kann fáast umleið helmingin av tíðini, tá ið støðirnar eru opnar(4). Harumframt skal talan vera um nógvan avsláttur. Avslátturinn skal vera minst 2% av endaprísinum, t.e, við almennum avgjöldum.

Tað, sum ES-nevndin ynskir, er, at prísirnir, sum hon fær sendandi, eru umboðandi fyri tað prísstøðið, sum tann breiði skarin av brúkarum skal gjalda. Í brotinum omanfyri kemur m.a. fram, at ES-nevndin sigur, at um so er, at eitt limaland velur at boðað frá prísir við avslátttri, skal limalandið tryggja sær, at fráboðaðu prísirnir eru umboðandi fyri marknaðin.

Danmark boðar frá prísir við avslátttri, meðan Svøríki og Finnland boða frá prísir uttan avsláttur. Merkir tað so,

⁶⁴ COM (2013) 8737, Annex, síða 1-2

at samanberingin ikki kann gerast millum hesi londini? Svarið til tað má verða noktandi, tí bæði danir, svíar og finnar eru sambært grein 1 í fyriskipan 280 frá 1999 álagdir at lata ES-nevndini upplýsingar, sum eru umboðandi fyri marknaðin, t.e. teir prísir, sum breiði skarin av brúkarum skal gjalda.

ES-nevndin hevur heimild til at eftirkanna óviðgjørdar dátur hjá limalondunum, um ivamál eru um rættleikan hjá innsendu tølunum. ES-nevndin hevur higartil góðtikið, at tøluni, sum danir, svenskarar og finnar senda, eru umboðandi fyri veruliga prísstöðið á marknaðinum.

Kappingareftirlitið tekur tí ikki undir við sjónarmiðinum hjá oljufeløgnum um, at samanbering kann ikki gerast við prísirnar hjá Oil Bulletin. Um vit nú hugsa okkum, at Kappingareftirlitið valdi at brúka prísir í Danmark uttan avsláttur, tí at prísirnir í Svøríki og Finnlandi eru uttan avsláttur, er tað ikki vist, at tað hevði verið ein betur samanbering. Tað veldst um, hvussu marknaðarbygnaður og kappingarstøða er í Danmark, Svøríki og Finnlandi. Um brúkarar í Svøríki og Finnlandi t.d. ikki hava móguleika at fáa avsláttur, meðan danskir brúkarar hava henda móguleika, eru prísir uttan avsláttur umboðandi fyri danska marknaðin, meðan prísir uttan avsláttur eru umboðandi fyri Svøríki og Finnland.

Í Føroyum bjóða Magn og Effo sínum kundum viðurskiftakort, men ongin avsláttur verður latin kundum. Í Danmark er vanligt at slík viðurskiftakort geva tann ágóða, at kundin fær avsláttur, tá ið hann keypir brennievni. Tí er tað greitt, at skulu dansk og føroysk viðurskifti samanberast á hesum øki, er neyðugt at samanbera danskar prísir íroknað avsláttur við føroyskar listaprísir. Verða føroyskir listaprísir og danskir listaprísir samanbornir, verður veruliga føroyska prísstöðið samanborið við eitt óveruliga høgt prísstöði í Danmark, sum breiði skarin av brúkarum í Danmark ikki kennist við.

Kappingareftirlitið metir tí ikki, at tað er neyðugt at gera nakrar broytingar í frágreiðingini hesum viðvíkjandi.

12.1.3. Miðalprísir - vanligt miðal ella vektað miðal?

Oljufeløgini hava víst á, at tað er ymiskt, hvat fyri slag av miðalprísi limalondini upplýsa. Nøkur brúka eitt vektað miðal, har hvørt tal í raðnum fyrst verður vektað sammett við hvønn týdning tað skal hava fyri miðal, og síðani verða tøluni í raðnum lögð saman. Onnur brúka eitt vanligt miðaltal, har tøluni í prísraðnum verða lögð saman og deild við mongdini av tølum.

Eitt vektað miðal og eitt vanligt miðal kunnu geva sera ymisk úrslit, men eisini fullkomiliga eins úrslit. Í talvuni niðanfyri eru tvey dømi. Í báðum førum er talan um fyra feløg, og prísirnir hjá feløgnum eru 1, 2, 3 og 4 kr. Í fyrra døminum hava tvær av fyrirtøkunum 10% í marknaðarparti og tvær hava 40%. Í seinna døminum hevur hvør fyrirtøka 25%.

Dømi 1: Vektað og vanligt miðal eru ymisk		Dømi 2: Vektað og vanligt miðal eru eins	
Fortreyt:	4 feløg, prísirnir eru 1,2,3 og 4 kr. Marknaðarbýtið er: 10%, 10%, 40% og 40%.	Fortreyt	4 feløg, prísirnir eru 1,2,3 og 4 kr. Marknaðarbýtið er: Hvørt felag hevur 25%.
Vanligt:	$(1+2+3+4)/4 = 2,5$	Vanligt:	$(1+2+3+4)/4 = 2,5$
Vektað:	$(0,1*1)+(0,1*2)+(0,4*3)+(0,4*4) = 3,1$	Vektað:	$(0,25*1)+(0,25*2)+(0,25*3)+(0,25*4) = 2,5$

Í fyrra døminum er vanligi miðalprísurin 2,5 kr., meðan vektaði prísurin er 3,1 kr., t.e. at talan er um ein mun, sum er 0,6 kr. Í seinna døminum eru vanligi miðalprísurin og vektaði miðalprísurin eins. Einasti munurin millum vektaða miðalprísir í dømi 1 og dømi 2 er, at í dømi 2 eru marknaðarpartarnir javnt býttir. Í dømi 1 sita tvær av fyra fyrirtøkum á 80% av marknaðinum, meðan í dømi 2 situr ongin á meira enn 25%.

Ein onnur støða, har ið vanligt og vektað miðal vera eins, er støðan, tá ið prísirnir á einum marknaði eru eins. Tað er serliga í trimum støðum, at prísirnir kunnu vera eins. Í fyrsta føri kann talan vera um, at fyrirtøkur hava avtalað at hava eins prísir. Tað er greitt brot á §6 í kappingarlógini. Í øðrum føri kann talan vera um, at prísurin

er lógarásettur. Í triðja føri kann talan vera um ein marknað við fullkomnari kapping, t.e. har fortreytirnar fyri kapping eru góðar, t.d. at talið á seljarum og keyparum er stórt og fullkomið prís-gjøgnumskygni er. Í slíkum føri kunnu fyrítøkurnar ikki ávirka prísir, tær eru noyddar at taka av tí prís, sum er á marknaðinum.

Dømini omanfyri vísa, hvør orsøkin kann vera til, at nøkur limalond í síni fráboðan til Oil Bulletin velja at upplýsa sínar prísir sum vektað miðal, meðan aðrir upplýsa sínar prísir sum vanligt miðal. Tað ber ikki til hjá okkum her í Norðuratlantshavi at meta um, um tað er rætt av einum ávísnum limalandi at boða frá sínum prís sum vanligt (ella vektað) miðal. Men fyri øll londini er galdandi, at tey sambært avgerð frá ES-ráðnum eru áløgd at lata ES-nevndini upplýsingar, sum eru umboðandi fyri marknaðin. Havandi í huga at endamálið er at stuðla undir innara marknaðin við at skapa gjøgnumskygni, er greitt, at miðaltalið, sum limalandið upplýsir fyri ES-nevndini, uttan mun til um talan er um vanligt ella vektað miðal, skal vísa veruliga prísir á marknaðinum í limalandinum.

Her skal vera lagt afturat, at soleiðis sum marknaðarstøðan í Føroyum er, hevði ein umrokning av føroysku prísunum frá vanligum miðal til vektað miðal ikki ført nakra broyting við sær. Tað merkir so aftur, at føroysku miðalprísirnir kunnu í øllum førum samanberast við prísir í øllum ES-limalondum uttan mun til, hvat slag av miðal talan er um.

Kappingareftirlitið metir tí ikki, at er neyðugt at gera nakrar broytingar í frágreiðingini hesum viðvíkjandi.

12.1.4. Ósamsvarandi prísáseting

Kappingareftirlitið hevur í frágreiðingini víst á, at tað eru ábendingar um at oljufeløgini, síðani tey gjørdust sjálvstøðug, brúka ósamsvarandi prísásetan. Tvær orsøkir eru til hesa niðurstøðu. Í fyrsta lagi avdúka myndirnar, sum vísa ársfjórðingsprísmunirnar, at sveiggini eru vordin størri og túttari. Við at brúka ársfjórðingsprísir yvir tíggu ár, skuldu øll frávik, sum stava frá, nær oljan er keypt og seld, verið burtur. Tað, at størri sveiggj eru, vísir okkum, at føroysku oljufeløgini í minni mun halda eitt fast mark til Platts. Í øðrum lagi eru støður gjøgnum hesi tíggu árin, har umstøðurnar á marknaðinum hava verið serligar. Í 2008 byrjaði prísurin á bensini, diesel og gassolju bráðliga at økjast alsamt fyri síðani at falla. Í sambandi við hesa hending var framferðin hjá oljufeløgnum at hækkað prísir so hvørt sum altjóða prísurin hækkaði, men tá ið prísurin bráðliga fall, vóru oljufeløgini afturhaldandi við at lækka prísir. Myndirnar í frágreiðingini, sum vísa munin millum Platts og føroyska prísir, og myndirnar, sum vísa munin millum føroyska prísir og prísir í okkara grannalondum, vísa týðiliga tað fyrbrigdi.

Grundgevingarnar hjá oljufeløgnum fyri at Kappingareftirlitið tekur feil, kunnu tykjast at vera mótsigandi, men í grundini vísa tær á trupulleikan við at prógva og mótprógva ósamsvarandi prísseting. Effo viðurkennir, at ósamsvar er millum söluprísirnar hjá felagnum og Platts, men er ósamt við Kappingareftirlitinum í, at prís-hækkingar henda skjótari enn prís-lækkingar. Effo hevur víst á try viðurskifti, sum ávirka prísásetingina. Hesi eru Platts, innkeypsprísir og kappingarstøðan annars.

Magn hevur heitt á ráðgevingarfyrítøkuna Pöyry um at eftirkanna um ósamsvarandi prísáseting fer fram í smásøluni av brennievni í Føroyum. Pöyry hevur gjørt eina Rocket & Feather greining av smásøluni av brennievni í Føroyum. Hugt er eftir, í hvønn mun tað er linjufall millum føroysku og altjóða innkeypsprísirnar. Pöyry kemur til ta niðurstøðu, at ongin ósamsvarandi prísáseting fer fram. Tvørturímóti eru ábendingar um, at prísirnar ávirkast skjótari, tá ið altjóða innkeypsprísirnar fella, enn tá ið teir hækka. Somuleiðis er Pöyry komið fram til, at prísásetingin ikki er vordin meira ósamsvarandi síðani oljufeløgini gjørdust sjálvstøðug.

Fyrítreytirnar, sum Pöyry setur, eru m.a., at tað eigur at vera ein seinking á eina viku frá tí, at altjóða innkeypsprísirnar broytast, til prísirnar í Føroyum broytist. Ein onnur fyrítreyt er, at tað er linjufall millum altjóða innkeypsprísir og söluprísir hjá Magn.

Fortreytin um linjufall hevur við sær, at prísir, sum víkja ov lagt frá tí vanliga, ikki verða tiknir við, men enda sum

ein rest í teirra útrokning. Tað merkir, at serstøður, sum tann í 2008, ið víkja nógv frá yvirskipaðu gongdini, enda sum restir í útrokningini.

Kappingareftirlitið metir tí, at útrokningin hjá Pöyry bert prógvar, at oljufeløgini ikki brúka ósamsvarandi prísáseting til dagliga, men mótprógvar ikki uppáhaldinum hjá Kappingareftirlitinum um, at oljufeløgini til tíðir brúka ósamsvarandi prísáseting.

Tað framgongur eisini av frágreiðingini at Pöyry eisini hefur kannað hvør ár hvør sær, men úrslitið av hesum kanningum hava ikki verið nøktandi og hefur Pöyry tí valt ikki at taka hesi úrslit við í síni frágreiðing. Kappingareftirlitið hefur biðið Magn um at útflyggja tær útrokningar sum Pöyry hefur gjørt, herundir tær útrokningar sum eru gjørdar fyri hvørt ár. Kappingareftirlitið metir, at hesar útrokningar eru áhugaverdar, tí um t.d. tey árin sum ikki vísa eitt linjufall eru eftir 2008, so kann veruliga setast spurnadartekin við, um útrokning hjá Pöyry veruliga prógvar, at Magn, síðani felagið bleiv sjálvstøðugt, ikki brúkar ósamsvarandi prísáseting.

Magn hefur ikki megna at fáa hesar útrokningar til vega, og tí ber ikki til endaliga at staðfesta tær niðurstøður sum Pöyry hefur gjørt um, at ongin ósamsvarandi prísáseting er farin fram.

12.1.5. Economics of scale

Føroysku oljufeløgini vísa á, at tey eru smá sammett við oljufeløg í okkara grannalondum, og tí kann roknast við, at útreiðslurnar fyri hvønn litur eru hægri í Føroyum enn aðrastaðni. Funnist verður at Kappingareftirlitinum fyri ikki at góðtaka búskaparliga hugtakið economics of scale.

Tað er rætt, at Kappingareftirlitið ikki nevni economics of scale í frágreiðingini. Orsøkin til tað er tann leitur, sum Kappingareftirlitið hefur valt bæði at samanbera prísir og ROIC. Við at samanbera avkast av samlaðu ognunum (ROIC) hjá føroysku oljufeløgnum við tað hjá oljufeløgnum í okkara grannalondum er atlit somuleiðis tikið fyri economics of scale. Støðan hevði verið øðrvísi, um vit bara samanбору bruttovinningin hjá feløgnum, tí tá hevði verið óvist, um ein møguligur hægri vinningur í Føroyum var neyðugur orsaka av economics of scale.

Tá ið tað kemur til Economics of Scale, eru teir vanligu: (1) arbeiðsmegin, (2) íløgur, (3) innkeyp, (4) gransking og menning, (5) kapitalur, (6) spjaðing av virkseimi, (7) lýsingarvirkseimi, (8) flutningur og útbreiðsla.

1) Arbeiðsmegin: Stórar fyrirkur kunnu ofta hava stórrakstrarfyrirminir, tá ið tað kemur til arbeiðskraft. Ein fyrirkur er, at ein størri fyrirkur í størri mun kann serútbúgva sína arbeiðskraft. Somuleiðis kann skúlingin av arbeiðsfólki gerast bíligari, um fyrirkur er stór og hefur nógv arbeiðsfólk.

Kappingareftirlitið viðurkenni, at oljuvinnan uttan iva hefur nógv stórrakstrarfyrirminir, tá ið tað kemur til arbeiðsmegina. Hinvegin metir Kappingareftirlitið, at hesin partur av vinnuni, t.e. smásøla av brennievni, neyvan hefur hesar fyrirminir.

Verður støði tikið í bensinsølunum, har ið størstur partur av starvsfólkunum hjá oljufeløgum, sum arbeiða við brennievnissmáslu, eru, er starvsfólkahópurin fyri tað mesta ófaklærdir ungdómar millum 16-20 ár. Tað er galdandi bæði í Føroyum og í okkara grannalondum. Eitt eyðkenni er eisini, at til- og frárenslid av starvsfólki er stórt samanborið við aðrar vinnur. Eingin orsök er til at halda, at stórvegis economics of scale eru innan arbeiðsmegina.

2) Íløgur: Stórar fyrirkur kunnu hava ein rakstrarfyrirmin í sambandi við íløgur. Til ber at taka eitt dømi um tveir bankar, har ið annar bankin hefur 90% av marknaðinum og hin hefur 10%. Nú ynskja báðir bankarnir at keypa eina peningaavgreiðslu. Íløgan hjá báðum bankum verður hin sama, men bankin við fleiri kundum hefur ein rakstrarfyrirmin, tí hann kann býta íløgukostnaðin sundur millum fleiri kundar.

Tá ið tað kemur til íløgur í smásølu av brennievni, ivast Kappingareftirlitið í, um tað eru stórvegis rakstrarfyrirminir hjá stórum oljufeløgum. Bensinsølu eru meir ella minni standardiseraðar eindir. Tá ið tað

kemur til oljugoymslur, er talan um eina ílögu, sum kann vera skræddaraseymað til tørvin hjá einstaka oljufelagnum. Tað merkir, at eitt oljufelaga fer ongantið sammett við ein banka at noyðast at koma í eina støðu, har ið tað hevur ov nógv targarúmd. Harafurur hevur Kappingarráðið góðkent eina avtalu millum oljufeløgin, sum ger, at oljufeløgin kunnu brúka goymslurnar til fulnar.

Um víst skal vera á rakstrarfyrirmin viðv. ílögum, kann verða víst á, at rúmmátið á einum formi, t.d. røri, økist lutfalsliga meira enn yvirflatan, t.e, at stálkostnaðurin fyri hvønn litur av brennievni uttan iva er minni á einum stórum tanga enn á einum lítlum tanga.

Samanumtikið metir Kappingareftirlitið, at economics of scale ikki hevur stórvegis týðning, tá ið tað kemur til ílögur í smásølu av brennievni. Tó eru ílögur í tanga ein avmarkað economics of scale.

3) Innkeyp: Stórar fyritøkur kunnu ofta tinga seg til betri avtalur enn smáar fyritøkur, tí tær kunnu keypa stórar nøgdir og harvið fáa ein avsláttur í innkeypskostnaðinum.

Economics of scale er ofta týðandi í smásølu. Ein framleiðari hevur fleiri útreiðslur av at selja 100.000 stk. av eini vøru til fleiri fyritøkur heldur enn til eina fyritøku. Tískil hava stórri fyritøkur ofta móguleika at fáa stórri avsláttur sammett við smærri fyritøkur. Harumframt kann søla til stórar fyritøku vera ein so stórir partur av samlaðu söluni hjá framleiðaranum, at talan er um tilverugrundarlagið hjá framleiðaranum. Undir tilílikum føri kann stóra fyritøkan fáa ein enn betri avsláttur.

Áðrenn feløgin skiftu eigarar, vóru Effo og Magn partar av ávikavist Statoil og Shell. Tá ið føroysku feløgin keyptu brennievni, fingið tey avsláttur sum stórkundar, tí tær vóru partar av stórum samtøkum. Kappingareftirlitið hevur mett um, hvussu nógv tað hevur kostnað í innkeypsprísnum, at fara úr hesum samtøkum, og er komið fram til, at tað hevur kostnað umleið 6 oyru fyri hvønn litur.

Kappingareftirlitið hevur sostatt staðfest, hvussu stórir economics of scale hjá Statoil og Shell er, samanborið við Effo og Magn.

4) Gransking og menning: Í ávísnum vinnugreinum, t.d. framleiðslu av heilivági, bilum ella flogfórum, er alneyðugt at gera ílögur í gransking og menning (R&D). Stórri fyritøkur hava móguleika at spjaða hesar kostnaðir á fleiri eindir.

Kappingareftirlitið metir ikki, at economics of scale í gransking og menning hevur nakran týðning í eini vinnu sum smásølu av brennievnum.

5) Kapitalkostnaður: Stórar fyritøkur hava ofta atgongd til bíligari kapital enn smáar fyritøkur. Bæði tí at tær t.d. kunnu vera á einum partabrevamarknaði, og tí at tær fáa betri treytir frá fígjarstovnum sammett við smáar fyritøkur.

Tá ið tað kemur til innkeyp av brennievnum, metir Kappingareftirlitið ikki, at kapitalkostnaðurin er hækkaður hjá føroysku oljufeløgunum. Í hesum sambandi er hugt eftir, hvussu ofta oljufeløgin fáa brennievni til landið og samanborið tað við gjaldstreytirnar.

Kappingareftirlitið er av teirri áskoðan, at alt brennievni er selt, áðrenn reinsiverkið fær sítt gjald, og tí hava hesi innkeyp onga ávirkan á kapitalkostnaðin. Hvussu stóran er við aðrari fígging, hevur Kappingareftirlitið ikki kannað, men av tí at olja er høvuðsvoran hjá oljufeløgunum, verður mett, at economics of scale neyvan er ein trupulleiki í sambandi við kapitalkostnað.

6) Spjalding av virksemini: Ein stór fyritøka hevur móguleika at spjaða sítt virksemini yvir á fleiri marknaðir. Sovorðin konglomerat hava virksemini á fleiri ymiskum marknaðum, sum ofta einki tilknýti hava við hvørt annað. Tað merkir, at um tað gongur illa einastaðni, hevur tað ikki nakra ávirkan á annað virksemini.

Norðurlendsku marknaðirnir fyri smásølu av brennievnum eru ikki eyðkend við nógvum konglomeratum.

Kappingareftirlitið metir tí, at economics of scale í spjalding av virksemi er óviðkomandi í sambandi við henda marknaðin.

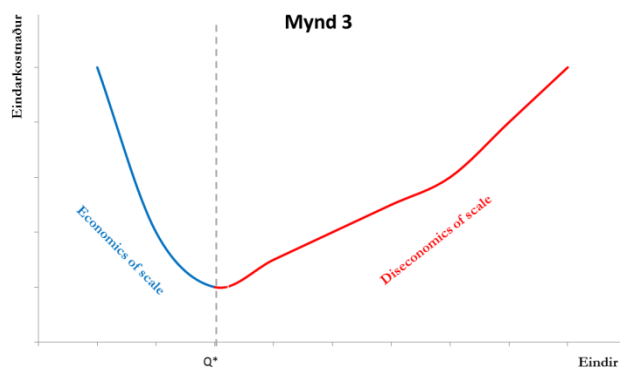
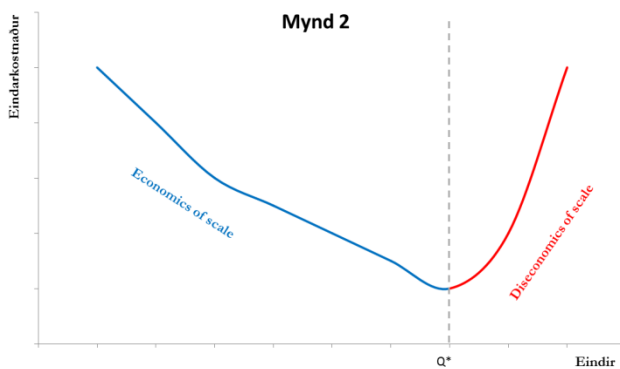
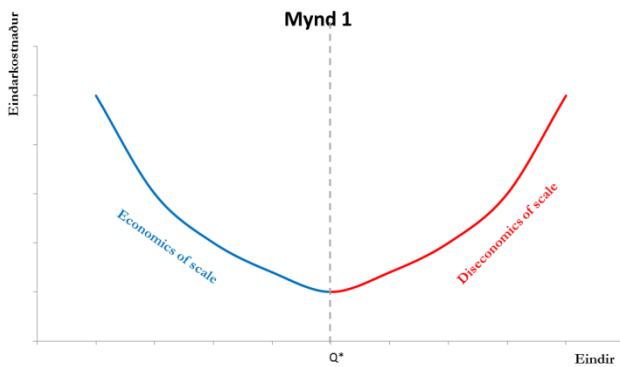
7) Sølufremjandi tiltøk: Stórar fyrítøkur hava betri møguleika enn smáar fyrítøkur at brúka t.d. úrslitagóðar lýsingar. Tað ger, at smærri fyrítøkur kunnu hava torført at vísa sína vøru fram.

Fleiri viðurskifti eru, sum gera, at economics of scale fyri sølufremjandi tiltøk, ikki er viðkomandi fyri henda marknað. Í fyrsta lagi er talan um eina einsháttaða vøru, t.e, at brúkarin fer til nærmastu bensinsølu. Tað einasta, sum kann fáa brúkaran at ferðast longri, er ein lægri prísur hjá eini bensinsølu, sum er longri burtur.

Í øðrum lagi er marknaðarbygnaðurin í Føroyum soleiðis, at føroysku oljufeløgini bert í avmarkaðan mun hava brúk fyri at marknaðarføra sína vøru. Um tosað verður um rakstrarfyrimunir, eru tað tey føroysku feløgini, sum hava ein fyrimun.

Kappingareftirlitið metir tí, at economics of scale í sambandi við lýsingarvirksemi ikki hevur týdning í hesum føri.

8) Flutningur og útbreiðsla: Stórar fyrítøkur kunnu hava somikið stórt virksemi, at flutningsuppgávur kunnu verða loystar innanhýsis. Av hesi orsök hava stórar fyrítøkur stóra tingingarmegi, tá ið tær tingast við aðrar veitarar um flutning.

Tá ið tað kemur til flutning av brennievnum, verður ofta víst á, at flutningurin til Føroya er dýrur, tí skipini, sum koma til landið, eru smá samanborið við tey, sum flyta grannum okkara brennievni.

Kappingareftirlitið hevur staðfest flutningskostnaðin hjá føroysku oljufeløgnum til Føroya at vera umleið 10 oyru.

Ofta hevur verið víst á economics of scale, tá ið tosað verður um prísstöðið í Føroyum. Ført verður ofta fram, at av tí at føroyskir marknaðir vanligu eru minni enn teir í okkara grannalöndum, hava útlendsku fyrítøkurnar sammett við tær føroysku ein fyrimun við economics of scale, og tí noyðast føroysku prísirnir at vera hægri.

Tað er nú ikki so einfalt, at jú størri ein fyrítøka er, tess størri eru economics of scale. Í einum og hvørjum vinnuligum virksemi eru í ein ella annan mun economics of scale og diseconomies of scale. Tað er ikki treytað av støddini á virkseminum.

Á mynd 1 sæst, hvussu tað í búskaparfrøði er vanligt at lýsa samanbandið millum economics of scale og diseconomies of scale. Í byrjanini av eini framleiðslu eru langtíðar miðal eindarkostnaðirnir fallandi fyri hvørja nýggja framleidda eind, men fyrr ella seinni vendir henda gongdin, og eftir tað økist eindarkostnaðurin fyri hvørja framleidda eind. Tað er tó ymiskt í hvønn mun vinnur hava ágóða av economics of scale. Mynd 2 og 3 vísa støður, har fyrítøkur hava stórar og smáar economics of scale.

Mynd 2 er ein fyrirteka, sum hevur stórar economies of scale. Talan er ofta um framleiðslufeløg, sum hava stórar economies of scale. Tað tí, at íløgurnar í framleiðslutól eru stórar, men broytiligi kostnaðurin er avmarkaður. Dømi um slíka fyrirteku kundi verið Mongstad Refining, sum Statoil eigur, og sum føroysku oljufeløginu keypa olju frá.

Reinsiverk verða bygd til at framleiða ávíst úrvæl av brennievni og meir ella minni faslagdar nøgdir. Tað er ikki vanligt, at reinsiverk umleggja sína framleiðslu frá einum brennievni til eitt annað, ella broyta samansetingina av nøgdum av brennievnum stórvegis, tí tað krevur stórar íløgur. Tað hevur við sær, at fasti kostnaðurin (serliga avskrivningar) er ein lutfalsliga stórir partur av samlaða kostnaðinum, og tað ger, at verkið hevur stórar economies of scale.

Mynd 3 vísir hinvegin eina fyrirteku, sum hevur smáar economies of scale. Handilsfeløg hava ofta avmarkaðar economies of scale. Tær kunnu t.d. hava economies of scale fyri innkeyp, men hava so nógvar aðrar diseconomies of scale, at samanborið við framleiðslufeløg eru economies of scale avmarkaðir.

Kappingareftirlitið metir, at smásøla av brennievnum er ein vinna, sum hevur avmarkaðar economies of scale. Tað, sum eykennir útbreiðsluna av vørum í hesari vinnu, er, at sølan fer fram antin hjá kundinum (gassolja) ella umvegis smærri sölustøð (bensin og diesel).

Veitingin av gassolju fer fram við tangabili og veitingarstaðið er bústaðurin hjá hvørjum einstaka kunda. Flutningur á landavegi er dýrur, og tað hevur við sær, at oljufeløg noyðast at hava oljugoymslur lutfalsliga tætt hjá kundinum. Sjálvt her í Føroyum eru fleiri oljugoymslur runt um landið. Tað er av teirri einfaldu orsök, at tað ikki loysir seg at flyta olju við tangabilum yvir langt strekki.

Yvvirskipað kann sigast um gassoljusølu, at talan er ikki um eina útbreiðslu av vøru, sum kann hugsast at hava stórar economies of scale. Kappingareftirlitið hevur somuleiðis víst á, at tað eru fleiri kilometrar fyri hvørja oljufyring í Norðurlondum samanborið við í Føroyum. Tað merkir, at flutningskostnaðurin fyri hvønn litur av gassolju er bíligari í Føroyum, tí strekkini, sum gassoljan skal flytast, eru styttri.

Smásøla av bensini og diesel fer fram á bensinsølum ella frá bátastøðum. Um støði verður tikið í bensinsølum, er talan um standardiseraðar eindir í stødd og mátt, á somu stødd sum tær føroysku. Í frágreiðingini frá 2004 var staðfest at sölunøgdin hjá føroyskum bensinsølum var áleið á sama støði sum hjá okkara grannum. Síðani hetta er talið av bensinsølum í okkara grannalondum og eisini í Europa verið fallandi. Partvíst tí at vinningurin av brennievni hevur verið fallandi, orsaka av at ómannaðar bensinsøkur eru komnar inn á marknaðin, og partvíst tí at bensinsøkur hava fingið herða kapping á kiosk-marknaðinum, orsaka av at lóggáva viðvíkjandi nær handlar kunna hava opið slaka.

Í Føroyum eru ongar sjálvstøðugar ómannaðar bensinsøkur, og verandi halgidagslóggáva ger at kiosk-marknaðurin er framvegis sera áhugaverdur fyri føroysku oljufeløginu. Tí er talið av bensinsølum lutfallsliga høgt í Føroyum. Talið av bilum fyri hvørja bensinsølu er áleið 1000, í Danmark er tað líka omanfyri 1000, meðan í Noreg og Svøríki er talið líka omanfyri 1.500. Tað skal tó viðmerkjast at hetta er eitt val sum føroysku oljufeløginu hava gjørt, og uttan iva tí at kiosk-marknaðurin framvegis er áhugaverdur at virka á.

Ein samanbering millum Ongland og Danmark er eitt gott dømi um hvussu standardiseraðar bensinsøkur eru í stødd og mátti. Í Onglandi er árliga miðalsølan hjá einum sölustaði umleið 7 mió. litrar, men tað eru teir 1.400 stórhandlarnir sum eisini selja brennievni, sum draga upp. Hesi selja í miðal 11 mió. litrar árliga, meðan bensinsøurnar í miðal selja 2 mió. litrar árliga, sum svarar nøkulunda til hvussu nógv bensinsøkur í Danmark selja. Í Onglandi sita teir 1.400 stórhandlarnir á 45%, meðan tær 9.000 bensinsøurnar sita á 55%. Sum sæst, er árliga miðalsølan í Onglandi nógv hægri enn í Danmark, meðan sølan hjá bensinsølunum er á sama støði. Hinvegin ber tað til hjá Supermarkets at fáa stórrakstur í söluna, tí sammett við bensinsøurnar so kunnu tær fáa kundar frá einum størri landafrøðiligum øki, og harvið selja fleiri litrar. Orsøkin til tað er, at kundin hevur onnur

ørinði enn bara at keypa brennievni.

Yvvirskipað kann sigast um sølu av bensini og diesel, at talan er ikki um eina vøruútbreiðslu, sum kann hugsast at hava stórar economics of scale. Talan er um sölustøð, sum eru avmarkað í stødd og mátti. Innan fyri hesar avmarkingar er sjálvsagt møguleiki at fáa ávísar economics of scale, men tað er virksemi, sum minnir um mynd 3, av tí at economics of scale skjótt verður skift út við diseconomies of scale. Líttla støddin á sölustøðunum, avmarkaði mátturin og staðseting gera, at virkseimið hevur nógvar fløskuhálsar. Ætlar eitt oljufelag at økja sína sølu nóg, noyðist tað at staðseta og gera fløgur í eina nýggja bensinsølu.

Aðrir economics of scale eru tó í smásøluni av brennievnum. Í fyrsta lagi er economics of scale í sambandi við innkeyp av brennievnum. Størri oljufeløg hava betri avtalur enn smá oljufeløg. Kappingareftirlitið hevur í hesi kanning (4.1) staðfest, at innkeypsprísurnir hjá føroysku oljufeløgum hækkaði við 6 oyrum, tá ið feløgini gjørdust sjálvstøðug. Frammanundan fingur feløgini avsláttur, tí tey vóru partar av Statoil og Shell. Oljufeløgini hava ikki nakrar viðmerkingar til henda partin av frágreiðingini. Aðrir economics of scale eru møguliga í starvsfólkamenning, keypi av oljubílum o.s.fr., men tað skal samanberast við teir diseconomies of scale, sum eitt størri felag hevur innan hesi øki.

Samanumtikið

Bæði Magn og Effo hava í sínum hoyringarsvarum víst á manglandi economics of scale sum orsök til, at prísirnir í Føroyum eru ov høgir.

Kappingareftirlitið ivast tó í, um economics of scale hevur so stóran týdning í hesi vinnuni. Stórar economics of scale eru vanliga í stórframleiðslu, tí her eru føstu útreiðslurnar ofta bróðurparturin av samlaðu útreiðslunum.

Smásøla av brennievnum fer fram antin heima hjá kunda (gassolja) ella á bensinstøð (diesel og bensin). Í slíkum virkseimi eru broytiligu kostnaðirnir ofta bróðurparturin av samlaðu útreiðslunum.

Niðanfyrri eru rakstrarkostnaðirnir hjá føroysku oljufeløgum byttir millum fastar og broytiligar kostnaðir:

Kostnaðir		1.000 DKK	%
Fastir kostnaðir	Avskrivningar	33.278	2,1%
	Rentuútreiðslur	10.164	0,7%
	Starvsfólkakostnaður – avskrivningar frádrignar	76.666	5,0%
	Fyrisitingarkostnaður – avskrivningar frádrignar	32.134	2,2%
Broytiligir kostnaðir	Framleiðslukostnaður – avskrivningar frádrignar	1.366.654	90,0%
	Tilsamans	1.518.896	100,0%

Sum talvan omanfyri vísir, er kostnaðurin byttur sundur á tann hátt, at 90% av kostnaðinum er framleiðslukostnaður, t.e. broytiligur kostnaður, og 10% er kostnaður, sum í ein ella annan mun er fastur.

Tað merkir, at tá ið sølan hjá føroysku oljufeløgum økist við einum litri, eru tað bert 11% av kostnaðinum, sum ikki broytast. Tað skal tó takast fyrivarni fyri, at uppstillingin er gjørd við støði í roknskapartølum og ikki eini ítøkiligari gjøgnumgongd av kostnaðunum hjá feløgum.

12.1.6. Sambæri

Oljufeløgini hava funnist at Kappingareftirlitinum fyrri at bera saman við lond, sum eru nógv størri enn Føroyar, og sum tí ikki kann samanberast við.

Land	Fólkatal	Euro-super 95(l)
United Kingdom	65.081.276	360,86
Czech Republic	10.535.000	366,55
Poland	38.494.000	384,25
Slovakia	5.426.000	401,50
Slovenia	2.065.000	401,75
Germany	81.276.000	402,64
Estonia	1.315.000	403,90
Ireland	4.630.000	407,73
Austria	8.608.000	413,31
Netherlands	16.933.000	417,14
Sweden	9.816.666	418,12
Croatia	4.230.000	421,69
France	67.063.000	422,52
Lithuania	2.906.000	422,85
Hungary	9.835.000	429,93
Latvia	1.979.000	434,14
Greece	10.769.000	435,37
Italy	60.963.000	440,99
Finland	5.475.000	450,45
Belgium	11.259.000	451,73
Luxembourg	570.000	452,29
Romania	19.822.000	463,20
Portugal	10.311.000	467,52
Spain	46.335.000	473,39
Cyprus	876.000	473,87
Denmark	5.673.000	495,96
Bulgaria	7.185.000	506,31
Malta	425.000	569,26

Samanberingar eru fyrst og fremst gjørdar við okkara grannalond, men samanberingar eru eisini gjørdar við eitt miðal fyrri ES. Tað síðsta varð gjørt fyrri at hava eitt tal, sum skuldi vera umboðandi fyrri marknaðir við virknari kapping enn tann, sum er í Norðurlondum.

Í talvuni niðanfyrri eru tøl frá Oil Bulletin frá ES-nevndini. Í raðnum høgrumegin eru prísirnir fyrri bensin í evrum, har lægsti prísurin er ovast og hægsti prísurin er niðast. Í miðraðnum eru 10 av fólkafátakastu londunum á listanum litaðir við reyðum, og 10 av fólkafátakastu londunum á listanum eru litað við gulum. Sum talvan vísir, liggur Bretland (Wales, Bretland og Skotland) ovast á listanum. Tað er bíligasta landið í Evropa og er eisini millum tíggu av fólkafátakastu londunum í ES. Niðast er Malta. Tað er dýrasta landið á listanum og er somuleiðis millum fólkafátakastu londini í ES.

Tað, sum er áhugavert við listanum, er, at tað er einki greitt mynstur, sum vísir, at tey fólkafátakastu londini á listanum hava hægstu prísir, meðan tey fólkafátakastu hava lægstu prísir. Oljufeløgini hava annars lagt upp til, at prísurin í einum landi, sum hefur 49.000 íbúgvur, ikki kann hava sama prísstöði sum eitt land við 5 mió. íbúgvum. Í talvuni sæst tó, at eitt land sum Slovenia hefur eitt fólkatal á 2 mió., og hefur kortini lægri prís enn Týskland, sum hefur 81

mió. íbúgvur. Spania veitir lágur lönir og hefur 40 mió. fleiri íbúgvur enn Finnland, men kortini er prísurin á brennievni hægri í Spania enn í Finnlandi. Niðurstøðan má tí vera, at tað er í lagi at samanbera lond, sum hava fleiri íbúgvur enn Føroyar, tí tað ikki stórvægis samband millum íbúgvatal og brennievnisprísir.

At einki samband er millum stødd á marknaði og prísstöði á brennievni merkir, at tað uttan iva eru onnur viðurskifti s.s. marknaðarbygnaður, stýring og siðvenja, sum havastørri ávirkan á prísstöðið.

Hetta merkir eisini, at leisturin, sum íslenski kappingarmyndugleikin brúkti í síni seinastu kanning, t.e. at taka støði í Bretlandi, har ið prísurin er lægstur, er ein góður leistur.

Um stødd á marknaði ikki hefur týdning, mugu onnur viðurskifti s.s. kapping, marknaðarbygnaður og stýring vera orsök til, at prísurin í Bretlandi er 40 evrur lægri fyrri 1000 litrar av bensini sammett við Týskland, har ið 16 mió. fleiri fólk búa. Kappingareftirlitið metir tí ikki, at tað er neyðugt at gera nakrar broytingar í frágreiðingini hesum viðvíkjandi.

12.1.7. Útrokning av avkasti

Upprunliga var útrokning gjørd við støði í grein hjá amerikanska búskaparfrøðinginum Michael Porter, sum brúkar ein frymil, har ROIC verður ásett sum EBIT/(Invested Capital – Excess cash). Oljufeløgini hava havt fleiri atfinningar ímóti hesum frymlinum.

Tað er siðvenja í Føroyum at halda seg til tey tilmæli, sum danska finansforeningen kemur við. Tað seinasta tilmælið, Anbefalinger & Nøgletal, varð útgivið í 2015. Flest allir ársroknskapir í Føroyum, sum eru grannskoðaðir, hava lyklatøl, sum taka støði í tilmælinum frá Finansforeningen.

Kappingareftirlitið hefur tí valt at ganga atfinningunum á mæti og hefur gjørt útrokningarnar av nýggjum við støði í leistinum hjá Finansforeningen.

12.2. Hoyringarsvarið frá Effo

12.2.1. Inntriv – Kap. 2 í hoyringssvarinum frá Effo

Í frágreiðingini verður komið inná, hvussu betrast kann um kappingina á føroyska marknaðinum. Í hesum sambandi verður víst á, at um føroysku oljufeløgini høvdu skyldu at selja til fyrítøkur, sum valdu at byrja á marknaðinum, hevði tað skapað eitt ávíst prístrýst uttan mun til, um nøkur fyrítøka byrjaði virksema ella ikki.

Effo hevur heitt á Annfinn V. Hansen, advokat, um at gera eina frágreiðing um móguleikarnar hjá Kappingarráðnum at áleggja oljufeløgnum slíka skyldu. Advokaturin kemur fram til ta niðurstøðu, at Kappingarráðið hevur ikki móguleika at áleggja slíka skyldu uttan at brot er framt sambært §6 ella §11 í kappingarlógini.

Viðmerkingar til kap 2 í hoyringarsvarinum

Endamálið við marknaðarkanningum er at geva Kappingareftirlitinum innlit í viðurskifti hjá eini ávísari vinnu. Tað stendur í § 24a í kappingarlógini, í §19,stk. 3 stendur, at hesar frágreiðingar skulu almannakunngerast.

Ein kanning eftir § 24a hevur til endamáls at greina viðurskiftini á einum marknaði við støði í búskaparfrøði og at seta fram móguligar loysnir við støði í búskaparfrøðini. Ein marknaðarkanning hjá Kappingareftirlitinum inniheldur tí ongantið nakrar lögfrøðiligar metingar av, um brot eru framd ella ikki. Orsøkin til tað er, at meðan endamálið við §24a er at fáa greiðu á kappingarligu umstøðunum á marknaðinum, snúgva mál eftir §6 og §11 í kappingarlógini seg um eina ítøkiliga framferð á marknaðinum. Ein marknaðarkanning kann tó hava við sær, at kappingarmyndugleikin fer at kanna, um ásetingar í kappingarlógini eru brotnar.

Spurningurin, um tað skal krevjast av oljufeløgnum, at tey skulu selja til ein triðja part, og undir hvørjum treytum tað skal gerast, er bæði ein grundleggjandi kjarnuspurningur og ein spurningur, sum hevur stóran samfelagsligan týðning. Tílikar avgerðir skulu takast í Kappingarráðnum burturav.

Kappingareftirlitið hevur tí ongar viðmerkingar til uppritið frá Annfinni V. Hansen.

12.2.2. Best Practice og Benchmark - Kap. 3 í hoyringssvarinum frá Effo

Í kapitli 3 í hoyringarsvarinum hjá Effo vera nakrar atfinningar fòrdar fram ímóti leistinum, sum Kappingareftirlitið hevur brúkt í sambandi við tær prissamanberingar, sum eru gjørdar. Tíverri er ein misskiljing íkomin, sum uttan iva er høvuðsorsøk til tær atfinningar, sum Effo setur fram.

Tað er henda orðingin, fyrst í kap. 6 í frágreiðingini, sum er orsøk til misskiljingina:

“Meginreglan um “Best Practice” verður vanlig á nýtt, tá samanborið verður við onnur lond. Tað vil siga, at samanborið verður við tey lond, har virksema verður ríkið mest effektivt, og har mett verður, at kappingin er mest virkin. “Best Practice” hátturin merkir, at tey lond, sum hava lægstu prísirnar verða vald”.

Tað fær Effo at koma til ta niðurstøðu, at Kappingareftirlitið ynskir at samanbera Føroyar við tey lond, har kappingin er virknast, og at Kappingareftirlitið metir, at kappingin er virknast í teimum londum, sum hava lægstu prísirnar.

Viðmerkingar til kap. 3 í hoyringarsvarinum

Tó er undrunarvert, at Effo ikki er komið inn á rætt spor aftur, tá ið restin av reglubrotinum verður gjøgnumgingið. Seinni í reglubrotinum stendur, at Kappingareftirlitið heldur hevur valt at bera saman við lond, sum grundað á landafrøðilig, búskaparlig ella onnur viðurskifti eru egnað at samanbera við Føroyar. Afturat hesum leggur Kappingareftirlitið dent á, at tað skal vera eitt ávíst framhald frá seinastu oljufrágreiðingini frá 2004. Tí er samanborið við okkara grannalond og eitt miðal fyri ES.

Kappingareftirlitið hevur sostatt gjørt eina prissamanbering við nøkur útvald lond, sum ikki kunnu sigast at hava bestu prísir í Evropa. Miðal fyri ES er eisini útroknað sum simpult miðal og ikki vektað miðal, her er heldur ikki talan um Best Practise. Var talan um Best Practise, hevði Kappingareftirlitið gjørt sum Samkeppnis eftirlitið

hefur gjört, og samanborið við bretska prísir utan avgjöld, sum eru teir lægstu í Evropa.

Tað, sum Kappingareftirlitið hefur gjört, er ein sjálvstøðug benchmark av prísnum. Munurin er, at meðan endamálið við eini Best Practice ikki er sjálv prís samanbering, men tað, sum førir til lægsta prís, er sjálv prís samanbering endamálið við eini benchmark. Í sambandi við eina marknaðarkanning við endamálinum at staðfesta, hvussu marknaðarviðurskiftini eru á marknaðinum, er vanligt at brúka benchmark til aðrar marknaðir. Var hinvegin talan um, at nú skuldi støða takast til, hvussu marknaðurin frameftir skuldi skipast, hevði verið natúrligt at gjört eina Best Practise, har úrvalið av londum var nógv størri, og har leiðrættingar vóru gjørdar fyri viðurskifti, sum mann ikki kann yvirføra millum lond.

Effo hefur sostatt misskilt orðingina og hefur tí heitt á serfrøðingin, Anders Ryom Villadsen, Phd, um at gera eitt upprit um Best Practice. Úrslitið er eitt sera greitt upprit um teir vandar og tær avbjóðingar, sum eru við at brúka Best Practice. Kappingareftirlitið metir tó ikki, at tað er neyðugt at gera viðmerkingar til uppritið, tí uppritið snýr seg um Best Practise – kanningar, meðan Kappingareftirlitið hefur gjört eina benchmark av prísnum.

Vit harmast um misskiljingina og hava eisini broytt orðingarnar í fyriliggiandi frágreiðing, soleiðis at aðrir lesarar ikki halda, at talan er um eina Best – Practise.

12.2.3. Avbjóðingar í sambandi við samanberingar – kap. 4 í hoyringarsvarinum frá Effo

Effo metir, at tað í minsta lagi eru tveir veikleikar í samanberingunum í kap. 6.1 til 6.3 í hesi frágreiðing. Hesir eru:

- 1) Manglandi umtala av móguligum skeivleikum í nýttu söluprísunum o.a.
- 2) Manglandi umtala av móguligum orsökum til prís munir.

Effo kemur ikki nærri inn á pkt. 2, og tí hava vit ongar viðmerkingar til tað pkt. Viðvíkjandi pkt 1. vísir Effo á, at prísirnir, sum verða brúktir, eru gjørdir upp á ymiskan hátt, og at Kappingareftirlitið í frágreiðingini átt at tikið støðu til móguligar veikleikar í hesum sambandi.

Effo ger eina samanbering millum frágreiðingina hjá Kappingareftirlitinum og eina frágreiðing hjá norska kappingarmyndugleikanum. Við samanberingini vil Effo gera vart við, hvussu nógv norska kanningin ger burturúr at viðgera móguligar veikleikar í prís røðunum, og ger metingar av, hvørja ávirkan tað kann hava á úrslitið í kanningini. Somuleiðis ger Effo vart við, at tað kunnu vera nógv orsøkir til, at tað ikki ber til at samanbera teir prísir, sum eru savnaðir í hesi frágreiðing.

Effo vísir á, at Kappingareftirlitið átti at hava fyrilit fyri hesum viðurskiftum í sambandi við samanberingina:

- 1) Stødd
- 2) Landafrøðiliga støða
- 3) Ymiskir innkeypsprísir
- 4) Samanbering millum Platts og söluprís hefur ikki fyrilit fyri ymiskleika í øðrum kostnaði
- 5) Útreiðslur fyri hvønn litur eru utan iva hægri í einum lítlum marknaði enn í einum stórum

Viðmerkingar til kap. 4 í hoyringarsvarinum

Tað kann vera, at Kappingareftirlitið átti at greitt nærri frá dátugrundarlagnum fyri Noreg, men hvat viðvíkur prísunum í Oil Bulletin, meta vit, at teir veikleikar, sum Effo vísir á, eru ikki til staðar. Prísirnir, sum eru at finna í Oil Bulletin, eru allir gjørdir eftir somu ES-lóggávu. Endamálið við hesi lóggávu er at skapa prís gjøgnumskygni á brennievni marknaðinum í ES. Uppgerðarhátturin fyri limalondini er eins, men marknaðarumstøðurnar í

einstaka limalandunum ger, at prísirnir verða uppgjördir ymiskt. Tað, sum hvørt limaland skal upplýsa, er marknaðarprísurin, t.e. tann prísur, sum breiði skarin av brúkarum skal gjalda. Í londum, har siðvenja og kapping hevur skapt eitt prísmynstur við almennum avsláttarskipanum, vera prísir gjördir upp við avslátttri, meðan í øðrum londum, har ið orðvísi handilssiðvenja og veikari kapping hava ført til meira uniformar prísir, er prísurin gjördur upp uttan avsláttur.

Kappingareftirlitið metir ikki, at tað er neyðugt at taka nakað fyrivarni fyri teir prísir, sum eru frá Oil Bulletin, men kanska áttu veikleikar í norsku prísunum at verið nevndir, og er tað rættað í hesi frágreiðing. Víst verður annars til partarnar 12.1.1 til 12.1.3 um Oil Bulletin.

Tað er ikki rætt, tá ið Effo sigur, at Kappingareftirlitið ikki hevur kannað, um kostnaðarstöði og aðrar umstøður ikki kunnu verða orsök til prísmunirnar. Víst verður í hesum sambandi til kap. 4.

12.2.4. Meirkostnaður - Kap. 7 í hoyringssvarinum frá Effo

Effo vísir á, at útrokningin av meirkostnaðinum í kap. 6.4.1 og 6.5 í frágreiðingini er misvísandi. Effo vísir á, at av tí at tøluni, sum stöði verður tikið í, tá ið meirkostnaðurin verður útroknaður, eru uppgjörd ymiskt, er úrslitið misvísandi.

Effo vísir á, at árligi munurin millum ES og Føroyar er umleið 81 mió. kr., men at oljufeløgini hava í miðal havt eitt úrslit á 29 mió. kr. hesi somu árin. Somuleiðis verður víst á, at miðal lønarútreiðslurnar vóru 58 mió. kr. Effo vísir tí á, at tað verður torført at lækka prísirnar somikið, at munurin á 81 mió. kr. verður burtur. Effo metir ikki, at samanberingin av meirkostnaðinum sammett við onnur lond gevur nakra meining.

Viðmerkingar til kap 7 í hoyringarsvarinum

Uppgerðin av prísnum er viðgjörd í pørtunum 12.1.1-12.1.3. Her skal leggjast afturat, at tann avsláttur, sum er í prísunum hjá Oil Bulletin, er almennur avsláttur, sum øll hava móguleika at fáa. Almennar avsláttarskipanir eru skipanir, sum øll hava atgongd til, og sum eru virknar í meginpartinum av tíðini, sum tann vinnurekandi hevur opið. Tað, sum eykennir almennar avsláttarskipanir, er, at øll hava atgongd til avslátturin, eisini brúkarar, sum ikki hava stórvegis tingingarmegi. Almennar avsláttarskipanir eru úrslit av eini virknari kapping og einum ynski hjá tí vinnurekandi um at fáa brúkarin til sín. Øvugt hesum eru eisini privatar avsláttarskipanir. Orsøkin til hesar er aloftast, at ein ávísur brúkari ella brúkarabólkur hevur eina serliga stóra tingingarmegi, og gevur tað hesum brúkarum móguleika at tinga seg til betri treytir hjá tí vinnurekandi.

Prísirnir hjá Oil Bulletin innihalda avsláttur, um almennar avsláttarskipanir eru nógv brúktar í einum landi. Føroysku oljufeløgini hava ongar almennar avsláttarskipanir, men hinvegin eru privatar avsláttarskipanir.

Kappingareftirlitið metir, at tað er rætt at samanbera prísir hjá Oil Bulletin, ið kunnu innihalda avsláttur, sum er latin umvegis skipanir, sum allir brúkarar hava atgongd til, við føroyskar prísir. Tí í báðum førum er talan um prís, sum tann breiði skarin av brúkarum skal gjalda.

Effo vísir á, at samlaði meirkostnaðurin er størri enn ársúrslitini hjá føroysku oljufeløgnum hava verið í sama tíðarskeiði. Tað er nú ikki so lægið, tí orsøkin til munin er annað enn tann høgi vinningurin, sum føroysku oljufeløgini taka, sammett við okkara grannalond. Vit hava millum annað í frágreiðingini víst á, at innkeypini hjá føroysku oljufeløgnum dýrkaðu umleið 6 oyru, eftir at feløgini gjørdust sjálvstöðug.

Somuleiðis fer sølan av brennievnum í okkara grannalondum í stóran mun umvegis ómannaðar bensinstøðir. Hesar hava eitt væl lægri kostnaðarstöði enn støðirnar hjá Effo og Magn, umframt at vinnurnar í okkara grannalondum hava avmarkað talið av bensinstøðum munandi, tí halgiodagslógávarnar har eru slakaðar viðvíkjandi opningstíðum hjá handlum.

Endamálið við útrokningini av meirkostnaðinum er at staðfesta tað vælferðartap, sum føroyski brúkarin hevur, tá ið samanborið verður við prísstöðið í okkara grannalondum. Endamálið við hesi útrokning var ikki at staðfesta, hvør prísurin á brennievni átti at verið. Hóast Kappingareftirlitið ikki tekur undir við tí, sum Effo sigur í hesum

føri, verður viðurkent, at tað er neyðugt at greiða nærri frá, hvat meirkostnaðurin í hesum føri merkir, og er tað gjørt í hesi útgávu av frágreiðingini.

12.2.4. ROIC - Kap. 8 í hoyringarsvarinum frá Effo

Effo vísir á fleiri viðurskifti í ROIC útrokningini hjá Kappingareftirlitinum, sum felagið metir geva eina skeiva mynd av avkastinum hjá føroysku feløgnum og teimum, sum samanborið verður við. Magn hevur eisini víst á fleiri viðurskifti, sum eftir teirra meting ikki vóru í lagi.

Kappingareftirlitið hevur tí heitt á ein triðja part, sum ikki hevur áhugamál í Føroyum, um at gera eina nýggja ROIC útrokning. Kappingareftirlitið hevur heitt á granskoðarafelagið Dansk Revision, sum hevur føroyskan stataut. granskoðara, um at gera hesar útrokningar. Hesar útrokningar eru tær, sum nú eru at finna í parti 6.4.

12.3. Hoyringarsvarið frá Magn

Niðanfyrir er ein gjøgnumgong av hoyringarsvarinum hjá Magn. Kapittul 1 í hoyringarsvarinum verður ikki viðgjørdur, tí talan er um ein samandrætt av kapittul 2-20. Nakrir kapitlar verða viðgjørdir undir einum, tí vit meta, at evnini í teimum eru samanfallandi. Um evnið longu er viðgjørt í kapitli 12.1 (felags sjónarmið hjá Magn og Effo), verður víst til ítøkiliga partin í hesum kapitli.

12.3.1. Føroysku prísirnir eru sera kappingarførir – kap. 2 og 3

Magn vísir á, at føroysku prísirnir eru sera kappingarførir, og eru vorðnir meira kappingarførir síðani 2007. Millum annað er ein mynd og talva á síðu 8, sum vísir tað. Magn vísir á, at í 2005 var gassoljan 48 oyru bíligari í Føroyum, meðan hon var 68 oyru bíligari í 2014. Sostatt er munurin øktur síðani 2005. Magn vísir somuleiðis á, at í 2005 var diesel 68 oyru dýrari í Føroyum sammett við Danmark, og er hesin munur í 2014 bert 43 oyru.

Viðmerkingar til kap. 2 og 3 í hoyringarsvarinum frá Magn

Tað eru tveir skeivleikar í uppáhaldinum hjá Magn, um at prísirnir í Føroyum eru vorðnir meira kappingarførir.

Í fyrsta lagi brúkar Magn EOF sum talkeldu. Tað merkir, at dansku prísirnir eru uttan avsláttur. Tá samanberingar skulu gerast millum prísstøði í tveimum støðum, hevur tað avgerandi týðning, at støði verður tikið tí teimum prísnum, sum brúkarin skal gjalda. Í Føroyum er listaprisurin tað, sum brúkarin skal gjalda. Í Danmark hava brúkarar móguleika at fáa avsláttur av brennievni. Um Kappingareftirlitið brúkti listaprisir frá EOF, hevði vælferðarmunurin, sum er millum danska og føroysa brúkaran, tá ið tað snýr seg um keyp av brennievnum, verið undirmettur.

Kappingareftirlitið hevur tí valt at brúka prísir úr Oil Bulletin hjá ES-nevndini. Prísirnir úr Oil Bulletin innihalda avsláttur í teimum førum, har tann breiði skarin av brúkarum hevur móguleika at fáa avsláttur. Verða talvurnar 6.1.2, 6.2.2 og 6.3.2 í hesi frágreiðingini samanbornar við talvuna á síðu 8 í hoyringarsvarinum frá Magn, sæst, at munurin er rættiliga stórur. Víst verður annars til partarnar 12.1.1 – 12.1.3 í hesi frágreiðing.

Í øðrum lagi vísir Magn til formligar munir, meðan í frágreiðingini frá Kappingareftirlitinum er bæði formligur og lutfalsligur munur roknaður. Tað hevur líka stóran týðning at hyggja eftur lutfalsliga muninum. Taka vit t.d. munin á gassolju, sæst í talvu 6.3.2, at prísurin í Føroyum í 2005 var 3,20 kr., meðan prísurin var 3,61 kr. í Danmark. Gassoljan var sostatt 42 oyru bíligari í Føroyum í 2005. Í 2014 var munurin 44 oyru, men nú kostaði ein litur av gassolju 5,50 kr. í Føroyum og 5,94 í Danmark.

Uppáhaldið hjá Magn er so, at gassoljan er vorðin 2 oyru bíligari, t.e. at føroyski gassoljuprisurin er vorðin meira kappingarførir. Tað er eitt skeivt uppáhald, tí í 2005 var føroyski gassoljuprisurin 89% av danska prísinum, meðan í 2014 er hann 93% av prísinum. Tað merkir, at føroyski gassoljuprisurin er lutfalsliga dýrkaður. Skuldi prísurin í 2014 verið á sama støði sum í 2005, skuldi prísurin verið 5,29 kr. í 2014, t.e. 21 oyru lægri. Magn manglar at taka vanligan prísavøkstur við í sínar metingar.

12.3.2: Samanberingar við ES eru skeivar og órímiligar – kap. 4 og 5

Magn vísir á, at samanberingarnar millum føroyskar listaprísir og eitt miðal fyri ES eru skeivar, tí føroysku prísirnir hava ongan avsláttur, meðan ES miðtalið hevur eitt samanbland av prísnum við og við ongum avsláttur.

Magn setur eisini spurnartekin við, um tað er rætt at krevja, at føroysk feløg skulu hava sama prísstig sum í londum við fleiri mió. íbúgvum. Magn metir, at príssamanbering er ikki nøktandi amboð, men at neyðugt er við gjøllari greining av hvørjum marknaði sær. Sum dømi vísir Magn á, at miðal tímakostnaðurin í einstøku londunum í ES er sera ymiskur. Hægsti tímakostnaður er í Danmark (40,3 evrur), tann lægsti tímakostnaðurin er í Bulgaria (3,8 evrur). Eitt annað dømi, sum verður tikið fram, hvussu nógvar bensinstøðir og akfør eru.

Viðmerkingar til kap. 4 og 5 í hoyringarsvarinum frá Magn

Viðvíkjandi uppáhaldinum hjá Magn um, at grundarlagið undir samanberingini við ES er skeiv, verður víst til partarnar 12.1.1. – 12.1.3 í hesi frágreiðing.

Kappingareftirlitið hevur ongastaðni í frágreiðingini hildið uppá, at føroyskir prísir skulu vera teir somu sum í Týsklandi ella øðrum størri evropiskum londum. Hinvegin er einki grundarlag fyri at siga, at prísstöði og fólkatal eru umvent bundin. Í hesum sambandi verður víst til part 12.1.7 um sambæri og serliga talvuna í hesum parti, sum greitt vísir, at einki samband er millum bensinprís og fólkatal.

Tímakostnaðurin hevur sjálvsagt eina ávirkan, men um tímakostnaðurin frá EuroStat verður samanborin við prísirnar hjá Oil Bulletin so sæst, at sambandið er ikki serliga greitt. Á talvuni niðanfyrri eru bensinsprísirnir í høgna teigi, og í mittasta teigi eru tímatakstirnir frá EuroStat.

Land	Tímatakst	Bensin
United Kingdom	22,3	360,86
Czech Republic	9,4	366,55
Poland	8,4	384,25
Slovakia	9,7	401,50
Slovenia	15,6	401,75
Germany	31,4	402,64
Estonia	9,8	403,90
Ireland	29,8	407,73
Austria	31,5	413,31
Netherlands	34,0	417,14
Sweden	37,4	418,12
Croatia	9,4	421,69
France	34,6	422,52
Lithuania	6,5	422,85
Hungary	7,3	429,93
Latvia	6,6	434,14
Greece	14,6	435,37
Italy	28,3	440,99
Finland	32,3	450,45
Belgium	39,0	451,73
Luxembourg	35,9	452,29
Romania	4,6	463,20
Portugal	13,1	467,52
Spain	21,3	473,39
Cyprus	15,8	473,87
Denmark	40,3	495,96
Bulgaria	3,8	506,31
Malta	12,3	569,26

Í mittasta teigi eru 14 av lægstu tímatakstunum litaðir við grønum, hinir 14 hava ongan lit. Talvan sjálf er býtt í helvt av eini reyðari linju, har 14 av bíligastu bensinprísunum eru omanfyri og 14 av dýrastu bensinprísunum eru niðanfyrri.

Um talt verður upp, hvussu nógvar grøn øki eru, sæst, at 14, t.e. helmingurin, eru omanfyri reyðu linjuna, og 14 eru niðanfyri reyðu linjuna. Verður hugt neyvvari at talvuni, sæst, at landið við lægsta bensinprísinum er ikki millum tey 14 londini, sum hava lægst tímatakst. Hinvegin sæst, at eitt land sum Malta, sum hevur hægsta bensinprís av øllum, hevur ein tímakostnað, sum bert er helmingurin av tí hjá Bretlandi.

Sostatt kann vera avvíst, at serligt samband er millum tímakostnað og bensinprísir í teimum 28 evropisku londunum.

Viðvíkjandi lyklatølum um íbúgvum fyri hvørja bensinstøð og akfør fyri hvørja bensinstøð, hevur Kappingareftirlitið við vilja ikki brúkt hesi hagtøl, tí mett verður, at marknaðarbygnaðurin er soleiðis, at tað er upp til feløgini, hvussu nógvar bensinstøðir eru í Føroyum. Magn og Effo hava valt at hava nógvar støðir. Tað kemst lutvíst av, at bensinstøðir nógvastaðni eru einastu handlar á staðnum, og lutvíst, tí at halgidagslógin í Føroyum gevur bensinstøðum eina sterstöðu við tað, at bensinstøðirnar kunnu hava opið sunnudag og aðrar halgidagar.

Kappingareftirlitið hevur ístaðin fyri hugt eftir fólkætteleika fyri hvønn. km², oljufýringum fyri hvønn km², íbúgvum fyri hvørt akfar og oljunýtslu fyri hvønn íbúgva. Hesi lyklatøl vísa, at oljufeløgini í Føroyum hava ikki størri avbjóðingar enn líknandi fyrirkomur í okkara grannalondum.

12.3.2: Tað ber ikki til at bera smá oyggjasamfeløg saman við lond í ES – kap. 6 og 7

Í kap. 6 í sínum hoyringarsvari sigur Magn, at Kappingareftirlitið ikki vil viðurkenna, at stórir munir eru á at reka eitt oljufelag í einum lítlum oyggjasamfelagi sammett við stór lond. Somuleiðis verður sagt, at Kappingareftirlitið vil ikki viðurkenna hugtøk sum Economics of scale, og at kostnaðarstöðið er hægri hjá felögum, sum virka í oyggjasamfelögum, sammett við tey, sum virka á meginlandinum.

Magn vísir víðari á, at kappingarmyndugleikar í øðrum londum eru ikki samdir við Kappingareftirlitinum í hesum. Hesi viðurkenna, at bruttovinningurin má vera størri, tí tað er dýrari at reka oljufeløg í oyggjasamfeløgum.

Sum stuðul fyri hesum uppáhaldi vísir Magn á sjeý frágreiðingar, sum ymiskir kappingarmyndugleikar hava gjørt.

Niðurstøðan hjá Magn er tí, at Kappingareftirlitið frameftir eigur at samanbera føroyskar prísir við danskar prísir og prísir í øðrum oyggjasamfeløgum.

Viðmerkingar til kap. 6 og 7 í hoyringarsvarinum hjá Magn

Í frágreiðingini hjá Kappingareftirlitinum stendur ongastaðni, at hugtøk sum economies of scale ikki verða viðurkend, og at tað ikki eru munir við at reka eitt oljufelag í einum oyggjasamfelag samanborið við eitt á meginlandinum. Kappingareftirlitið hevur staðfest ein meirkostnað og hevur eftirkannað, hvussu stóran part av hesum meirkostnaði kann forklárast við flutningi og verri avtalum. Afturat hesum er ROIC útrokning gjørd, sum staðfestir eitt størri avkast sammett við líknandi feløg í okkara grannalondum. Spurningurin, um føroysk feløg eiga at hava ein hægri bruttovinning enn feløg í okkara grannalondum, er ikki viðkomandi í hesum sambandi, tí føroysku feløginu nettupp hava eitt avkast av sínum ognum, sum er hægri enn í okkara grannalondum.

Kappingareftirlitið hevur gjøgnumgingið tær sjeý frágreiðingarnar, sum Magn sipar til, og yvirskipað metir Kappingareftirlitið, at hesar eru ikki stórvegis øðrvísi enn frágreiðingin hjá okkum. Millum annað hava allar frágreiðingarnar samanberingar við lond, sum eru størri lond, og við lond sum eru á meginlandinum.

Kappingareftirlitið fer ikki at gera viðmerkingar til hvørja einstaka av teimum sjeý frágreiðingunum, men fer sum dømi at vísa til frágreiðingarnar um oljumarknaðin á Isle of Man.

Oljufeløgin á Isle of Man hava rættiliga stórar avbjóðingar sammett við føroysku oljufeløginu, og hóast tað er söluprísurin uttan avgjöld nógv lægri á Isle og Man.

Avbjóðingarnar, sum Isle of Man hevur sammett við Føroyar, eru:

- Skipini, sum koma til Isle of Man kunnu vegna havnaviðurskifti í landinum bert lasta 3500 tons av brennievnum. Skipini, sum koma til Føroya, lasta millum 4.500-5.000 tons av brennievnum.

Tað má merkja, at flutningskostnaðurin til Isle of Man er lutfalsliga høgur.

- Á Isle of Man búgva umleið 85.000 fólk, men árliga nýtslan av brennievnum er bert 120 mió. litrar um árið. Í Føroyum búgva umleið 50.000 fólk, og árliga nýtslan liggur um 141 mió. litrar um árið.

Sostatt er sòlan fyri hvønn íbúgva á Isle of Man umleið ½ av sòluni fyri hvønn íbúgva í Føroyum. Tað kundi bent á, at veitingarkostnaðurin á Isle of Man er nógv hægri enn í Føroyum.

- Isle of Man hevur ongan stórveigs fiskiflota, og tí er sòlan av diesel og bensini ein lutfalsliga stóru partur av samlaðu sòluni. Leysliga mettt umleið 40-45%. Í Føroyum er hesin partur umleið 16-18%. Tá ið tað snýr seg um upphiting av bústaði, verða tvey sløg av brennievni seld á Isle of Man: gassolja og kersone, í Føroyum verður bara gassolja seld.

Bensin og diesel verður selt frá bensinstøðum, og verður tað selt í lutfalsliga smáum nøgdum sammett við gassoljusølu. Í Føroyum verður gassolja seld húskjum í nøgdum, sum liggja millum 1.000-1.500 litrar, og skipum, har nøgdin eru 20.000 - 40.000 litrar til hvørt skip. Tað, at gassoljan er 80% av sòluni í Føroyum, merkir, at innanlands veitingarkostnaðurin í Føroyum uttan iva er lægri enn á Isle of Man. Tað hóast Føroyar eru tvær ferðir strørri enn Isle of Man, og at talan er um eina oyggj.

- Tað eru tvey feløg á Isle of Man: Manx Petroleum Ltd. og Total IoM Ltd. Tey hava tvær veitignarketur, sum virka fullkomuliga hvør sær. Í Føroyum hava vit eisini tvey feløg við hvør sínari veitignarketu, men feløginu sleppa at samstarva í goymsluliðinum. Kappingarráðið hevur frítikið eina býtisavtalu millum Magn

og Effo frá forboðinum í §6 í kappingarlógini⁶⁵.

Tað má merkja, at goymslukostnaðurin á Isle of Man er lutfalsliga høgur.

Hóast hesar avbjóðingar, eru brennievnisprísirnir uttan avgjöld nógv lægri á Isle of Man. Í frágreiðingini hjá Office of Fair Trade frá 2010, “An Investigation into Liquid Fuel Prices in the Isle of Man”, kemur fram, at söluprísurin á blýfríum bensini í januar 2009 var 93,06 pence fyri hvønn litur. Av hesum vóru 66,21 pence fyri hvønn litur avgjöld, tað merkir at prísurin uttan avgjöld var 26,85 pence fyri hvønn litur. Í januar var virðið á einum bretskum pundi 8,12 danskar krónur⁶⁶. Prísurin á blýfríum bensini uttan avgjöld var sostatt 2,18 kr. Til sammetingar kann sigast, at føroyski söluprísurin á blýfríum bensini uttan avgjöld var 3,74 kr. t.e., at munurin var 1,56 kr.

Niðanfyrir er talva, sum vísir söluprís, Platts, avgjöld og bruttovinningur fyri brennievnini blýfrítt, diesel og gassolja fyri januar 2009.

2009		Isle of Man í Pence/L	Isle of Man Kr/1	Føroyar Kr./L	Munur FO-IM
Blýfrítt	Söluprísir	93,06	7,56	7,19	-0,37
	Avgjöld og MVG	66,21	5,38	3,45	-1,93
	Söluprísir uttan avgjöld	26,85	2,18	3,74	1,56
	Platts	19,56	1,59	1,59	0
	Bruttovinningur	7,30	0,59	2,15	1,56
Diesel	Söluprísir	104,38	8,48	6,24	-2,24
	Avgjöld og MVG	65,96	5,36	2,05	-3,31
	Söluprísir uttan avgjöld	38,42	3,12	4,19	1,07
	Platts	28,04	2,28	2,28	0
	Bruttovinningur	10,38	0,84	1,91	1,07
Gassolja	Söluprísir	44,39	3,60	5,24	1,64
	Avgjöld og MVG	12,18	0,99	1,75	0,76
	Söluprísir uttan avgjöld	32,21	2,61	3,49	0,88
	Platts	26,62	2,16	2,16	0
	Bruttovinningur	5,59	0,45	1,33	0,88

Sum talvan vísir, var söluprísurin á blýfríum og diesel lægri í Føroyum enn á Isle of Man. Orsøkin er tó ikki oljufeløgini, men tann lagaligi avgjaldspolitikkurin, sum er galdandi í Føroyum. Blýfrítt bensin var 37 oyru lægri í Føroyum, avgjöld og mvg vóru 1,93 kr lægri í Føroyum, men bruttovinningurin hjá føroysku oljufeløgnum var 1,56 hægri enn á Isle of Man. T.v.s. at føroysku oljufeløgini taka 1,56 kr. meir fyri liturin enn oljufeløgini á Isle of Man. Diesel var 2,24 kr. biligari í Føroyum enn á Isle of Man, avgjöld og mvg vóru 3,31 lægri, men bruttovinningurin hjá føroysku oljufeløgnum var 1,07 kr. hægri. Hóast gassoljusølan er avmarkað á Isle of Man, var gassolja 1,64 kr. biligari á Isle of Man. Orsøkirnar til tað vóru, at avgjöld og mvg vóru 76 oyru lægri,

⁶⁵ Høvuðsavtalan var frítikin eftir ásetingum í gomlu kappingarlógini.

⁶⁶ <http://nationalbanken.statistikbank.dk/909>

og at bruttovinningurin hjá oljufeløgnum á Isle of Man var 88 oyru lægri enn hjá føroysku oljufeløgnum.

Niðurstøðan sum Office of Fair Trade ger í síni dagføring í 2014 av frágreiðingini frá 2010, og sum Magn vísir á í sínum hoyringarskrivi skal í fyrsta lagi síggjast sammett við marknaðarstøðuna á Isle of Man um tað mundið. Sum talvuni vísir, var bruttovinningurin fyri hvønn litur av brennievni umleið 1/3 av tí føroyska í 2016.

Í øðrum lagi verða prísirnir á Isle of Man samanbornir við prísirnar í Bretlandi, sum í fleiri ár hevur havt teir lægstu prísirnar í Evropa. Havandi í huga at bruttovinningurin er so lágur hjá oljufeløgnum og at útrokningarnar hjá Office of Fair Trade vístu, at avkastið var ikki økt, er tað væl skilligt, at kappingarmyndugleikin kemur til hesa niðurstøðu.

Kappingareftirlitið kann av góðum grundum ikki koma til somu niðurstøðu sum Office of Fair Trade, tí støðan í Føroyum er heilt øðrvísi enn á Isle of Man.

12.3.3 Ósamsvarandi prísáseting – kap. 8 í hoyringarsvarinum frá Magn

Magn vísir í sínum hoyringarsvari á, at felagið er ósamt við tær niðurstøður, sum verða gjørdar í kapitli 6 í hesi frágreiðing, har víst verður á, at føroysku prísirnir í ávísum førum ikki fylgja altjóða innkeypsprísunum. Ítøkiliga verður í frágreiðingini sagt, at í ávísum førum lækka føroysku oljufeløgini ikki prísirnar, hvørt sum altjóða innkeypsprísirnir hækka.

Magn hevur tí partvíst í kapitli 8 í sínum hoyringssvari víst á nakrar príssamanberingar, sum teir meta vísir tað mótsatta, og latið ráðgevingafyrítøkuni Poyri gjørt eina statiska greining, sum somuleiðis vísir tað mótsatta.

Av tí at bæði oljufeløgini hava ført uppáhald fram, um at frágreiðingin fer skeiv á hesum øki, er tað evni viðgjørt samlað undir 12.1.5 í hesi frágreiðing.

12.3.4 Kostnaðurin er hægri í smáum samfeløgum – kap. 9 í hoyringarsvarinum frá Magn

Í kap. 9 í hoyringarsvarinum frá Magn vísir felagið á nøkur serstøk viðurskifti, sum eftir teirra meting hækka kostnaðin av at reka eitt oljufelag í einum oyggjasamfelag.

Hesi viðurskifti eru viðgjørd í hesi frágreiðing í 12.1.6 um economics of scale, 12.1.7 um sambæri og 12.1.8 um útrokning av avkasti. Afturat hesum verður víst til 4.1 um innkeypsprísir, 4.2 um flutning av brennievni til Føroya, og 4.3 um flutningskostnað í Føroyum.

12.3.5 Marknaðarpartar flyta seg – kap. 10 í hoyringarsvarinum frá Magn

Magn vísir á, at tað, at marknaðarstøðan hjá oljufyrítøkunum ikki broytist serliga nógv, ikki neyðturviliga merkir, at eingin kapping er.

Innan sølu av diesel og bensini vísir Magn á, at tað stendst av, at kundin leggur dent á onnur viðurskifti. Magn hevur latið felagið Lóður gera kanning fyri seg, har niðurstøðan var, at einstaki bilførarin hevur eitt samband við eina avisa bensinstøð, t.e. eina støð, har hann/hon burturav keypir. Somuleiðis staðfestir kanningin, at kundarnir leggja størstan dent á, hvar bensinstøðin liggur, og hvussu parkeringsviðurskiftini eru.

Innan gassolju vísir Magn á, at viðvíkjandi sølu til skip, er stór broyting farin fram, tí at felagið hevur tikið 9% av marknaðinum. Tá ið tað snýr seg um sethúsakundar, er tað natúrligt, at broytingingarnar eru smáar. Tað kemst lutvíst av, at fleiri kundar skulu skifta veitara, um týðandi broyting skal fara fram í marknaðarpørtunum, og lutvíst tí at eitt oljufelag vanliga hevur eitt langtíðarsamband við kundar. Oljufelagið átekur sær at ansa eftir bæði tanga og oljufýring fyri kundan, og er kundin nøgdur, rýmir hann/hon ikki.

Viðmerkingar til kap. 10 í hoyringarsvarinum hjá Magn

Magn førir fram, at bilførarar velja bensinstøð eftir, hvar staðsetingin er, hvussu parkeringsviðurskiftini eru og um teir kunnu keypa aðrar vørur í bensinstøðini. Orsøkin til at hesi viðurskifti hava týðning er helst tann, at prísurin á brennievnum er hin sami sama hvørjum keypt verður frá. So høvuðsorsøkin til at marknaðarpartarnir ikki broytast, er ikki orsakað av, at kundin hevur eitt langtíðarsamband við eina bensinstøð; orsøkin er heldur, at

kundin bara kann leggja áherðslu á onnur viðurskifti enn prís, tá ið eingin prískapping er kortini. Sama er galdandi fyri gassolju.

12.3.6 Samanberingar millum Føroyar og Danmark eru skeivar – kap. 11 í hoyringarsvarinum

Magn førir fram, at samanberingarnar, sum verða gjørdar í hesi frágreiðing, eru skeivar, tí Oil Bulletin hjá ES nevndini verður brúkt. Hesir prísir innihalda avsláttur, men føroysku prísirnir innihalda ikki avsláttur.

Talan er um eina grundleggjandi ósemju millum Kappingareftirlitið og føroysku oljufeløginu um hvør kelda skal brúkast. Oljufeløgin ynskja, at prísir hjá danska vinnugreinafelaginum fyri orkufeløg, Energi og olieforum, verða brúktir, tá ið samanberast skal við Danmark. Kappingareftirlitið metir, at Oil Bulletin er betra keldan. Hesir prísir verða uppgjørdir sambært lóggávu, har endamálið er at staðfesta veruliga prísir á marknaðinum. Høvuðsmunurin er, at prísirnir frá vinnugreinafelagnum innihalda ikki avsláttur, meðan prísirnir frá Oil Bulletin eru við avslátti. Okkara grundgevingar fyri at brúka Oil Bulletin kunna lesast í parti 12.1.1-12.1.3 í hesi frágreiðing.

12.3.7 ROIC – útrokningarnar – Kap. 12-13 í hoyringarsvarinum hjá Magn

Magn vísir á fleiri viðurskifti í ROIC útrokningini hjá Kappingareftirlitinum, sum felagið metir, geva eina skeiva mynd av avkastinum hjá føroysku feløgunum og teimum, sum samanborið verður við. Effo hevur eisini víst á fleiri viðurskifti, sum eftir teirra meting ikki vóru í lagi. Magn vil verða við, at hækkaða avkastið á ognu kemur frá tillagingum, sum feløginu gjørdur aftaná, tey skiftu eigara.

Kappingareftirlitið hevur tí heitt á ein triðja part, sum ongin áhugamál hevur í Føroyum, um at gera eina nýggja ROIC útrokning. Kappingareftirlitið hevur heitt á grannskoðarafelagið, Dansk Revision, sum hevur føroyskan ríkisgóðkendan grannskoðara, um at gera hesar útrokningar. Hesar útrokningar eru tær, sum nú eru at finna í parti 6.4.

12.3.8 Altjóða innkeypsprísir – Kap. 14-15 í hoyringarsvarinum hjá Magn

Magn vísir á, at Kappingareftirlitið heldur, at føroysku oljufeløginu fáa síni brennievni fyri somu innkeypsprísir sum oljufeløg í okkara grannalondum. Magn metir, at Kappingareftirlitið hevur misskilt, hvussu skrásetingin av oljuprísi hjá Platts virkar.

Viðmerkingar til kap. 14-15 í hoyringarsvarinum hjá Magn

Tað stendur ongastaðni í frágreiðingini, at Magn fær somu innkeypsprísir sum feløg í okkara grannalondum. Tvørturímóti stendur ítøkiliga í frágreiðingini, at tá ið føroysku feløginu fóru úr ávikvist Shell og Statoil, hækkaði tað teirra innkeypsprís á brennievnum umleið 6 oyru fyri hvønn litur. Oljufeløginu hava ongar viðmerkingar til tað, gruni má verða um, at tað tal antin er rætt ella sett ov høgt.

Í parti 4.1 í frágreiðingini er ein lýsing av, hvussu innkeypsprísirnir verða avtalaðir. Ein samanbering millum 4.1 í hesi frágreiðing og kap. 14-15 í hoyringarsvarinum hjá Magn vísir, at Kappingareftirlitið og Magn hava somu áskoðan á, hvussu Platts virkar.

Í kapitli 6 eru samanberingar millum Platts og føroysku listaprísir har Platts uttan premiu er brúkt. Tað er vanlig siðvenja. Millum aðrar brúka allar frágreiðingarnar hjá Office of Fair Trade, sum Magn vísir til í sínum hoyringsskrivi, henda háttin. Ein orsök til tað er, at ein samanbering við Platts vísir samlaða tapið, sum brúkarin hevur av manglandi kapping, t.d. at oljufeløg natúrliga gerast óvirkin í tingingum, tá ið tey ikki eru undir kappingarligum trýsti.

12.3.9 Atfinningar at dømunum í frágreiðingini – Kap. 16 í hoyringarsvarinum hjá Magn

Magn vísir á, at Kappingareftirlitið brúkar einstøk dømi sum grundarlag at algilda eina heila vinnu, og er tað ikki góður vísindaligur háttur at brúka.

Magn vísir ítøkiliga á tvey dømi, ið eru OW Alborg M/T og sjálvttøkan í Finnmørkini. Magn metir ikki, at OW

Atlantic kann brúkast sum dømi um, hvat flutningskostnaðurin til Føroya er, tá ið hugsað verður um, at móðurfelagið var OW Bunkers. Magn metir, at OW Bunkers er eitt dømi um óreiðiliga roknskaparførslu, tí felagið snýtti seg á heysin. Magn metir tí, at spurnartekin má setast við allar roknskapir hjá OW Bunkers og dótturfeløg, og tí átti Kappingareftirlitið ikki at brúkt tað dømið.

Viðvíkjandi sjálvøkuni í Finnmørkini sigur Magn, at Kappingareftirlitið brúkar eitt gamalt dømi, har brennievnisprísirnir fullu í einum býi í Finnmørkini, eftir at ein sjálvstøðug brennievnisjálvøkta var opnað, fyrri at staðfesta, at tað var sjálvøkkan, sum førði til prislækkingina, og at sjálvøkur í Føroyum tí eisini fara at lækka prísstöðið hjá okkum. Magn finnst at Kappingareftirlitinum fyrri at koma til hesa niðurstøðu uttan at hava gjørt nakra veruliga kanning.

Viðmerkingar til kap. 16 í hoyringarsvarinum hjá Magn

Áðrenn útrokningar yvir sjóvegis flutningskostnaðin vóru gjørdar við støði í OW Alborg M/T, var mett, um tað, sum var hent í OW Bunkers, kundi gera, at ein útrokning við støði í OW Alborg ikki var eftirfarandi. Niðurstøðan var, at eingin orsök var til at halda, at ein útrokning við støði í OW Alborg M/T ikki skuldi vera eftirfarandi.

OW Bunkers fór av knóranum, tí dótturfelagið Dynamic Oil Trading í Singapore gav serliga einum kunda TankOil nógvan kreditt í sambandi við oljukeyp. Í innanhýsis mannagongdunum hjá OW Bunkers var eitt evsta mark fyrri kreditt á 10. mió. amerikanskar dollarar, men dótturfelagið hevði latið TankOil kreditt á umleið 40 mió. amerikanskar dollarar, sum TankOil ikki kundi gjalda. Samlaða tapið, sum OW Bunkers fekk orsakað av óheimilaðum kredittum, var umleið 125 mió. dollarar, og fór felagið av knóranum av hesum.

Rættarmálini viðvíkjandi hvør hevði ábyrgdina av, at OW Bunkers fór á húsagang, eru júst byrjað, tað ber ikki til at siga, hvar ábyrgdin lá. Sum skilst, heldur ovasta leiðslan á OW Bunkers fast um, at hon ikki var vitandi um, at dótturfelagið ikki helt seg til kredittrammurnar, meðan leiðslan á dótturfelagnum heldur fast um, at ovasta leiðslan visti um tað.

Kappingareftirlitið metir ikki, at nøkur orsök er at halda, at ársroknskaparurin hjá OW Alborg ikki er eftirfarandi, sum málið liggur í lötuni. Deloitte hevur granskað ársroknskapin, og hann er góðkendur, sum hann er. Her skal leggjast afturat, at málið um OW Bunkers snýr seg ikki um ivasamar roknskapir hjá OW Bunkers, men um at eitt dótturfelag hevur givið hægri kreditt enn loyvt var, at tað varð ikki fráboðað OW Bunkers eftir vanligum leisti, og um ovasta leiðslan á OW Bunkers var ella ikki var kunnug um tað, .

Leggjast skal afturat, at útrokningin av flutningskostnaðinum hjá OW Alborg ikki stendur einsamøll. Kappingareftirlitið heldur seg eisini til eina frágreiðing frá OECD, har Avstralski kappingarmyndugleikin vísir á, hvussu nógv tað kostar at flyta olju til landið.

Viðvíkjandi sjálvøkuni á Finnmørkini so er tað eitt dømi, sum norski kappingarmyndugleikin í egnari frágreiðing tekur fram. Norski kappingarmyndugleikin kemur til ta niðurstøðu, at sjálvøkur hava slíka ávirkan á kappingina. So tað er ikki Kappingareftirlitið, sum ger hesa niðurstøðu, men okkara starvsfelagar í Noregi.

12.3.10 Hugtøkini Gross Retail Margin og bruttovinningur – Kap. 17 í hoyringarsvarinum

Magn vísir á, at í hesi frágreiðing brúkar Kappingareftirlitið orðið bruttovinningur, men meinar við hugtakið Gross Retail Margin.

Magn filist á, at Kappingareftirlitið bara samanber Gross Retail Margin uttan at hava atlit at kostnaðarfaktorinum og uttan at taka við, at føroyski brennievnisprísirnir eru sera kappingarførir.

Magn metir, at allar niðurstøður, sum eru gjørdar við støði í bruttovinningum, eru skeivar, tí skeiv skilmarking er brúkt og atlit eru ikki tikið til tey marknaðareyðkenni, sum síggjast í smáum oyggjasamfeløgum sammett við ES við yvir 500 mió. íbúgvum.

Viðmerkingar til kap. 17 í hoyringarsvarinum hjá Magn

Til tað er at siga, at tað er vanligt, tá ið Kappingarmyndugleikar gera kanningar, at hyggja eftir muninum millum Platts og söluprís. Tað er somuleiðis vanligt at kalla tað bruttovinning. Til dømis brúkar norsk kappingarmyndugleikin bruttovinning í síni frágreiðing.

Søguliga sæð var bruttovinningur upprunaliga skilmarkaður sum umsetningur minus vørunýtslu. Við tíðini er tað vorðið vanligt at fyrirkur eisini draga aðrar kostnaðir s.s. avskrivningar, sum hava tilknýti til vørunýtsluna, frá. Tað er henda leist, sum Magn brúkar í sínum roknskapi. Hesin leistur er tó ikki rættari enn hin fyrri.

Í frágreiðingini verður bruttovinningurin, t.e. munurin millum söluprís og Platts, – ikki brúktur til at gera nakra endaliga niðurstøðu við um vinningin hjá oljufeløgnum. Bruttovinningurin og landasamanberingarnar verða brúktar til at staðfesta, hvussu gongdin hevur verið. Vinningurin verður staðfestur í ROIC útrokningunum.

Tá Magn finnist at Kappingareftirlitinum fyrri ikki at hava fyrilit fyrri kostnaði og tí serligu støðu, sum oyggjasamfeløg eru í, er tað ikki rætt. Kappingareftirlitið hevur fyrst hugt eftir muninum millum söluprís og Platts fyrri at kunna staðfesta, at hesin munur økist, tá ið feløgini gerast sjálvstøðug. Tað kundi komið av, at kostnaðarstöðið var hækkað. Her er tað, at ROIC-útrokningarnar koma inn í myndina. Hesar staðfesta í fyrsta lagi, at avkastið hjá føroysku oljuvinnuni er hægri enn aðrastaðni. Í øðrum lagi staðfesta útrokningarnar, at avkastið hjá føroysku oljufeløgnum er hækkað, síðani tey gjørdust sjálvstøðug.

Úrslitini í ROIC útrokningini staðfesta, at tað eru ikki hækkanði kostnaðarstöði ella economics of scale, sum føra við sær, at bruttovinningurin er øktur. Um støðan var tann, hevði tað ikki sæst aftur í einum høgum ROIC. Tvørturímóti, hevði avkastið verið fallandi. ROIC útrokningarnar vísa, at avkastið av ognunum eru økt, og er hægri í Føroyum enn í okkara grannalondum. Somuleiðis staðfesta ROIC útrokningarnar at avkasti av ognunum er hægri nú enn áðrenn feløgini gjørdust sjálvstøðug.

12.3.11 Miðsavning – Kap. 18 í hoyringarsvarinum

Magn vísir á, at miðsavningin í Føroyum líkist tí, sum er í okkara grannalondum, og sigur, at um okkara greiningarháttur verður brúktur, eru trupulleikar við øllum teimum norðurlendsku marknaðunum.

Magn heldur, at tað er undrunarvert, at Kappingareftirlitið ikki setir miðsavningina í eina størri heild, tí miðsavningin er stór á flestu føroysku marknaðum. Somuleiðis er tað støðan í øðrum oyggjasamfeløgum.

Magn vísir somuleiðis á, at um Herfindahl fyrri marknaðirnar í Noregi, Danmark, Svøríki og Finnlandi verða útroknað, er eisini vandi á ferð á hesum marknaðum. Sambært Magn eru Herfindahl fyrri hesar marknaðir eisini oman fyrri 1.800 og fyra hava minst 95% av marknaðinum.

Magn heldur, at um norðurlendsku kappingarmyndugleikarnir høvdu brúkt sama greiningarhátt sum føroyska Kappingareftirlitið, høvdu tey gjørt inntriv í allar norðurlenskar marknaðir.

Viðmerkingar til kap. 18 í hoyringarsvarinum

Tey amboð, sum Kappingareftirlitið brúkar til at staðfesta miðsavning, og hvønn týdning hon hevur, eru amboð, sum ES-nevndin og kappingarmyndugleikarnir í limalondunum brúka. Somu amboð verða brúkt av teimum londum, sum eru limir í EFTA. Talan er um búskaparlig amboð, s.s. Herfindhal indeksið, sum í búskaparfrøði verður brúkt til at staðfesta eina miðsavning.

Greiningarhátturin hjá Kappingareftirlitinum er hin sami sum hjá kappingarmyndugleikunum í okkara grannalondum.

Hinvegin eru marknaðar- og kappingarviðurskiftini nógv øðrvísi í okkara grannalondum. Í okkara grannalondum eru fleiri feløg á marknaðinum og feløgini eru ymisk. Nøkur feløg hava eins og Magn og Effo alla veitingarketuna t.e. frá oljugoymslum til oljusølur, meðan onnur bara hava oljusølur. Tað kann lata seg gera, tí tey feløg, sum hava goymslur, selja teimum olju, sum ikki hava goymslur.

Ein annar munur er, at í okkara grannalondum gerst tað alsamt vanligari við sjálvstøðugum feløgum, sum bara hava sjálvstøkur, t.e. at tey burturav leggja seg eftir at selja brennievni á ómannaðum sölustøðum.

Í Føroyum hava vit bert tvey feløg, sum selja brennievni. Hesi eru Magn og Effo. Tað eru tó nøkur fá sölustøð í Føroyum, sum hvørki Magn ella Effo eiga, men hesi selja undir vørumerkinum hjá antin Magn ella Effo Ongar sjálvstøðugar sjálvstøkur í Føroyum.

Afturat hesum hava Effo og Magn eina samstarvsavtalu um oljugoymslu, men tey sýnast ikki at vilja lata øðrum av teirra goymslum. Tað er ein heilt øðrvísi framferð, enn vit síggja í okkara grannalondum, har stóru oljufeløgini selja øðrum feløgum frá teirra goymslum.

12.3.12 Tøl verða ikki greina nóg gjølla – Kap. 19 í hoyringarsvarinum

Magn metir, at Kappingareftirlitið ikki brúkar nøktandi greiningarháttarlag í hesi frágreiðing. Magn vísir á, at tá ið munurin millum føroyska prísir og prísir í onkrum grannalandi økist, er orsøkin til hesa “skeivu” gongd, at okkurt er galið í Føroyum. Kappingareftirlitið kannar ongantíð, um tað eru onnur viðurskifti, sum hava við sær, at munurin økist.

Magn vísir á prísirnar í Noregi og Svøríki sum dømi um ein ikki nøktandi greiningarhátt. Í hesum sambandi verður víst á, at fyri diesel er galdandi, at munurin millum øll hini londini og Noreg hækkar nóg í tíðarskeiðinum 2011/2012 og fram til 2014. Magn vísir somuleiðis á líknandi viðurskifti, tá ið tað snýr seg um svensku prísirnar.

Magn endar við at siga, at tá ið eitt land á henda hátt víkur frá øllum hinum, átti at verið hugt eftir, um tað eru aðrar orsøkir til munirnar.

Viðmerkingar til kap. 19 í hoyringarsvarinum

Í fyrsta lagi er at siga, at í samanberingini av prísunum verða ongar niðurstøður gjørdar, um nakað er galið í Føroyum. Av hoyringarsvarinum hjá Magn kann tað tykjast sum um Kappingareftirlitið ger umfatandi niðurstøðu bara grundað á príssamanberingar á diesel millum hini Norðurlondini. So er ikki. Verður hugt at samandrátinum um prísgongdina á diesel á síðu 6.2.7 í hesi frágreiðing, síggjast hesar niðurstøður:

- Munurin millum føroyskar prísir og altjóða innkeypsprísir (Platts) eru øktir
- Tað er eitt lop í muninum um tað mundið, tá ið oljufeløgini skiftu eigarar (2007-2008)
- Síðani 2008 er munurin ikki støðugur, men heldur vaksandi.
- Munurin sveiggjar meira.
- Prísmunurin millum okkum og Danmark, Noregi, Svøríki, Finnland og ES er øktur.
- Prísmunurin millum Føroyar og Danmark, Noreg, Svøríki, Finnland og ES var nøkulunda støðugur fram til 2008
- Prísmunurin millum Føroyar og Danmark, Noreg, Svøríki, Finnland og ES ger eitt lop í 2008.

Í frágreiðingi verður ein gongd sostatt staðfest í bruttovinninginum. Tað, sum eykennir hesa gongd, sæst eisini aftur í okkara samanberingum millum lond. Tað gevur okkum eina ábending um, at orsøkin til økta bruttovinningin er at finna í Føroyum. Tað verður síðani endaliga staðfest í sambandi við ROIC-útrokningarnar, sum vísa, at føroysku oljufeløgini hava eitt avkast sum er nóg hægri enn oljufeløg í okkara grannalondum og avkasti er hækka nóg síðani feløgini gjørdust sjálvstøðug.

12.3.12 Snøklar – Kap. 20 í hoyringarsvarinum

Kapitul 20 inniheldur 11 snøklar t.e. viðurskifti, sum Magn metir eru skeiv við frágreiðingi. Av tí at fleiri av hesum snøklum eru viðgjørdir frammanundan, eru bert viðmerkingar til fyra av teimum.

Hesir eru:

1. Skeivleiki um tingingarmaktina hjá føroyska brúkarinum:

Magn vísir á, at tað eru fleiri kundabólkar, sum hava tingingarmakt, m.a. vinnulívskundar og sethúsakundar. Tí er skeivt av Kappingareftirlitnum at siga, føroyski brúkarin onga tingingarmegi hefur, tí tá verður alt skorið yvir ein kamb.

2. Skeivt nýtsla av prosentrokning:

Magn finnst at Kappingareftirlitinum fyri at upplýsa sjóvegis flutningskostnaðin í prosentum av innkeypsprísunum, tí innkeypsprísirnir kunnu sveiggja nógv.

3. Skeivt uppáhald um nær brennievni verður útflyggjað, til Føroya:

Magn vísir á, at tað er skeivt, tá ið tað í frágreiðingini stendur, at brennievni verður aloftast útflyggja til Føroya fyrst í einum mánaði. Magn fær alla tíðina olju, og tí er ikki rætt, tá ið Kappingareftirlitið sigur, at Magn kann stýra eftir marginuni.

4. Skeivt at Magn eigur allar 11 bensinstøðirnar:

Magn vísir á, at felagið eigur bert 6 av 11 støðum.

Viðmerkingar til kap. 20 í hoyringarsvarinum

Viðv. pkt. 1:

Tað kann vera torført at staðfesta, hvør hefur tingingarmakt, og hvør ikki hefur. Tað er eisini ein spurningur um í hvønn mun ein brúkarari hefur tingingarmakt. Neyðugt er at hava eina tilvísing fyri, nær tingingarmakt er til staðar, og ofta ber einans til at staðfesta tingingarmakt við at hyggja eftir úrslitinum, tingingarmaktin hefur fingið.

Tá ið kappingareftirlitið staðfestir, at føroyski brúkarin lítla ella onga tingingarmakt hefur, byggir tað á viðurskifti, sum til ber at staðfesta fara fram í Føroyum sammett við viðurskifti í okkara grannalondum. Til dømis ber til at síggja, at flestu donsku oljufeløgin hava almennan avsláttur og bonusskipanir, tey føroysku feløgin hava ongar slíkar skipanir.

Magn lýsir ikki við, at sethúsaeigarar kunna fáa bæði ketil og oljufýring til kostprís frá felagnum, talan er ikki um eina opna skipan, sum tann breiði brúkaraskarin hefur atgongd til. Eftir okkara meting vísir tað, at breiði skarin av føroyskum brúkarum hefur lítla og onga tingingarmakt, tá ið tað kemur til at keypa brennievni.

Viðv. pkt. 2:

Tað er rætt, at í frágreiðingini verður prísurin upplýstur í prosentum av innkeypsprísinum. Tað skal tó viðmerkjast, at prísurin verður eisini upplýstur í oyrum fyri hvønn litur. Orsøkin til at Kappingareftirlitið eisini hefur upplýst prísir í prosentum er, tí at tað er leisturin, sum verður brúktur í OECD roundtable 2013 on Competition in Road Fuel (DAF/COMP(2013)18)⁶⁷.

Talan er tí ikki um ein margháttligan greiningarhátt hjá Kappingareftirlitinum, men um ein hátt, sum avstralski kappingarmyndugleikin upplýsir í OECD í sambandi við áðurnevndu ráðstevnu. Kappingareftirlitið hefur sostatt, umframt at upplýsa í oyrum, eisini upplýst eftir sama leisti sum alheimstovnurin OECD brúkar.

Viðv. pkt. 3:

Endamálið við tí partinum, har tað stendur, at brennievni kemur fyrst í hvørjum mánaði, var at gera lesaranum eina greiða frágreiðing um, hvussu treytirnar eru, tá ið føroysk oljufeløg keypa, innflyta og síðan gjalda fyri

⁶⁷ <http://www.oecd.org/competition/CompetitionInRoadFuel.pdf>

brennievni. Tað er rætt, tá ið Magn sigur, at brennievni koma allan mánaðin, men tó ber til at staðfesta við støði í tilfari, at oljufeløgini oftast fáa brennievni fyrst í mánaðinum. Í grundini hevur tað ongan týdning. Tað, sum hevur týdning, er, at oljufeløgini gera ein sáttmála, sum sigur, at oljan, sum teir t.d. fáa tann 1. í einum mánaði, verður goldin 1 mánað aftaná, fyri ein prís, sum vanliga er eitt ávíst krónutal, sum verður lagt afturat miðal Platts fyri fylgjandi mánað.

Tað átti kanska at staði greiðari, at talan var um eitt dømi, og er tí henda rætting gjørd í hesi frágreiðing.

Viðv. pkt. 4:

Tað kann kanska vera ymiskt frá landi til land, hvørjar bensinstøðir verða sagdar at vera sjálvstøðugar. Í kappingarligum høpi gevur tað bert meining at kalla eina bensinstøð fyri sjálvstøðuga, um hon umframt at ráða yvir tí, sum fer fram í handlinum, eisini ræður yvir sjálvari bensinsøluni. Her verður serliga hugsað um, um bensinsølan sjálv tekur sær av at keypa brennievni og sjálv setur prís.

Kappingareftirlitið hevur verið í sambandi við Magn og spurt inn til hesi viðurskifti og fingið staðfest, at tær fimm bensinsølurnar, sum eru sjálvstøðugar, eru bert sjálvstøðugar, tá ið tað kemur til rakstur av sjálvum handlinum og ikki, tá ið tað kemur til bensinsølu. Tað merkir, at tær gera ikki sjálvar av, hvør prísurin skal vera.

Kappingareftirlitið metir tí, at tá ið tað kemur til at greina viðurskiftini á brennievnismarknaðinum í Føroyum hevði tað verið villeiðandi at kallað hesar fyri sjálvstøðugar bensinstøðir, tí tær eru eru ikki sjálvstøðugar, tá ið tað kemur til at selja brennievni.